

Velferðarvaktin

Félagsvísar

VELFERÐARRÁÐUNEYTIÐ

Fyrsta útgáfa
Febrúar 2012

Velferðarráðuneyti: Félagsvísar
Febrúar 2012

Útgefandi: Velferðarráðuneyti
Hafnarhúsinu við Tryggvagötu
150 Reykjavík
Sími: 545 8100
Bréfasími: 551 9165
Netfang: postur@vel.is
Veffang: velferðarraduneyti.is

Umbrot og textavinnsla: Velferðarráðuneyti

© 2012 Velferðarráðuneyti

ISBN 978-9979-799-49

Efnisyfirlit

Mynda- og töfluskrá.....	4
Kafli 1. Inngangur.....	8
Kafli 2. Lýðfræði.....	10
2.1 Mannfjöldi.....	11
2.2 Mannfjöldi eftir kyni.....	13
2.3 Mannfjöldi eftir uppruna.....	15
2.4 Fæddir og frjósemi.....	17
2.5 Heimilin í landinu og búferlaflutningar.....	19
Kafli 3. Jöfnuður.....	21
3.1 Tekjur heimila.....	22
3.2 Lágtekjuhópar.....	24
3.3 Ráðstöfunartekjur lífeyrisþega.....	26
3.4 Húsnæðisstaða.....	28
3.5 Skuldir heimila.....	30
3.6 Greiðslubyrði heimila með fasteignaskuldir.....	32
3.7 Greiðsluvandi heimila.....	34
3.8 Mat á eigin fjárhagsstöðu.....	36
3.9 Skynjun barna á fjárhagsstöðu foreldra.....	38
Kafli 4. Sjálfbærni.....	40
4.1 Börn í leikskóla.....	41
4.2 Frammistaða grunnskólanema.....	43
4.3 Skólasókn á framhaldsskólastigi.....	45
4.4 Brautskráningar á framhaldsskólastigi.....	47
4.5 Skólasókn á háskólastigi.....	49
4.6 Brautskráningar á háskólastigi.....	51
4.7 Starfandi á vinnumarkaði.....	53
4.8 Atvinnuleitendur.....	55
4.9 Atvinnuleysisbætur og vinnumarkaðsúrræði.....	57
4.10 Félagsleg aðstoð.....	59
4.11 Fólk utan vinnumarkaðar.....	61
4.12 Lífeyrisþegar.....	63
4.13 Örorku- og endurhæfingarlífeyrisþegar.....	65
4.14 Örorkumat.....	67
4.15 Umönnunarmat.....	69
4.16 Ellilífeyrisþegar.....	71
4.17 Útgjöld.....	73
Kafli 5. Heilsa.....	75
5.1 Mat á eigin heilsu.....	76
5.2 Heilsa barna.....	78
5.3 Heilsugæsla.....	80
5.4 Lyfjanotkun.....	82
5.5 Bráðamóttaka.....	84
5.6 Reykingar, sala áfengis og innlagnir vegna vímuefnavanda.....	86
5.7 Aldraðir í hjúkrunarrými.....	88
5.8 Útgjöld til heilbrigðismála.....	90
Kafli 6. Samheldni.....	92
6.1 Ánægja og væntingar fólks til samfélagsins.....	93
6.2 Traust fólks til stjórnvalda og stjórnvalaflokka.....	95
6.3 Samvera barna við foreldra og þátttaka barna í íþróttum.....	97
6.4 Áhættuhegðun barna.....	99
6.5 Tilkynningar til barnaverndar.....	101
6.6 Afbrot og öryggi í samfélaginu.....	103
6.7 Þolendur afbrota, lögreglan og útgjöld.....	105

Mynda- og töfluskrá

Myndaskrá

- Mynd 1. Mannfjöldi 1. janúar ár hvert og breyting á mannfjölda milli ára
- Mynd 2. Mannfjöldi eftir kyni, 1. janúar ár hvert
- Mynd 3. Karlar eftir aldri af mannfjölda, 1. janúar ár hvert
- Mynd 4. Konur eftir aldri af mannfjölda, 1. janúar ár hvert
- Mynd 5. Einstaklingar fæddir erlendis af mannfjölda
- Mynd 6. Innflytjendur af mannfjölda
- Mynd 7. Lifandi fædd börn á ævi hverrar konu
- Mynd 8. Fólksfjölgunarhlutfall, nettó
- Mynd 9. Lifandi fædd börn
- Mynd 10. Lifandi fædd börn af hverjum 1.000 konum eftir aldri móður
- Mynd 11. Aðfluttir eftir uppruna
- Mynd 12. Brottluttir eftir uppruna
- Mynd 13. Aðfluttir karlar eftir aldri
- Mynd 14. Aðfluttar konur eftir aldri
- Mynd 15. Brottluttir karlar eftir aldri
- Mynd 16. Brottluttar konur eftir aldri
- Mynd 17. Meðalheildartekjur einstaklings/hjóna með fasteignaskuldir
- Mynd 18. Meðalráðstöfunartekjur einstaklings/hjóna með fasteignaskuldir
- Mynd 19. Einstaklingar eftir kyni og hlutfall allra sem eru fyrir neðan lágtekjumörk ráðstöfunartekna
- Mynd 20. Heimili með 60% eða minna af miðgildi ráðstöfunartekna
- Mynd 21. Ráðstöfunartekjur hjá körlum með örorkulífeyri
- Mynd 22. Ráðstöfunartekjur hjá konum með örorkulífeyri
- Mynd 23. Ráðstöfunartekjur hjá körlum með ellilífeyri
- Mynd 24. Ráðstöfunartekjur hjá konum með ellilífeyri
- Mynd 25. Skuldir heimila af vergri landsframléiðslu
- Mynd 26. Skuldir heimila af eignum og ráðstöfunartekjum
- Mynd 27. Meðalafborgun fasteignalána af ráðstöfunartekjum
- Mynd 28. Meðalafborgun fasteignalána af ráðstöfunartekjum einhleypra
- Mynd 29. Meðalafborgun fasteignalána af samanlögðum ráðstöfunartekjum hjóna/sambúðarfólks
- Mynd 30. Einstaklingar í alvarlegum vanskilum að meðaltali í hverjum mánuði
- Mynd 31. Fjöldi gjaldþrotáurskurða á búum einstaklinga eftir kyni
- Mynd 32. Heimili sem telja sig vera í vanskilum
- Mynd 33. Börn á aldrinum 14–15 ára sem telja að foreldrar séu oft/nær alltaf illa staddir fjárhagslega
- Mynd 34. Börn á aldrinum 14–15 ára sem telja að foreldrar eigi oft/nær alltaf varla peninga fyrir nauðsynjavörum
- Mynd 35. Börn á aldrinum 14–15 ára sem telja að foreldrar hafi oft/nær alltaf ekki efni á að greiða fyrir tómstundastarf þeirra
- Mynd 36. Börn sem dvelja á leikskóla í 9 klukkustundir á dag
- Mynd 37. Lönd með marktækt betri frammistöðu í grunnskólum en Ísland
- Mynd 38. Skólasókn á framhaldsskólastigi eftir aldri af mannfjölda á sama aldri
- Mynd 39. Karlkyns nemendur á framhaldsskólastigi eftir tegund náms
- Mynd 40. Kvenkyns nemendur á framhaldsskólastigi eftir tegund náms
- Mynd 41. Stúdentar miðað við tvítuga af mannfjölda á sama aldri
- Mynd 42. Skólasókn á háskólastigi eftir aldri af mannfjölda á sama aldri
- Mynd 43. Karlkyns nemendur á háskólastigi eftir námssviðum
- Mynd 44. Kvenkyns nemendur á háskólastigi eftir námssviðum
- Mynd 45. Starfandi í fullu starfi af vinnuafli eftir kyni og aldri ásamt atvinnuþátttöku
- Mynd 46. Meðalvinnustundir á viku þeirra sem eru í fullu starfi eftir kyni og aldri
- Mynd 47. Karlar á vinnumarkaði eftir menntunarstigi
- Mynd 48. Konur á vinnumarkaði eftir menntunarstigi
- Mynd 49. Öryrkjar á vinnumarkaði af öllum starfandi á vinnumarkaði á aldrinum 16–66 ára

- Mynd 50. Atvinnuleitendur í 6–11 mánuði af vinnuafli
- Mynd 51. Atvinnuleitendur í 12 mánuði eða lengur af vinnuafli
- Mynd 52. Menntun karla sem fá atvinnuleysisbætur
- Mynd 53. Menntun kvenna sem fá atvinnuleysisbætur
- Mynd 54. Atvinnuleitendur sem fá atvinnuleysisbætur af mannafla
- Mynd 55. Atvinnuleitendur sem fá atvinnuleysisbætur og taka þátt í vinnumarkaðsúrræði af öllum þeim sem eru skráðir atvinnulausir
- Mynd 56. Heimili sem fá fjárhagsaðstoð af heimilum í landinu eftir fjölskyldugerð
- Mynd 57. Börn undir 18 ára aldri sem búa á heimili sem fá fjárhagsaðstoð
- Mynd 58. Fólk utan vinnumarkaðar af mannfjölda 16–74 ára
- Mynd 59. Lífeyrisþegar (elli- og örorkulífeyrisþegar) hjá TR og hlutfall þeirra af mannfjölda, 16 ára og eldri
- Mynd 60. Nýgengi lífeyrisþega
- Mynd 61. Örorkulífeyrisþegar eftir kyni
- Mynd 62. Endurhæfingarlífeyrisþegar eftir kyni
- Mynd 63. Karlar með örorkulífeyri eftir greiðendum lífeyris
- Mynd 64. Konur með örorkulífeyri eftir greiðendum lífeyris
- Mynd 65. Einstaklingar með 75% örorkumat af mannfjölda 16–66 ára
- Mynd 66. Karlar með 75% örorkumat eftir aldri af mannfjölda á sama aldri
- Mynd 67. Konur með 75% örorkumat eftir aldri af mannfjölda á sama aldri
- Mynd 68. Karlar með 75% örorkumat eftir ástæðu greiningu
- Mynd 69. Konur með 75% örorkumat eftir ástæðu greiningu
- Mynd 70. Börn 0–15 ára með umönnunarmat af mannfjölda á sama aldri
- Mynd 71. Drengir 0–15 ára með umönnunarmat
- Mynd 72. Stúlkur 0–15 ára með umönnunarmat
- Mynd 73. Ellilífeyrisþegar með réttindi hjá TR
- Mynd 74. Karlar með ellilífeyri eftir greiðendum lífeyris
- Mynd 75. Konur með ellilífeyri eftir greiðendum lífeyris
- Mynd 76. Útgjöld til menntamála eftir skólastigi af vergri landsframleiðslu
- Mynd 77. Útgjöld til fjárhagsaðstoðar í sveitarfélögum með fleiri en 250 íbúa
- Mynd 78. Útgjöld ríkisins til félagsverndar eftir verkefnasviðum af vergri landsframleiðslu
- Mynd 79. Svarendur á aldrinum 16–80 ára sem telja heilsu sína góða/mjög góða
- Mynd 80. Svarendur á aldrinum 65–80 ára sem telja heilsu sína góða/mjög góða
- Mynd 81. Svarendur á aldrinum 16–80 ára sem telja að heilsan takmarki/takmarki mjög daglegt líf
- Mynd 82. Svarendur á aldrinum 65–80 ára sem telja að heilsan takmarki/takmarki mjög daglegt líf
- Mynd 83. Svarendur á aldrinum 16–80 ára sem telja sig búa við langvarandi veikindi
- Mynd 84. Svarendur á aldrinum 65–80 sem telja sig búa við langvarandi veikindi
- Mynd 85. Burðarmálsaðauði af 1.000 fæddum börnum (lífandi og andvana)
- Mynd 86. Börn sem fæðast undir 2.500 gr., hlutfall af lífandi fæddum alls
- Mynd 87. Börn undir 18 ára með umönnunarmat
- Mynd 88. Börn á aldrinum 5–14 ára sem fá ADHD-lyf og/eða tauga- og geðlyf, DDD/1.000 íbúa/dag
- Mynd 89. Viðtöl við lækna í heilsugæslunni og á læknavaktinni á hvern íbúa
- Mynd 90. Viðtöl við skólahjúkrunarfræðinga í grunnskólum á höfuðborgarsvæðinu á hvern nemanda 6–15 ára á svæðinu
- Mynd 91. Notkun hjarta- og æðasjúkdómalyfja eftir kyni, DDD/1.000 íbúa/dag
- Mynd 92. Notkun tauga- og geðlyfja eftir kyni, DDD/1.000 íbúa/dag
- Mynd 93. Notkun svefnlyfja og róandi lyfja eftir kyni, DDD/1.000 íbúa/dag
- Mynd 94. Notkun þunglyndislyfja eftir kyni, DDD/1.000 íbúa/dag
- Mynd 95. Notkun methylphenidat (lyf gegn ADHD) eftir kyni, DDD/1.000 íbúa/dag
- Mynd 96. Komur á slysideild G-2 (bráðavakt) á hverja 1.000 íbúa og hlutfallsleg skipting eftir kyni
- Mynd 97. Komur á slysideild G-2/G-3 (gönguvakt) á hverja 1.000 íbúa og hlutfallsleg skipting eftir kyni
- Mynd 98. Komur á bráðamóttöku geðlækninga á hverja 1.000 íbúa og hlutfallsleg skipting eftir kyni
- Mynd 99. Komur á bráðamóttöku fíkní- og fjölkvilla á hverja 1.000 íbúa og hlutfallsleg skipting eftir kyni
- Mynd 100. Einstaklingar 15–79 ára sem reykja daglega
- Mynd 101. Sala áfengis hjá ÁTVR í alkóhóllítrum á hvern íbúa
- Mynd 102. Aldraðir í hjúkrunarrými eftir aldri af mannfjölda á sama aldri
- Mynd 103. Heilbrigðisútgjöld af vergri landsframleiðslu
- Mynd 104. Opinber útgjöld: Ferliþjónusta af vergri landsframleiðslu
- Mynd 105. Opinber útgjöld: Sjúkrahúsþjónusta af vergri landsframleiðslu
- Mynd 106. Svarendur sem segjast vera mjög ánægðir/frekar ánægðir með lífið þessa dagana
- Mynd 107. Væntingar til efnahagslífsins á árinu 2011

Mynd 108.	Væntingar til atvinnulífsins á árinu 2011
Mynd 109.	Væntingar til eigin atvinnustöðu á árinu 2011
Mynd 110.	Væntingar til fjárhagsstöðu heimilisins á árinu 2011
Mynd 111.	Svarendur sem segjast treysta ríkisstjórninni
Mynd 112.	Svarendur sem segjast ekki treysta ríkisstjórninni
Mynd 113.	Svarendur sem segjast bera traust til sveitarstjórnar
Mynd 114.	Svarendur sem segjast ekki bera traust til sveitarstjórnar
Mynd 115.	Svarendur sem segjast bera traust til stjórnmalaflokka
Mynd 116.	Svarendur sem segjast ekki bera traust til stjórnmalaflokka
Mynd 117.	Börn á aldrinum 14–15 ára sem segja tengsl þeirra við foreldra séu oft/nær alltaf utan skóla, virka daga
Mynd 118.	Börn á aldrinum 14–15 ára sem segjast eyða oft/nær alltaf tíma með foreldrum um helgar
Mynd 119.	Börn á aldrinum 14–15 ára sem segjast stunda íþróttir fjórum sinnum í viku eða oftar
Mynd 120.	13 ára börn sem segjast reykja eina sígarettu á dag eða fleiri
Mynd 121.	15 ára börn sem segjast reykja eina sígarettu á dag eða fleiri
Mynd 122.	13 ára börn sem segjast hafa orðið ölvuð síðustu 30 daga
Mynd 123.	15 ára börn sem segjast hafa orðið ölvuð síðustu 30 daga
Mynd 124.	13 ára börn sem segjast hafa notað hass einu sinni eða oftar um ævina
Mynd 125.	15 ára börn sem segjast hafa notað hass einu sinni eða oftar um ævina
Mynd 126.	Skráð afbrot á hverja 10.000 íbúa
Mynd 127.	Svarendur sem segjast hafa orðið þolendur afbrots eftir tegund afbrots
Mynd 128.	Lögreglumenn á hverja 10.000 íbúa
Mynd 129.	Útgjöld til löggæslu af vergri landsframléiðslu

Töfluskrá

Tafla 1.	Mannfjöldi eftir aldri, 1. janúar ár hvert
Tafla 2.	Ólífud meðalævi miðað við fæðingu í árum
Tafla 3.	Mannfjöldi eftir uppruna
Tafla 4.	Heimilin í landinu
Tafla 5.	Heimili með fasteignaskuldir og hærri en 1 milljón króna í ráðstöfunartekjur á mánuði
Tafla 6.	Gini-stuðull og fimmtungastuðull
Tafla 7.	Einstaklingar með 60% eða minna af miðgildi ráðstöfunartekna eftir heimilisgerð
Tafla 8.	Heimilisgerð og húsnæðisstaða
Tafla 9.	Heimili undir lágtekjuviðmiði eftir eignarhaldi húsnæðis
Tafla 10.	Heimili með fasteignaskuldir: Fasteignaskuldir af heildarskuldum, heildarskuldir af heildareignum og ráðstöfunartekjum og fasteignaskuldir af matsverði fasteigna
Tafla 11.	Meðalafborgun fasteignalána af ráðstöfunartekjum eftir tekjubilum og hjúskaparstöðu
Tafla 12.	Árangurslaus fjárnám og afsöl/seldar eignir
Tafla 13.	Mat á fjárhagsvanda eftir fjölskyldugerð
Tafla 14.	Börn á leikskóla af mannfjölda á sama aldri
Tafla 15.	Frammistaða íslenskra grunnskólanema í lestri, stærðfræði og náttúrufræði
Tafla 16.	Breytileiki í skólum eftir frammistöðu í lesskilningi barna í grunnskóla
Tafla 17.	Skólasókn á framhaldsskólastigi eftir aldri af mannfjölda á sama aldri
Tafla 18.	Brautskráningar á framhaldsskólastigi eftir próftegund, kyni og aldri
Tafla 19.	Skólasókn á háskólastigi eftir aldri af mannfjölda á sama aldri
Tafla 20.	Brautskráningar á háskólastigi eftir aldri, kyni og námssviðum
Tafla 21.	Atvinnuleitendur eftir kyni
Tafla 22.	Þátttaka atvinnuleitenda í úrræðum eftir aldurshópnum 16–24, ára, 25–34 ára og 55 ára og eldri
Tafla 23.	Heimili sem fá fjárhagsaðstoð frá sveitarfélögum
Tafla 24.	Heimili sem fengu fjárhagsaðstoð í 6 mánuði eða lengur á ári af öllum heimilum sem fengu fjárhagsaðstoð eftir fjölskyldugerð
Tafla 25.	Fólk utan vinnumarkaðar 16–74 ára
Tafla 26.	Lífeyrisþegar eftir kyni og aldri
Tafla 27.	Órorku- og endurhæfingarlífeyrisþegar af mannfjölda, 16–66 ára
Tafla 28.	Ellilífeyrisþegar 67 ára og eldri og fjöldi þeirra sem eru með réttindi hjá TR
Tafla 29.	Offita og ofþyngd 6, 12 og 14 ára barna
Tafla 30.	Endurgreiðsla vegna tannlækninga barna undir 18 ára aldri
Tafla 31.	Viðtöl við lækni í heilsugæslunni og á læknavaktinni á hvern íbúa eftir kyni og aldri
Tafla 33.	Komur á göngudeildar- og dagdeildarmeðferð vegna vímuefnavanda

- Tafla 34. Innlagnir vegna vímuefnavanda
Tafla 35. Aldraðir í hjúkrunarrými eftir kyni og aldri
Tafla 36. Endurgreiðsla á tannlæknakostnaði og meðalfjárhæð á hvert barn undir 18 ára aldri
Tafla 37. Tilkynningar til barnaverndarnefnda og ástæður tilkynninga
Tafla 38. Svarendur sem segjast vera mjög/frekar öruggir í samfélaginu
Tafla 39. Svarendur sem segjast hafa tilkynnt afbrot eftir tegund afbrots af þolendum afbrots

Kafli 1. Inngangur

Inngangur

Í mars 2009 voru tillögur velferðarvaktarinnar um að fengnir yrðu sérfræðingar til að vinna að gerð félagsvísa samþykktar af ríkisstjórninni. Í framhaldinu voru stofnaðir vinnu- og rýnihópar um félagsvísa, en fulltrúi efnahags- og viðskiptaráðuneytis í stjórn velferðarvaktarinnar veitti verkefninu forystu og fulltrúi frá velferðarráðuneytinu starfaði með honum. Á þriðja tug sérfræðinga frá Háskóla Íslands, Rannsóknunum og greiningu, TR, Barnaverndarstofu, ríkislögreglustjóra, Hagstofu Íslands, velferðarráðuneyti, efnahags- og viðskiptaráðuneyti, mennta- og menningarmálaráðuneyti, Velferðarsviði Reykjavíkurborgar, Félagsvísindastofnun, ríkisskattstjóra, Alþýðusambandi Íslands, umboðsmanni skuldara, embætti landlæknis, Vinnumálastofnun og Þjóðskrá Íslands hafa tekið þátt í vinnu við gerð félagsvísa. Er öllum þeim aðilum sem tóku þátt þakkað kærlega fyrir gott og óeigingjamt starf.

Megintilgangur félagsvísa er að birta á einum stað safn tölulegra upplýsinga til að auðvelda stjórnvöldum og almenningi að fylgjast með þróun og breytingum í samfélaginu. Með vísunum er lögð áhersla á að birta tölur um tiltekna hópa þegar það á við og þegar því er við komið. Má þar nefna áhrif opinberra aðgerða og þjóðfélagsbreytinga á kyn, aldur, ólíka þjóðfélags hópa og þá sem standa höllum fæti. Ætlunin er að vísarnir verði uppfærðir reglulega, en birtingartíðni þeirra er ólík, sumir birtast árlega, aðrir oftast eftir uppruna þeirra og eðli. Að baki vísunum liggur gagnasafn sem er vel skilgreint hvað varðar uppruna gagna, aðgengi að gögnum og kerfislegar breytingar sem skýra sveiflur í gögnum þegar það á við.

Við upphaf vinnunnar um félagsvísa var ákveðið að styðjast við skýrsluna „Society at a Glance“ sem gefin er út árlega af Efnahags- og framfarastofnuninni (OECD). Þá var ákveðið að ganga út frá því að félagsvísar greini velferð, efnahags og félagslega þætti og heilsufar íbúa í landinu í ljósi þjóðfélagsaðstæðna og fyrirkomulags þjónustu. Enn fremur með það að leiðarljósi að geta gert samanburð mögulegan milli ólíkra tímabila og seinna meir milli sveitarfélaga. Vinnan við félagsvísana fór fram í fimm undirhópum sem fjallaði hver um sig um eftirfarandi: Afkomu, félags- og menntamál, fjármál heimilanna, heilbrigði, lýðfræði og vinnumarkað.

Vísarnir eiga að einfalda aðgengi almennings, stjórnvalda, hagsmunaaðila og rannsakenda að skilgreindum upplýsingum sem varpa ljósi á þjóðfélagsástand. Vísarnir eiga jafnframt að styðja við stefnumótun stjórnvalda. Þegar best lætur eiga félagsvísar að geta dregið upp heildarmynd af ástandi þar sem velferð, heilbrigði, vellíðan og þarfir íbúanna eru í brennidepli, en fyrst og fremst eru félagsvísar tæki sem eiga að greina hópa í vanda og þar sem samfélagslegar aðgerðir og þjónusta skila ekki tilætluðum árangri. Félagsvísarnir skiptast í fimm kafla:

Kafli 2. Lýðfræði: Í kaflanum eru vísar um samsetningu þjóðarinnar. Þessir vísar eru bakgrunnur fyrir sértækari vísa sem koma fram í köflunum á eftir um jöfnuð, sjálfbærni, heilsu og samheldni.

Kafli 3. Jöfnuður: Í þessum kafla er að finna vísa um tekjur, eignir, skuldir og húsnæðisstöðu heimila eftir fjölskyldugerð, kyni og aldri þegar það á við. Vísar um jöfnuð eiga að greina hvernig efnahagslegum gæðum er dreift í samfélaginu og varpa ljósi á stöðu þeirra hópa sem verst eru settir efnahagslega í samfélaginu.

Kafli 4. Sjálfbærni: Í þessum kafla eru vísar um þátttöku barna á leikskólum, frammistöðu í grunnskólum, skólasókn og brautskráningar á framhalds- og háskólastigi, vinnumarkaðinn, félagsaðstoð, örorku- og ellilífeyrisþega og útgjöld. Vísar um sjálfbærni mæla þátttöku og virkni fólks í samfélaginu.

Kafli 5. Heilsa: Í kaflanum eru vísar um heilsu barna, heilsugæslu, lyfjanotkun, áhættuþætti, göngudeildir og innlagnir, aldraða í hjúkrunarrýmum og útgjöld. Heilsuvísar gefa mynd af heilsufari þjóðar í ljósi félagslegra og efnahagslegra aðstæðna og lífsstíls fólks.

Kafli 6. Samheldni: Í kaflanum er að finna vísa um viðhorf fólks í samfélaginu, þátttöku barna í íþróttum og tómstundum, samveru þeirra með foreldrum, áhættuhegðun, afbrot og útgjöld. Vísar um samheldni eiga að mæla viðhorf og traust í samfélaginu og félagslega þátttöku og áhættuhegðun barna og unglinga. Einnig eru þeir mikilvægir vegvísar um hvar er þörf á forvarnaaðgerðum.

Velferðarvaktin leggur áherslu á að tryggja að áfram verði unnið að þróun félagsvísanna og að þeim verði viðhaldið. Hluti verksins er enn óunninn svo sem að greina vísana eftir landsvæðum og hugsanlega borgarhlutum, til dæmis í Reykjavík. Einnig munu bætast við vísar sem enn er ekki hægt að nálgast vegna skorts á upplýsingum. Mikilvægt er á þessu stigi að ákveða hvaða stofnun eða ráðuneyti fari með umsjón og vistun félagsvísanna svo tryggja megi að í framtíðinni verði þeir uppfærðir reglulega á einni og sömu heimasíðu svo þeir geti nýst stjórnvöldum og öðrum við stefnumörkun og önnur verkefni.

Kafli 2. Lýðfræði

2.1 Mannfjöldi

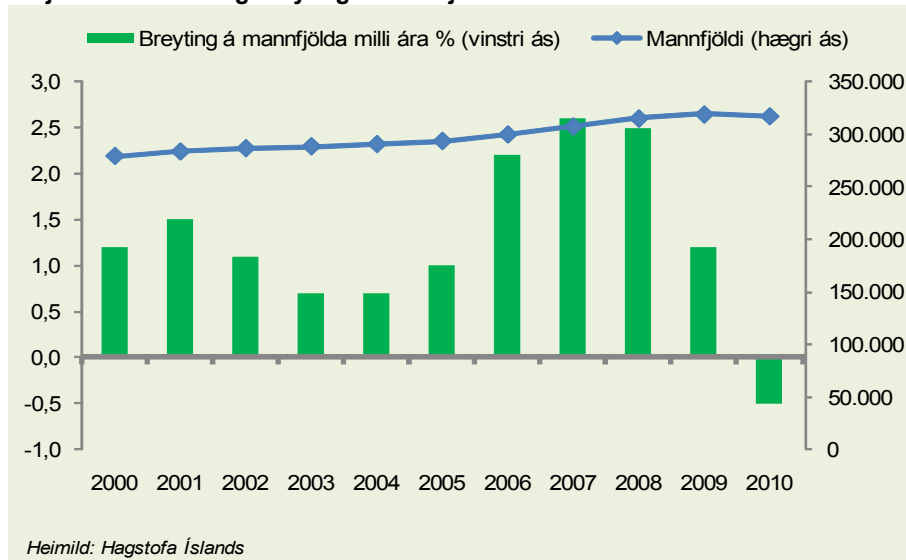
Upplýsingar um mannfjölda á Íslandi eru sóttar til Hagstofu Íslands og eru hér greindar eftir aldurshópum. Hagstofa Íslands birtir tölur um mannfjöldann miðað við 1. janúar (á miðnætti í upphafi árs) og 1. júlí (miðársmannfjöldi). Hún birtir einnig ársfjórðungslega tölur um mannfjöldann í lok hvers ársfjórðungs og fæðingar, andlát og búferlaflutninga í ársfjórðungi en þær eru minna sundurliðaðar og ekki eins nákvæmar og árstölurnar.

Á mynd 1 kemur annars vegar fram mannfjöldi á Íslandi (hægri ás) 1. janúar ár hvert og hins vegar hlutfallsleg breyting á mannfjölda (vinstri ás) árin 2000–2010.

Tafla 1 sýnir mannfjölda á Íslandi eftir aldri 1. janúar ár hvert.

2.1 Mannfjöldi

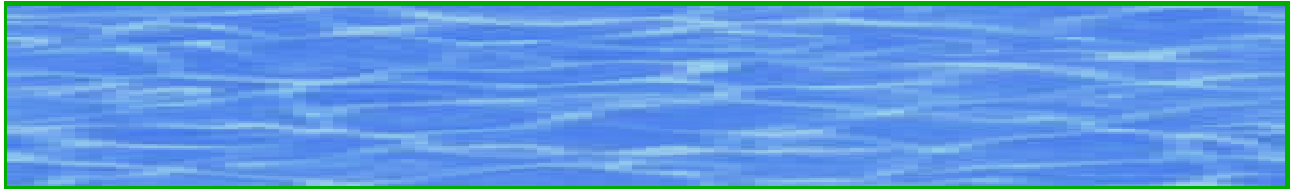
Mynd 1. Mannfjöldi 1. janúar ár hvert og breyting á mannfjölda milli ára

Tafla 1. Mannfjöldi eftir aldri, 1. janúar ár hvert

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Mannfjöldi alls	279.049	283.361	286.575	288.471	290.570	293.577	299.891	307.672	315.459	319.368	317.630
0–5 ára	25.788	25.818	25.627	25.248	25.178	25.185	25.403	25.575	26.229	27.174	27.639
6–10 ára	22.831	22.934	22.542	22.476	22.148	21.753	21.528	21.585	21.503	21.463	21.240
11–15 ára	20.553	21.002	21.970	22.583	23.075	23.119	23.265	22.864	22.957	22.735	22.229
16–17 ára	8.683	8.408	8.047	7.850	8.141	8.878	9.254	9.445	9.499	9.409	9.574
18–20 ára	13.521	13.525	13.236	12.930	12.440	12.084	12.294	13.088	13.942	14.637	14.321
21–24 ára	16.493	17.053	17.540	17.779	17.792	17.567	17.492	17.559	18.138	18.389	18.284
25–30 ára	24.578	25.146	25.669	25.443	24.920	25.061	26.202	27.533	29.110	29.917	28.941
31–40 ára	42.214	42.211	41.796	41.597	41.671	41.805	42.486	43.682	44.620	44.585	43.437
41–50 ára	38.096	39.204	40.056	40.556	41.270	41.909	43.276	44.852	45.482	44.950	43.920
51–60 ára	26.258	27.560	29.033	30.330	31.383	32.655	34.019	35.509	36.804	37.636	38.132
61–66 ára	11.523	11.520	11.526	11.683	12.134	12.702	13.446	14.315	15.151	16.065	16.803
67–69 ára	5.985	5.712	5.596	5.529	5.564	5.550	5.491	5.466	5.497	5.693	6.116
70–79 ára	15.055	15.532	15.803	16.054	16.138	16.302	16.488	16.560	16.568	16.446	16.411
80 ára og eldri	7.471	7.736	8.134	8.413	8.716	9.007	9.247	9.639	9.959	10.269	10.583

Heimild: Hagstofa Íslands

2.2 Mannfjöldi eftir kyni

Upplýsingar um mannfjölda á Íslandi eru sóttar til Hagstofu Íslands og eru hér greindar eftir kyni. Hagstofa Íslands birtir tölur um mannfjöldann miðað við 1. janúar (á miðnætti í upphafi árs) og 1. júlí (miðársmannfjöldi). Hún birtir einnig ársfjórðungslega tölur um mannfjöldann í lok hvers ársfjórðungs og fæðingar, andlát og búferlaflutninga í ársfjórðungi en þær eru minna sundurliðaðar og ekki eins nákvæmar og árstölurnar.

Ólifud meðalævi

Ólifud meðalævi segir til um hve mörg æviár einstaklingur, karl eða kona, á að meðaltali ólifud miðað við að einstaklingurinn sé á lífi við upphaf tiltekins aldurs skeiðs. Algengt er að reikna ólifaða meðalævi við fæðingu, 1 árs, 15 ára, 50 ára, 65 ára og 80 ára.

Mynd 2 sýnir mannfjölda 1. janúar ár hvert eftir kyni og hlutfallslega skiptingu milli kynja árin 2000–2010.

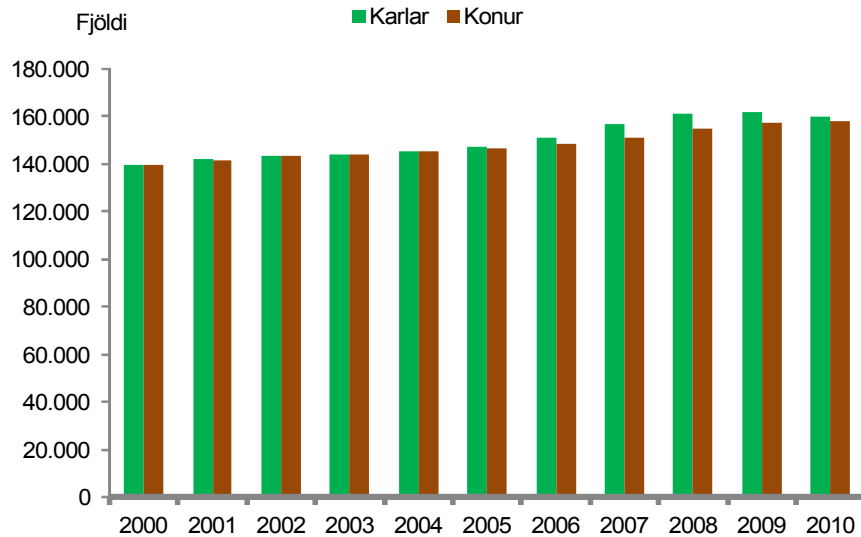
Mynd 3 sýnir hlutfall karla eftir aldri af mannfjölda, 1. janúar árin 2000 og 2010.

Mynd 4 sýnir hlutfall kvenna eftir aldri af mannfjölda árin 2000 og 2010.

Tafla 2 sýnir ólifaða meðalævi karla og kvenna miðað við fæðingu árin 1996–2000 og árlega á tímabilinu 2000–2010.

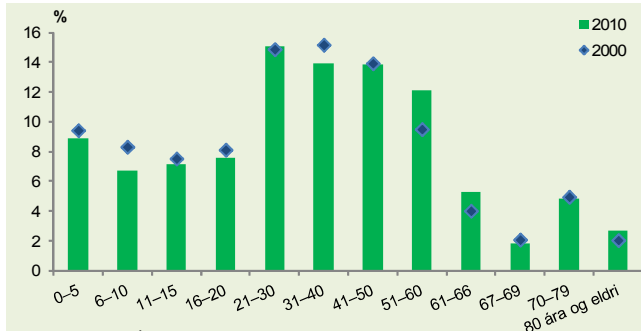
2.2 Mannfjöldi eftir kyni

Mynd 2. Mannfjöldi eftir kyni, 1. janúar ár hvert

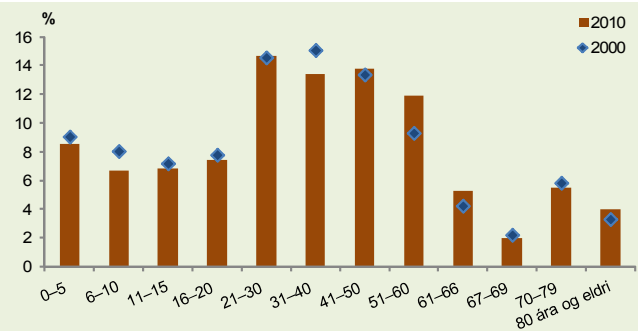
Heimild: Hagstofa Íslands

Mynd 3. Karlar eftir aldri af mannfjölda, 1. janúar ár hvert

Heimild: Hagstofa Íslands

Mynd 4. Konur eftir aldri af mannfjölda, 1. janúar ár hvert

Heimild: Hagstofa Íslands

Tafla 2. Ólífuð meðalævi miðað við fæðingu í árum

	1996-2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Karlar	77,1	78,1	78,4	79,0	79,2	79,2	79,4	79,4	79,6	79,7	79,5
Konur	81,4	82,2	82,6	82,4	82,7	83,1	83,0	82,9	83,0	83,3	83,5

Heimild: Hagstofa Íslands

2.3 Mannfjöldi eftir uppruna

Upplýsingar um mannfjölda eftir uppruna eru sóttar til Hagstofu Íslands.

Enginn erlendur bakgrunnur

Stærstur hluti þessa hóps eru einstaklingar sem fæddir eru hérlandis og eiga foreldra sem báðir eru fæddir hér á landi og hafa engan erlendan bakgrunn. Afar og ömmur einstaklinganna eru þannig einnig fædd á Íslandi. Með þessum einstaklingum eru einnig flokkaðir einstaklingar sem eiga afa eða ömmur sem fædd eru í útlöndum svo fremi sem foreldramir séu fæddir hérlandis. Annar hópur sem er í þessum flokki eru einstaklingar sem eiga foreldri, báða eða annað, sem fædd eru erlendis en báðir foreldramir eiga foreldra sem fæddir eru hérlandis.

Fæddir erlendis (íslenskur bakgrunnur)

Í þessum hópi eru einstaklingar sem fæddir eru erlendis en eiga foreldra sem báðir eru fæddir á Íslandi og hafa ekki erlendan bakgrunn. Með þessum einstaklingum eru einnig flokkaðir einstaklingar sem eiga afa eða ömmur sem fædd eru í útlöndum svo fremi sem foreldramir séu fæddir hérlandis. Annar hópur sem lendar í þessum flokki eru einstaklingar sem eiga eitt foreldri sem fætt er erlendis en hefur ekki sjálft erlendan bakgrunn. Með þessum einstaklingum flokkast einnig þeir sem eru frumættleiddir frá útlöndum af íslenskum foreldrum.

Innflytjendur

Með innflytjendum er átt við einstaklinga sem fæddir eru erlendis og foreldrar þeirra eru báðir fæddir erlendis og hafa erlendan bakgrunn. Báðir afar og ömmur eru líka fædd erlendis.

Önnur kynslóð innflytjenda

Önnur kynslóð innflytjenda eru einstaklingar sem fæddir eru hér á landi en eiga foreldra sem báðir eru fæddir erlendis auk þess sem afar og ömmur einstaklinganna eru fæddir erlendis.

Fæddur á Íslandi: Annað foreldri erlent

Í þessum hópi eru einstaklingar sem eru fæddir erlendis og eitt foreldri sem fætt er erlendis. Að minnsta kosti einn afi eða ein amma er líka fædd erlendis. Hér flokkast einnig einstaklingar þar sem báðir foreldrar eru fæddir erlendis svo fremi sem að minnsta kosti einn afi eða amma eru fædd á Íslandi.

Fæddur erlendis: Annað foreldri erlent

Í þessum hópi eru einstaklingar og annað foreldrið fædd á Íslandi. Að minnsta kosti einn afi eða ein amma eru líka fædd erlendis. Hér flokkast þó einnig einstaklingar þar sem báðir foreldrar eru fæddir erlendis svo fremi sem að minnsta kosti einn afi eða amma eru fædd á Íslandi.

Í töflu 3 kemur fram fjöldi einstaklinga eftir uppruna árin 2000–2010.

Mynd 5 sýnir hlutfall einstaklinga af mannfjölda árin 2000–2010 sem fæddust erlendis með íslenskan bakgrunn og einstaklinga sem fæddust erlendis þar sem annað foreldri er erlent.

Mynd 6 sýnir hlutfall innflytjenda og hlutfall annarrar kynslóðar innflytjenda af mannfjölda árin 2000–2010.

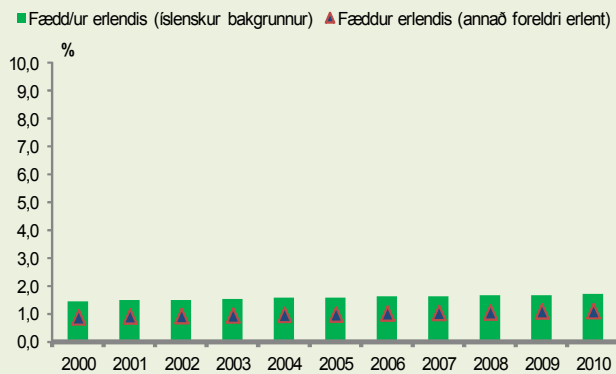
2.3 Mannfjöldi eftir uppruna

Tafla 3. Mannfjöldi eftir uppruna

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Enginn erlendur bakgrunnur	257.211	259.109	260.551	261.326	262.538	263.989	265.711	267.213	268.733	270.213	270.213
Fæddur erlendis (íslenskur bakgrunnur)	3.993	4.214	4.325	4.468	4.598	4.702	4.880	5.027	5.260	5.364	5.394
Innflytjandi	8.425	10.073	11.309	11.822	12.061	13.033	16.689	22.109	27.240	28.644	26.171
Önnur kynslóð innflytjenda	478	543	618	722	845	960	1.117	1.293	1.560	1.898	2.254
Fæddur á Íslandi: annað foreldri erlent	6.433	6.783	7.068	7.351	7.657	7.959	8.384	8.778	9.271	9.699	10.045
Fæddur erlendis (annað foreldri erlent)	2.509	2.639	2.704	2.782	2.871	2.934	3.110	3.252	3.395	3.550	3.553

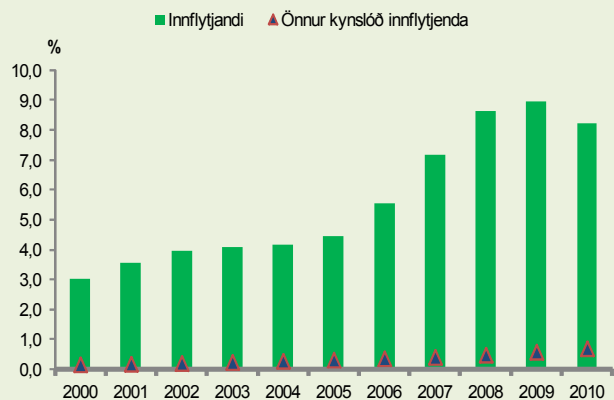
Heimild: Hagstofa Íslands

Mynd 5. Einstaklingar fæddir erlendis af mannfjölda

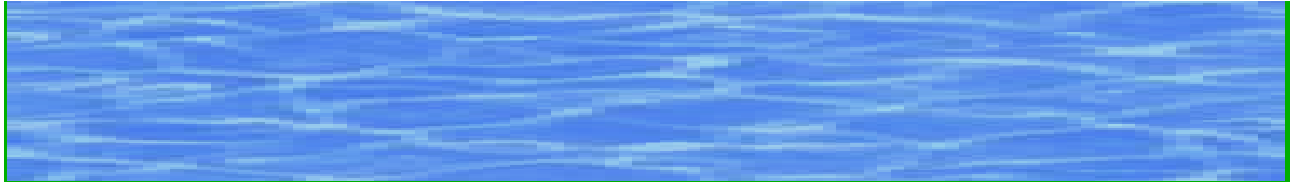
Heimild: Hagstofa Íslands

Mynd 6. Innflytjendur af mannfjölda

Heimild: Hagstofa Íslands

2.4 Fæddir og frjósemi

Upplýsingar um fæðingar eru sóttar til Hagstofu Íslands og byggjast þær á upplýsingum úr fæðingarskýrslum frá sjúkrahúsum og fæðingarvottorðum frá Þjóðskrá Íslands.

Lifandi fædd börn

Lifandi fædd börn eru þau börn sem koma í heiminn með greinilegt lífsmark.

Fædd börn

Börn sem fæðast á Íslandi eru talin ef að minnsta kosti annað foreldri þeirra á lögheimili á Íslandi. Barn er talið lifandi fætt sýni það lífsmark við fæðingu.

Lifandi fædd börn á ævi hvernar konu

Með „lifandi fædd börn“ er átt við fjölda lifandi fæddra barna sem kona eignast á ævinni miðað við að hún lifi til loka barnburðaraldurs og að á hverju aldursári gildi fyrir hana fæðingartíðni hvers aldursárgangs á viðkomandi ári eða tímabili.

Fólksfjölgunarhlutfall, nettó

Fólksfjölgunarhlutfallið segir til um fjölda stúlkna sem kona eignast á ævinni miðað við að fæðingartíðni hvers aldursárgangs og dánarlíkur í hverjum aldursárgangi kvenna á barnburðaraldri haldist óbreytt. Þegar nettó fólksfjölgunarhlutfallið er einn er hver kynslóð af mæðrum að eignast nákvæmlega jafnmargar dætur og þær eru og þá viðheldur mannfjöldinn sér.

Mynd 7 sýnir fjölda lifandi fæddra barna á ævi hvernar konu árin 2000–2010.

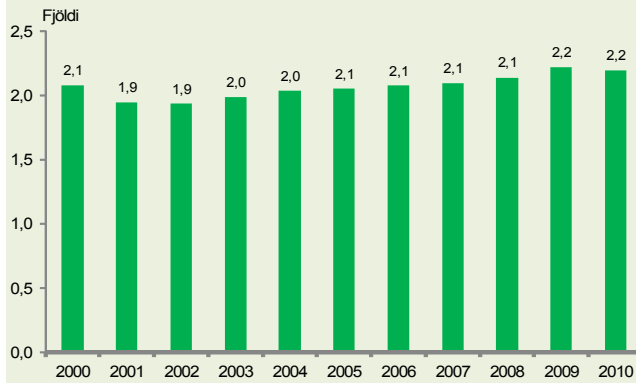
Mynd 8 sýnir fólksfjölgunarhlutfall árin 2000–2010.

Mynd 9 sýnir lifandi fædd börn árin 2000–2010.

Mynd 10 sýnir fjölda lifandi fæddra barna af hverjum 1.000 konum eftir aldri árin 2000 og 2010.

2.4 Fæddir og frjósemi

Mynd 7. Lifandi fædd börn á ævi hvernar konu

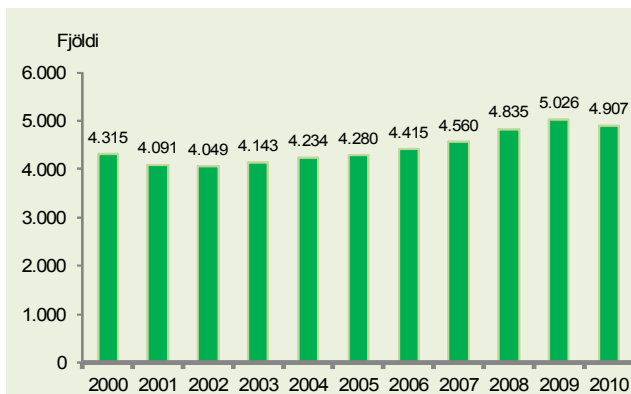
Heimild: Hagstofa Íslands

Mynd 8. Fólksfjölgunarhlutfall, nettó

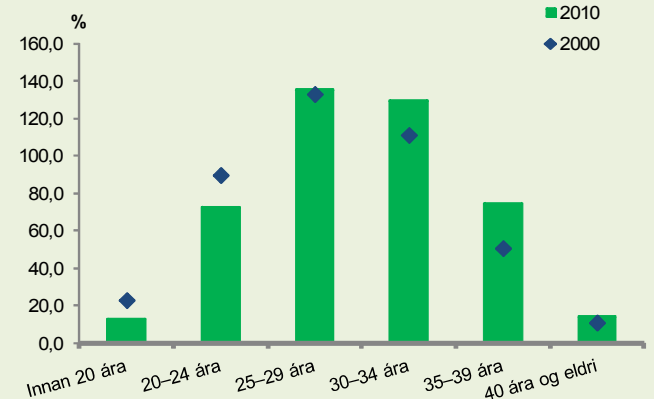
Heimild: Hagstofa Íslands

Mynd 9. Lifandi fædd börn

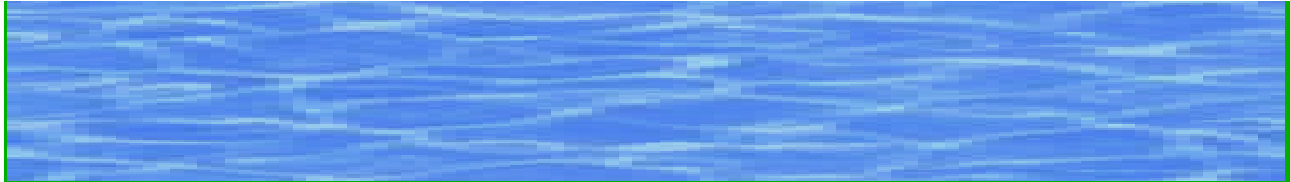

Heimild: Hagstofa Íslands

Mynd 10. Lifandi fædd börn af hverjum 1.000 konum eftir aldri móður

Heimild: Hagstofa Íslands

2.5 Heimilin í landinu og búferlaflutningar

Upplýsingar um fjölda heimila í landinu eru fengnar úr lífskjarakönnun Hagstofu Íslands.

Heimili

Upplýsingar um fjölda og stærð heimila eru byggðar að hluta á könnunum og því fylgir þeim nokkur óvissa sem endurspeglast í vikmörkum. Tilgangur lífskjararannsóknarinnar er að afla upplýsinga um lífskjör á Íslandi. Rannsóknin er gerð í samvinnu við Hagstofu Evrópusambandsins. Í öðrum löndum Evrópska efnahags-svæðisins (EES) er verið að gera sambærilegar rannsóknir þannig að auðvelt verður að bera saman aðstæður og kjör milli landa.

Upplýsingar um búferlaflutninga eru sóttar til Hagstofu Íslands sem aflar gagna hjá Þjóðskrá Íslands.

Búferlaflutningar

Búferlaflutningar eru gerðir upp fyrir hvern mánuð og er því um endanlega tölu að ræða fyrir hvern mánuð fyrir sig og tölum þess mánaðar sem búið er að vinna er ekki breytt síðar í vinnsluferlinu. Berist flutningstilkynning mánuði of seint eða meira er henni bætt við þann mánuð sem hún barst í. Aðeins um 55% flutningstilkynninga berast innan við mánaðar frá flutningsdegi ef miðað er við alla flutninga síðastliðin fimm ár (1996–2000). Innan tveggja mánaða hafa 96% allra flutningstilkynninga skilað sér til Hagstofu Íslands og innan hálfis árs hafa 98% þeirra borist henni.

Tafla 4 sýnir fjölda heimila í landinu árin 2004–2010.

Mynd 11 sýnir fjölda aðfluttra árin 2000–2010 eftir íslenskum ríkisborgurum og erlendum ríkisborgurum.

Mynd 12 sýnir fjölda brottfluttra árin 2000–2010, skipt eftir íslenskum ríkisborgurum og erlendum ríkisborgurum.

Mynd 13 sýnir fjölda aðfluttra karla eftir aldri árin 2000–2010.

Mynd 14 sýnir fjölda aðfluttra kvenna eftir aldri árin 2000–2010.

Mynd 15 sýnir fjölda brottfluttra karla eftir aldri árin 2000–2010.

Mynd 16 sýnir fjölda brottfluttra kvenna eftir aldri árin 2000–2010.

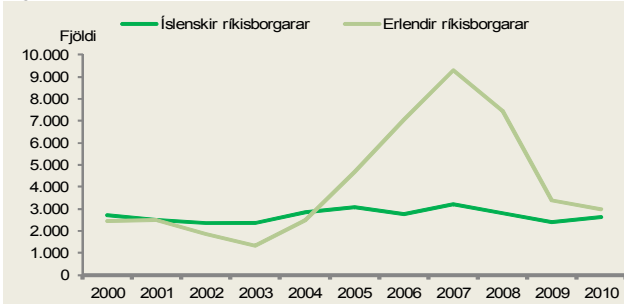
2.5 Heimilin í landinu og búferlaflutningar

Tafla 4. Heimilin í landinu

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Fjöldi heimila í landinu	111.200	112.900	114.300	117.900	121.900	126.100	124.600
Vikmörk +/-	4.400	4.400	4.500	4.600	4.800	4.900	4.700

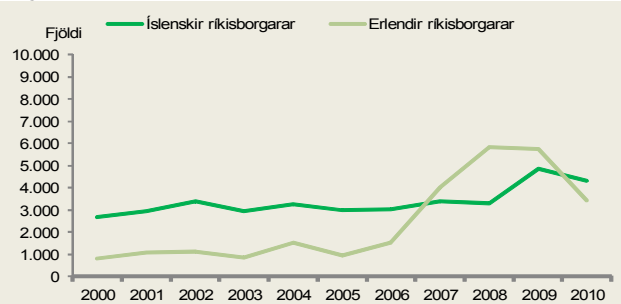
Heimild: Hagstofa Íslands

Mynd 11. Aðfluttir eftir uppruna

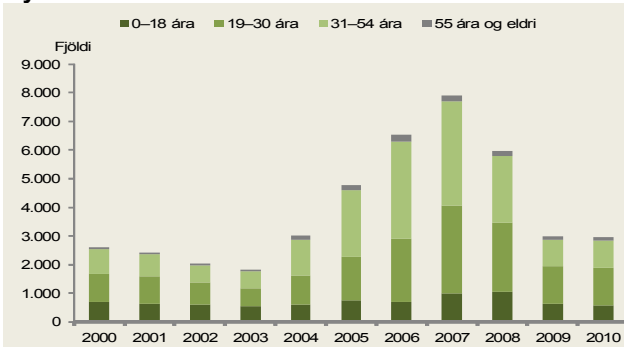
Heimild: Hagstofa Íslands

Mynd 12. Brottfluttir eftir uppruna

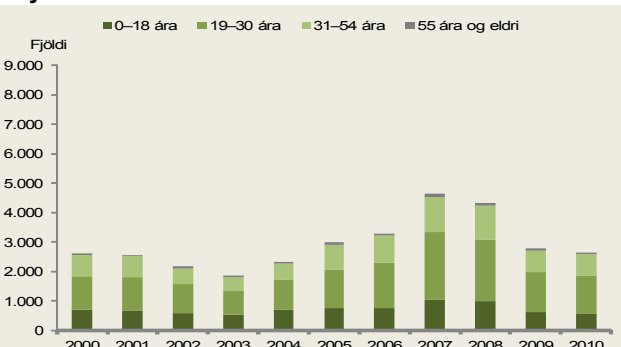
Heimild: Hagstofa Íslands

Mynd 13. Aðfluttir karlar eftir aldri

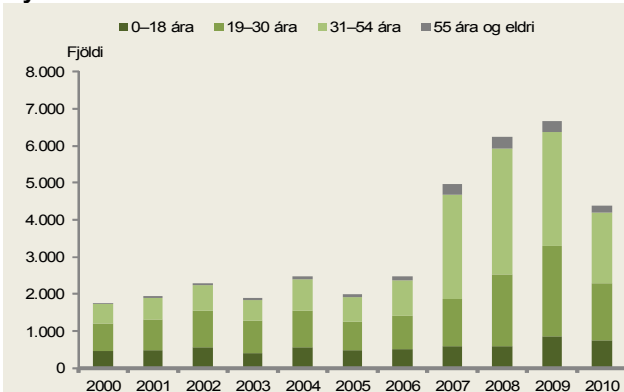
Heimild: Hagstofa Íslands

Mynd 14. Aðfluttar konur eftir aldri

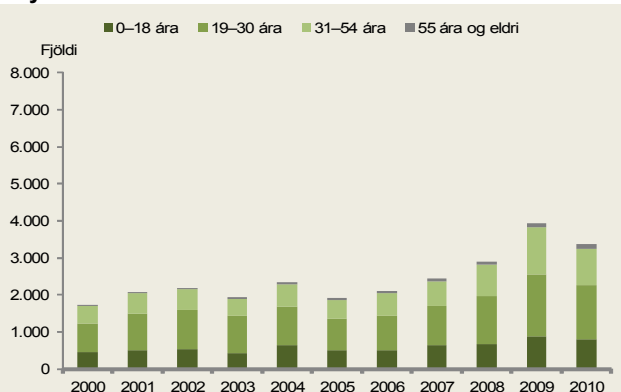
Heimild: Hagstofa Íslands

Mynd 15. Brottfluttir karlar eftir aldri

Heimild: Hagstofa Íslands

Mynd 16. Brottfluttar konur eftir aldri

Heimild: Hagstofa Íslands

Kafli 3. Jöfnuður

3.1 Tekjur heimila

Heildartekjur og ráðstöfunartekjur eru sóttar úr framtölum til ríkisskattstjóra og ná yfir skattgreiðendur sem eru með fasteignaskuldir. Tekjur eru sýndar eftir kyni og hjúskaparstöðu á verðlagi hvers árs. Lágtekjuhluftfall, Gini- stuðull og fimmtungastuðull eru fengnir úr lífsskjararannsókn Hagstofu Íslands.

Heildartekjur

Heildartekjur eru öll laun og bætur áður en búið er að draga frá skatta og gjöld frá hinu opinbera.

Ráðstöfunartekjur

Ráðstöfunartekjur eru allar tekjur sem heimili hafa til ráðstöfunar eftir að skattar og opinber gjöld hafa verið greidd.

Lágtekjuhluftfall (e. *at-risk-of-poverty rate*)

Lágtekjuhluftfall er það hlutfall einstaklinga sem lendir undir lágtekjumörkum. Lágtekjumörk miðast við 60% af miðgildi ráðstöfunartekna á neyslueiningu. Ráðstöfunartekjur á neyslueiningu taka mið af heildarráðstöfunartekjum heimilis og hversu margir þurfa að lifa af þeim. Tveir fullorðnir með tvö börn þurfa til dæmis 2,1 sinnum hærri ráðstöfunartekjur en sá sem býr einn til þess að vera með sambærilegar ráðstöfunartekjur (tekjur ársins á undan).

Gini- stuðull

Gini- stuðull mælir í einni tölu milli 0 og 100 hvernig samanlagðar tekjur allra einstaklinga í landinu dreifast. Stuðullinn væri 100 ef sami einstaklingurinn hefði allar tekjurnar en 0 ef allir hefðu jafnar tekjur.

Fimmtungastuðull

Fimmtungastuðull gefur til kynna hvað þeir sem tilheyra tekjuhæsta fimmtungnum hafa miklu hærri tekjur en þeir sem tilheyra tekjulægsta fimmtungnum. Stuðullinn mælir bilið milli heildarsummu þeirra ráðstöfunartekna á neyslueiningu sem 20% tekjuhæstu einstaklingarnir fá samanborið við þá 20% tekjulægstu (tekjur ársins á undan). Sem dæmi höfðu þeir sem tilheyrðu tekjuhæsta fimmtungnum 2010, 3,6 sinnum hærri tekjur en þeir sem tilheyrðu tekjulægsta fimmtungnum.

Mynd 17 sýnir meðalheildartekjur heimila með fasteignaskuldir eftir hjúskaparstöðu árin 2006–2010.

Mynd 18 sýnir meðalráðstöfunartekjur heimila með fasteignaskuldir eftir hjúskaparstöðu árin 2006–2010.

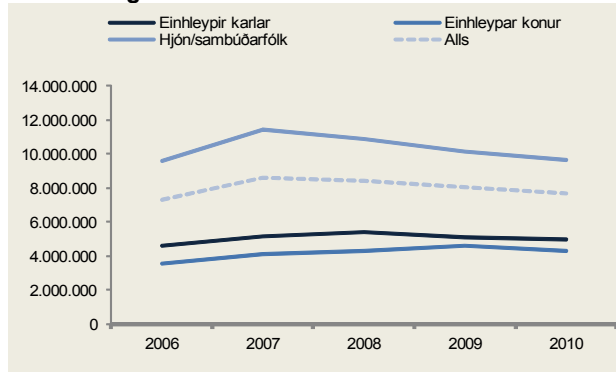
Mynd 19 sýnir fjölda einstaklinga eftir kyni og hlutfall allra sem eru fyrir neðan lágtekjumörk eftir lágtekjumörkum sem 60% af miðgildi ráðstöfunartekna árin 2006–2010.

Tafla 5 sýnir hversu mörg heimili með fasteignaskuldir, annars vegar einhleypingar eftir kyni og hins vegar hjón/sambúðarfólk, höfðu meira en 1 milljón króna í ráðstöfunartekjur á mánuði árin 2006–2010 samkvæmt skattframtali árin 2006–2010.

Tafla 6 sýnir þróun Gini- stuðuls og fimmtungastuðuls árin 2006–2010.

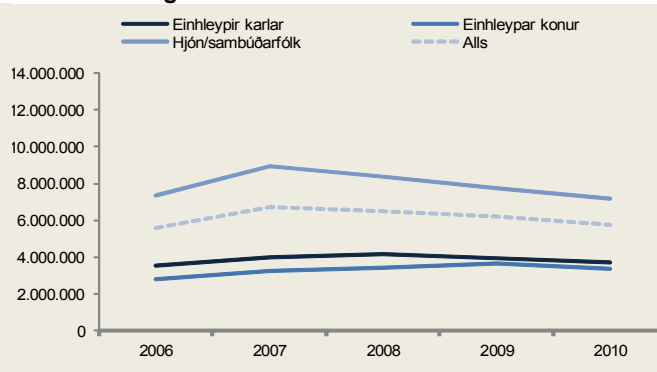
3.1 Tekjur heimila

Mynd 17. Meðalheildartekjur einstaklings/hjóna með fasteignaskuldir

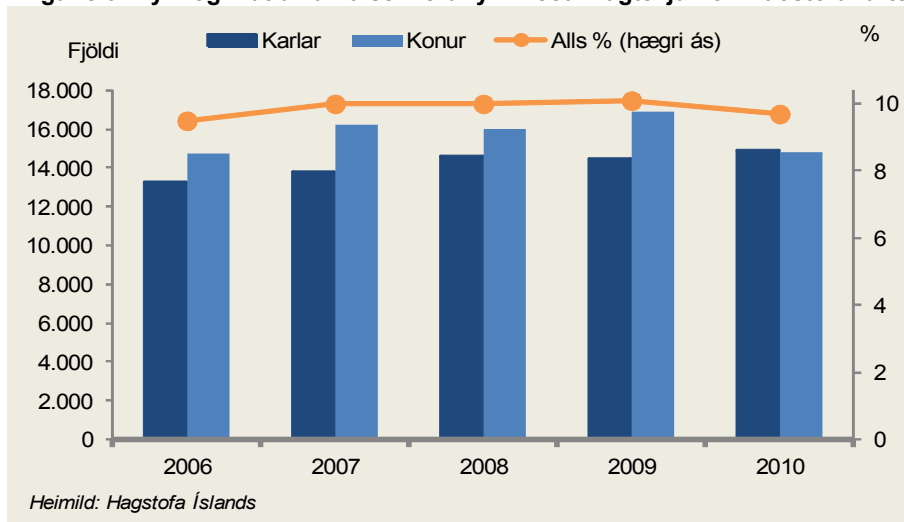
Heimild: Ríkisskattstjóri

Mynd 18. Meðalráðstöfunartekjur einstaklings/hjóna með fasteignaskuldir

Heimild: Ríkisskattstjóri

Mynd 19. Einstaklingar eftir kyni og hlutfall allra sem eru fyrir neðan lágtekjumörk ráðstöfunartekna

Heimild: Hagstofa Íslands

Tafla 5. Heimili með fasteignaskuldir og hærri en 1 milljón króna í ráðstöfunartekjur á mánuði

	2006	2007	2008	2009	2010
Einhleypir karlar, fjöldi	177	239	210	163	88
Einhleypar konur, fjöldi	77	128	108	57	37
Hjón/sambúðarfólk, fjöldi	3.333	4.814	5.314	3.111	2.125

Heimild: Ríkisskattstjóri

Tafla 6. Gini- stuðull og fimmtungastuðull

	2006	2007	2008	2009	2010
Gini stuðull	26,3	28	27,3	29,6	25,7
Fimmtungastuðull	3,7	3,9	3,8	4,2	3,6

Heimild: Hagstofa Íslands

3.2 Lágtekjuhópar

Upplýsingar um lágtekjuhópa eru fengnar úr lífskjarakönnun Hagstofu Íslands. Lífskjarakönnunin er hluti af samræmdri lífskjararannsókn Evrópusambandsins (EU-SILC). Í rannsókninni er bæði aflað upplýsinga um einstaklinga og heimili og gengið er út frá ráðstöfunartekjum heimila þegar efnahagsleg staða fólks er metin. Á Íslandi eru 4.000 einstaklingar 16 ára og eldri valdir af handahófi úr þjóðskrá til þess að taka þátt í lífskjarakönnun Hagstofunnar. Í könnuninni er einnig spurt um aðstæður allra heimilismanna. Könnunin er gerð í upphafi árs, en upplýsingar um tekjur eru fengnar úr skattskrár sem gefa áreiðanlegri upplýsingar um tekjur en úrtakskannanir. Í samræmi við vinnubrögð Eurostat (Hagstofu Evrópusambandsins) miða ártölin í töflum Hagstofu Íslands við könnunarár, það ár sem lífskjararannsóknin er gerð, en upplýsingar um tekjur koma úr skattskrár ársins á undan. Lífskjararannsóknin hófst árið 2004.

Lágtekjuhlutfall (e. *at-risk-of-poverty rate*)

Lágtekjuhlutfall er það hlutfall einstaklinga sem lendir undir lágtekjumörkum. Lágtekjumörk miðast við 60% af miðgildi ráðstöfunartekna á neyslueiningu. Ráðstöfunartekjur á neyslueiningu taka mið af heildaráðstöfunartekjum heimilis og hversu margir þurfa að lifa af þeim. Tveir fullorðnir með tvö börn þurfa til dæmis 2,1 sinnum hærra ráðstöfunartekjur en sá sem býr einn til þess að vera með sambærilegar ráðstöfunartekjur (tekjur ársins á undan).

Ráðstöfunartekjur á neyslueiningu (e. *equivalised disposable income*)

Ráðstöfunartekjur á neyslueiningu eru skilgreindar sem ráðstöfunartekjur eftir að tillit hefur verið tekið til heimilisstærðar og þeirrar hagkvæmni í rekstri heimilisins sem fæst við það að fleiri en einn búa undir sama þaki. Einnig er gert ráð fyrir því að útgjöld vegna barna séu lægri en útgjöld vegna fullorðinna. Til að taka mið af þessu er notaður kvarði frá Evrópusambandinu sem gefur fyrsta fullorðna einstaklingnum á heimilinu vogina 1,0. Aðrir einstaklingar 14 ára og eldri fá vogina 0,5 og einstaklingar yngri en 14 ára fá vogina 0,3. Þannig má segja að hjón með tvö börn, yngri en 14 ára, sem hafa 500 þúsund krónur í ráðstöfunartekjur alls á mánuði hafi $(500 / (1 + 0,5 + 0,3 + 0,3)) = 500 / 2,1 = 238$ þúsund krónur í ráðstöfunartekjur á neyslueiningu.

Börn á heimili (e. *dependent children*)

Til barna á heimili heyra allir sem eru undir 18 ára aldri og þeir sem eru undir 24 ára, eru án vinnu og búa hjá að minnsta kosti öðru foreldri.

Fullorðnir

Til fullorðinna teljast þeir sem falla ekki undir skilgreininguna um börn.

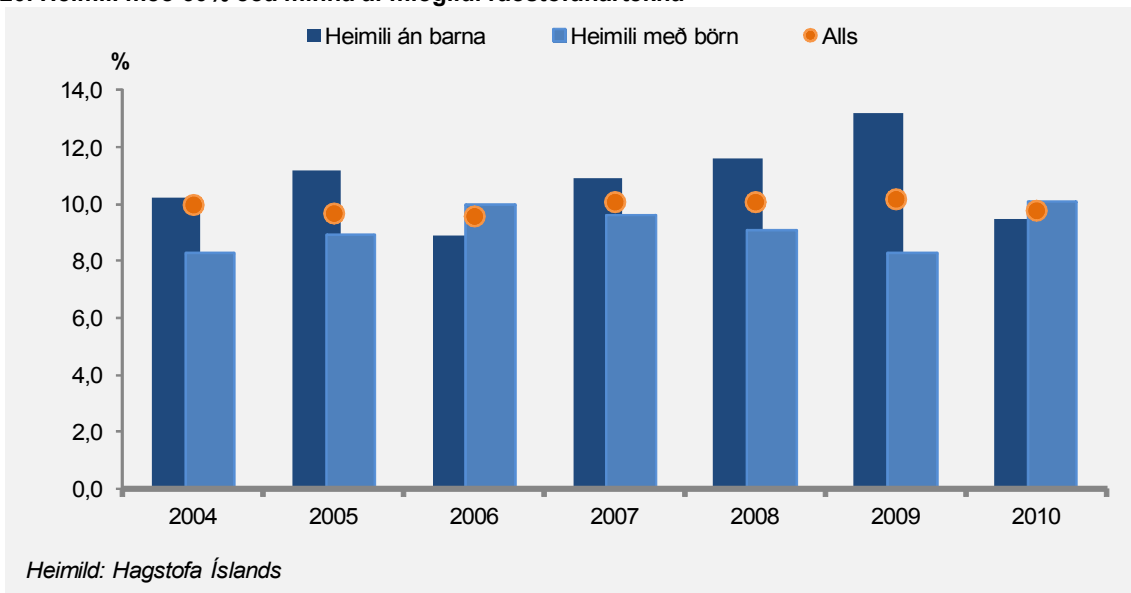
Mynd 20 sýnir hlutfall heimila með 60% eða minna af miðgildi ráðstöfunartekna, annars vegar heimila með börn og hins vegar heimila án barna árin 2004–2010.

Í töflu 7 er nánari sundurliðun á heimilum með 60% eða minna af miðgildi ráðstöfunartekna árin 2004–2010, annars vegar hlutfall heimila með börn og hins vegar heimila án barna. Í töflunni kemur einnig fram hlutfall barna undir 18 ára aldri sem býr á heimilum undir lágtekjuviðmiði.

3.2 Lágtekjuhópar

Mynd 20. Heimili með 60% eða minna af miðgildi ráðstöfunartekna

Tafla 7. Einstaklingar með 60% eða minna af miðgildi ráðstöfunartekna eftir heimilisgerð, hlutfall

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Heimili án barna	10,2	11,2	8,9	10,9	11,6	13,2	9,5
Einn á heimili, karl	20,4	24,4	15,6	21,5	22,8	22,7	23,3
Ein á heimili, kona	24,0	22,9	19,5	31,3	28,6	33,2	15,1
Heimili með börn	8,3	8,9	10,0	9,6	9,1	8,3	10,1
Einstætt foreldri	21,9	14,7	27	23,3	28,0	22,8	30,0
Tveir fullorðnir með 1 barn	7,5	7,6	9,7	6,3	6,0	5,8	6,0
Tveir fullorðnir með 2 börn	7,2	8,3	6,1	7,3	3,8	4,2	5,8
Tveir fullorðnir með 3 börn eða fleiri	12,1	10,9	10,2	12,1	12,9	10,3	11,5
Börn yngri en 18 ára og ungmenni 18-24 ára, ekki í vinnu eða námi, á heimilum undir lágtekjuviðmiði	-	10,1	11,6	11,9	11,2	9,9	12,6

Heimild: Hagstofa Íslands

3.3 Ráðstöfunartekjur lífeyrisþega

Upplýsingar um fjölda lífeyrisþega eru sóttar til Hagstofu Íslands en upplýsingar um tekjur þeirra byggjast á gögnum frá TR.

Hér um að ræða ráðstöfunartekjur í nóvember 2010 (eftir skatt) á verðlagi í nóvember 2009.

Tekjur frá TR og annars staðar

Fjármagnstekjur og aðrar tekjur eru meðtaldar en ekki húsaleigubætur, vaxtabætur og barnabætur.

Mynd 21 sýnir hlutfallslega skiptingu ráðstöfunartekna örorkulífeyrisþega hjá körlum í nóvember á verðlagi árs 2009 árin 2004–2010. Upplýsingar fyrir árið 2010 eru bráðabirgðatölur.

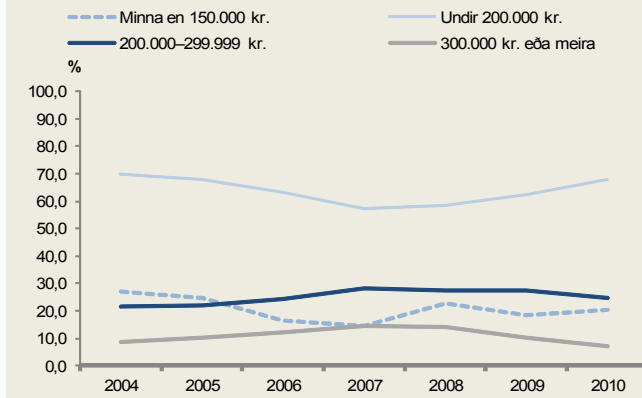
Mynd 22 sýnir hlutfallslega skiptingu ráðstöfunartekna örorkulífeyrisþega hjá konum í nóvember á verðlagi árs 2009 árin 2004–2010. Upplýsingar fyrir árið 2010 eru bráðabirgðatölur.

Mynd 23 sýnir hlutfallslega skiptingu ráðstöfunartekna ellilífeyrisþega hjá körlum í nóvember á verðlagi árs 2009 árin 2004–2010. Upplýsingar fyrir árið 2010 eru bráðabirgðatölur.

Mynd 24 sýnir hlutfallslega skiptingu ráðstöfunartekna ellilífeyrisþega hjá konum í nóvember á verðlagi árs 2009 árin 2004–2010. Upplýsingar fyrir árið 2010 eru bráðabirgðatölur.

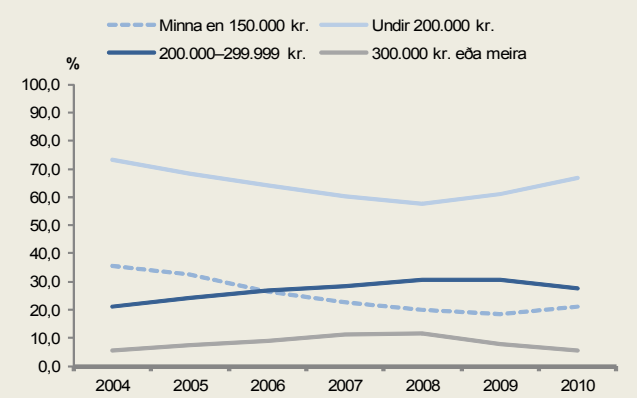
3.3 Ráðstöfunartekjur lífeyrisþega

Mynd 21. Ráðstöfunartekjur hjá körlum með örorkulífeyri

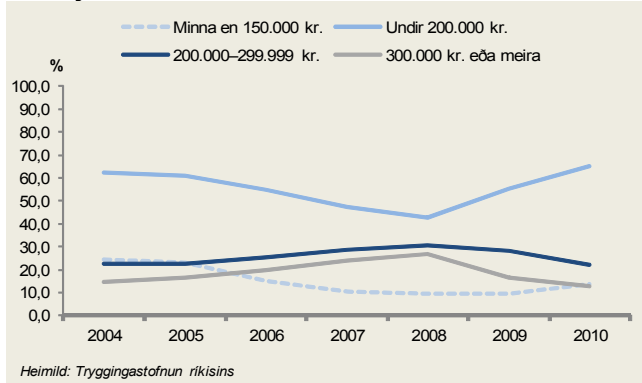
Heimild: Tryggingastofnun ríkisins

Mynd 22. Ráðstöfunartekjur hjá konum með örorkulífeyri

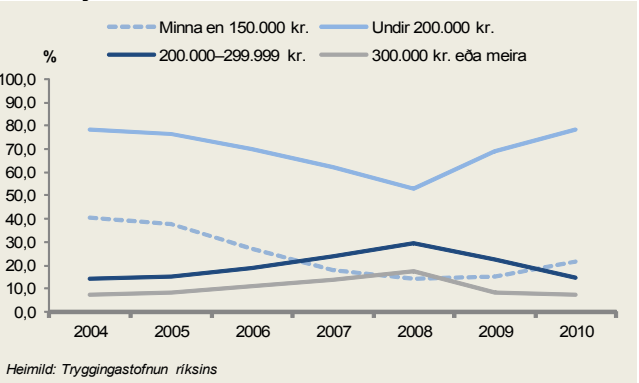
Heimild: Tryggingastofnun ríkisins

Mynd 23. Ráðstöfunartekjur hjá körlum með ellilífeyri

Heimild: Tryggingastofnun ríkisins

Mynd 24. Ráðstöfunartekjur hjá konum með ellilífeyri

Heimild: Tryggingastofnun ríkisins

3.4 Húsnæðisstaða

Lífskjarakönnunin er hluti af samræmdri lífskjararannsókn Evrópusambandsins (EU-SILC). Í rannsókninni er bæði aflað upplýsinga um einstaklinga og heimili og gengið er út frá ráðstöfunartekjum heimila þegar efnahagsleg staða fólks er metin.

Húsnæðisstaða

Húsnæðisstaða er skilgreind í lífskjarakönnun Hagstofu Íslands. Þeir sem taka þátt í lífskjarakönnuninni eru spurðir hvort þeir búa í eigin húsnæði/leigja frítt eða í leiguhúsnæði, óháð því hvort um sé að ræða leiguhúsnæði á almennum markaði, leiguhúsnæði félagasamtaka eða sveitarfélaga. Mjög lágt hlutfall svarenda leigir frítt.

Lágtekjuhlutfall

Lágtekjuhlutfall er það hlutfall einstaklinga sem lendir undir lágtekjumörkum. Lágtekjumörk miðast við 60% af miðgildi ráðstöfunartekna á neyslueiningu. Ráðstöfunartekjur á neyslueiningu taka mið af heildarráðstöfunartekjum heimilis og hversu margir þurfa að lifa af þeim. Tveir fullorðnir með tvö börn þurfa til dæmis 2,1 sinnum hærri ráðstöfunartekjur en sá sem býr einn til þess að vera með sambærilegar ráðstöfunartekjur (tekjur ársins á undan).

Húsaleigubætur

Í lögum um húsaleigubætur, nr. 138/1997, kemur fram að markmið með slíkum bótum er að lækka húsnæðiskostnað tekjulágra leigjenda og draga úr aðstöðumun á húsnæðismarkaðnum.

Húsaleigubætur undir lágtekjuviðmiði

Húsaleigubætur undir lágtekjuviðmiði eru heimili sem eru undir lágtekjuhlutfalli og fá húsaleigubætur (þar með taldar sérstakar húsaleigubætur) eftir heimilisgerð.

Tafla 8 sýnir hlutfallslega skiptingu eftir eignarhaldi húsnæðis árin 2004–2009. Enn fremur kemur fram í töflunni hlutfall heimila í leiguhúsnæði sem fær greiddar húsaleigubætur eftir heimilisgerð. Ekki liggja fyrir upplýsingar um húsnæðisstöðu heimila fyrir árið 2010. Grunnurinn er til en sértæk keyrsla hefur ekki farið fram fyrir árið 2010. Síðast fór sértæk keyrsla fram fyrir árið 2009.

Tafla 9 sýnir hlutfall heimila sem eru undir lágtekjuviðmiði eftir eignarhaldi húsnæðis (eigið húsnæði/leiguhúsnæði) árin 2004–2009. Ekki liggja fyrir upplýsingar um húsnæðisstöðu lágtekjuhópa fyrir árið 2010. Grunnurinn er til en sértæk keyrsla hefur ekki farið fram fyrir árið 2010. Síðast fór sértæk keyrsla fram fyrir árið 2009.

3.4 Húsnæðisstaða

Tafla 8. Heimilisgerð og húsnæðisstaða

	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Heimili, alls						
Eigandi/leigir frítt %	81,9	83,6	83,1	84,6	82,7	80,9
Leigjandi %	18,1	16,4	16,9	15,4	17,3	19,1
Heimili með börn						
Eigandi/leigir frítt %	88,0	89,5	87,5	88,3	87,9	87,3
Leigjandi %	12,0	10,5	12,5	11,7	12,1	12,7
þar af einstæð foreldri						
Eigandi/leigir frítt %	71,9	76,9	67,6	69,2	62,8	58,2
Leigjandi %	28,1	23,1	32,4	30,8	37,2	41,8
þar af tveir fullorðnir						
Eigandi/leigir frítt %	90,8	91,7	91,1	91,4	92,1	93,5
Leigjandi %	9,2	8,3	8,9	8,6	7,9	6,5
Heimili án barna						
Eigandi/leigir frítt %	78,3	79,8	80,4	81,9	79,4	76,9
Leigjandi %	21,7	20,2	19,6	18,1	20,6	23,1
þar af einhleypur karl						
Eigandi/leigir frítt %	66,0	66,8	70,3	72,1	64,9	68,5
Leigjandi %	34,0	33,2	29,7	27,9	35,1	31,5
þar af einhleyp kona						
Eigandi/leigir frítt %	76,0	74,3	76,5	77,2	72,6	69,9
Leigjandi %	24,0	25,7	23,5	22,8	27,4	30,1
þar af tveir fullorðnir						
Eigandi/leigir frítt %	85,4	87,8	85,8	87,9	89,8	84,9
Leigjandi %	14,6	12,2	14,2	12,1	10,2	15,0
Leigjendur sem fá greiddar húsaleigubætur	36,4	40,8	40,9	35,0	36,8	34,0
Heimili með börn %	33,8	38,6	37,3	32,7	33,5	28,0
þar af einstætt foreldri %	26,8	28,4	21,9	25,6	25,6	22,0
þar af tveir fullorðnir %	52,0	55,7	59,3	45,1	49,2	36,9
Heimili án barna %	43,2	47,0	48,3	39,7	44,7	49,7
þar af einhleyp%	62,9	64,5	61,0	55,2	61,1	64,3
þar af tveir fullorðnir %	31,6	37,5	37,2	30,6	27,7	32,5

Heimild: Hagstofa Íslands

Tafla 9. Heimili undir lágtekjuviðmiði eftir eignarhaldi húsnæðis

	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Heimili undir lágtekjuviðmiði (60% af miðgildi ráðstöfunartekna)	10,0	9,7	9,6	10,1	10,2	10,2
Eigandi/leigir frítt %	8,6	7,8	8,3	9,1	7,8	7,5
Leigjandi %	19,3	23,1	18,7	17,3	25,5	26,3

Heimild: Hagstofa Íslands

3.5 Skuldir heimila

Upplýsingar um heildarskuldir, heildareignir og heildarráðstöfunartekjur heimila eru sóttar til Seðlabanka Íslands. Upplýsingar um sundurliðun á skuldum eftir kyni, hjúskaparstöðu og aldri eru sóttar úr framtalsgögnum ríkisskattstjóra. Upplýsingar frá ríkisskattstjóra taka eingöngu mið af skiptingu skattgreiðenda með fasteignaskuldir og hvort um hjón/sambúðarfólk er að ræða eða einstaklinga 18 ára og eldri.

Skuldir

Skuldir eru allar skuldir heimila við lánastofnanir.

Eignir

Eignir eru allar eignir heimila þar á meðal innstæður og hlutabréf.

Ráðstöfunartekjur

Ráðstöfunartekjur eru allar tekjur sem heimili hefur til ráðstöfunar eftir að skattar og opinber gjöld hafa verið greidd.

Matsverð fasteigna

Matsverð fasteigna tekur mið af verð fasteigna samkvæmt skattframtali á liðnu ári.

Tekjubil einhleypa:

Tekjubil 1: Árstekjur lægri en 2 m.kr.

Tekjubil 2: Árstekjur 2,1–4 m.kr.

Tekjubil 3: Árstekjur 4,1–6 m.kr.

Tekjubil 4: Árstekjur yfir 6 m.kr.

Tekjubil hjóna/sambúðarfólks:

Tekjubil 1: Árstekjur lægri en 5 m.kr.

Tekjubil 2: Árstekjur 5,1–8 m.kr.

Tekjubil 3: Árstekjur 8,1–12 m.kr.

Tekjubil 4: Árstekjur yfir 12 m.kr.

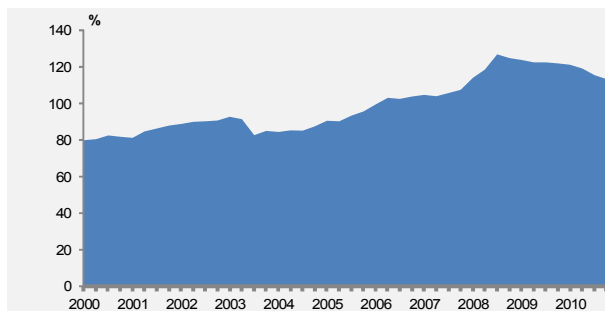
Mynd 25 sýnir hlutfall heildarskulda heimila af vergri landsframleiðslu árin 2000–2010.

Mynd 26 sýnir hlutfall heildarskulda heimila af heildareignum, hlutfall heildarskulda af ráðstöfunartekjum og hlutfall heildareignar af ráðstöfunartekjum árin 2000–2010.

Tafla 10 sýnir annars vegar hlutfall húsnæðislána af heildarskuldum eftir fjölskyldugerð og kyni árin 2005–2010 og hins vegar heildarskuldir af heildareignum, ráðstöfunartekjum og matsverði fasteigna eftir fjölskyldugerð og kyni árin 2005–2010. Ekki er búið að vinna úr upplýsingum um matsverð fasteigna í samræmi við sundurliðun á skuldum heimila fyrir árið 2010.

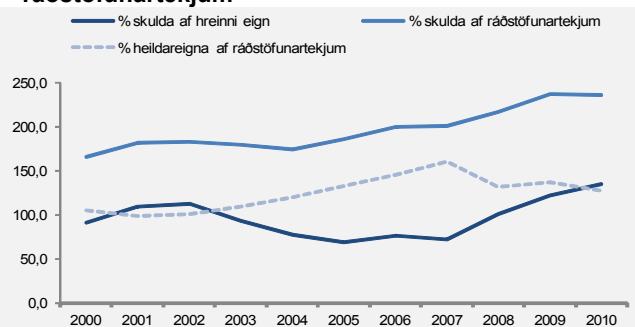
3.5 Skuldir heimila

Mynd 25. Skuldir heimila af vergri landsframleiðslu

Heimild: Seðlabanki Íslands

Mynd 26. Skuldir heimila af eignum og ráðstöfunartekjum

Heimild: Seðlabanki Íslands

Tafla 10. Heimili með fasteignaskuldir: Fasteignaskuldir af heildarskuldum, heildarskuldir af heildareignum og ráðstöfunartekjum og fasteignaskuldir af matsverði fasteigna, hlutfall

	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Fasteignalán af heildarskuldum						
Einhleypir karlar	76,7	74,4	78,7	76,5	75,2	76,4
Einhleypar konur	80,7	78,8	75,4	78,5	77,9	79,3
Hjón/sambúð	69,2	67,3	66,4	67,0	66,1	68,6
Heildarskuldir af heildareignum						
Einhleypir karlar	59,7	64,4	64,7	64,7	83,8	90,1
Einhleypar konur	54,1	56,9	57,2	77,1	73,3	79,6
Hjón/sambúð	23,2	24,7	25,0	32,1	35,4	36,8
29 ára og yngri	62,9	66,6	68,8	81,2	87,6	92,4
30–39 ára	43,5	46,0	46,3	58,3	64,8	65,5
40–49 ára	29,5	32,3	32,2	42,6	47,2	42,2
50–59 ára	20,2	21,6	22,0	28,4	32,6	33,6
60 árs og eldri	14,7	15,6	16,2	19,8	23,5	25,3
Heildarskuldir af ráðstöfunartekjum						
Einhleypir karlar	327,1	350,7	351,8	417,4	489,6	512,7
Einhleypar konur	369,5	385,1	373,0	439,1	453,5	494,7
Hjón/sambúð	215,4	234,2	227,7	314,1	356,1	257,9
29 ára og yngri	413,9	438,2	447,4	506,2	467,8	493,3
30–39 ára	328,5	344,8	335,0	428,3	439,4	474,7
40–49 ára	229,9	266,6	253,5	354,5	380,7	429,1
50–59 ára	191,7	201,0	197,2	281,5	306,8	360,1
60 árs og eldri	162,9	177,8	176,2	225,1	270,5	323,7
Fasteignalán af matsverði fasteigna						
Einhleypir karlar	55,4	58,0	59,6	72,9	77,7	-
Einhleypar konur	49,2	50,7	51,3	62,0	66,7	-
Hjón/sambúð	39,2	41,0	42,2	54,9	59,3	-

Heimild: Ríkisskattstjóri

3.6 Greiðslubyrði heimila með fasteignaskuldir

Upplýsingar um greiðslubyrði heimila eru sóttar til ríkisskattstjóra og sýna eingöngu heimili sem eru með fasteignaskuldir.

Greiðslubyrði

Með greiðslubyrði er átt við hversu mikið heimilin þurfa að nota af ráðstöfunartekjum sínum til þess að greiða af fasteignalánnum. Tekið er mið af árstekjum og afborgunum á ársgrundvelli. Þau heimili sem eru ekki með fasteignalán eru ekki talin með.

Vaxtabætur

Þeir sem greiða vaxtagjöld af lánnum vegna kaupa eða byggingar á íbúðarhúsnæði til eigin nota eiga rétt á vaxtabótum og sama á við um þá sem keypt hafa eignarhlut í almennri kaupleiguíbúð skv. 76. gr. laga um Húsnæðisstofnun ríkisins, nr. 97/1993. Rétturinn stofnast á því ári þegar íbúð eða eignarhluti er keyptur eða bygging er hafin. Vaxtabætur ákvarðast samkvæmt upplýsingum á skattframtali. Til útreikninga á vaxtabótum er tekið tillit til vaxtagjalda, tekna, eigna og fjölskyldugerðar.

Tekjubil einhleypa:

Tekjubil 1: Árstekjur lægri en 2 m.kr.
Tekjubil 2: Árstekjur 2,1–4 m.kr.
Tekjubil 3: Árstekjur 4,1–6 m.kr.
Tekjubil 4: Árstekjur yfir 6 m.kr.

Tekjubil hjóna/sambúðarfólks:

Tekjubil 1: Árstekjur lægri en 5 m.kr.
Tekjubil 2: Árstekjur 5,1–8 m.kr.
Tekjubil 3: Árstekjur 8,1–12 m.kr.
Tekjubil 4: Árstekjur yfir 12 m.kr.

Mynd 27 sýnir hversu hátt hlutfall af ráðstöfunartekjum (með vaxtabótum) heimila fer í að greiða fasteignalán árin 2006–2010. Oft er talað um að heimilin séu komin í vandræði ef hlutfall afborgana er hærra en 30% af ráðstöfunartekjunum.

Mynd 28 sýnir hver meðalafborgun fasteignalána af ráðstöfunartekjum var hjá einhleypum árin 2006 og 2010.

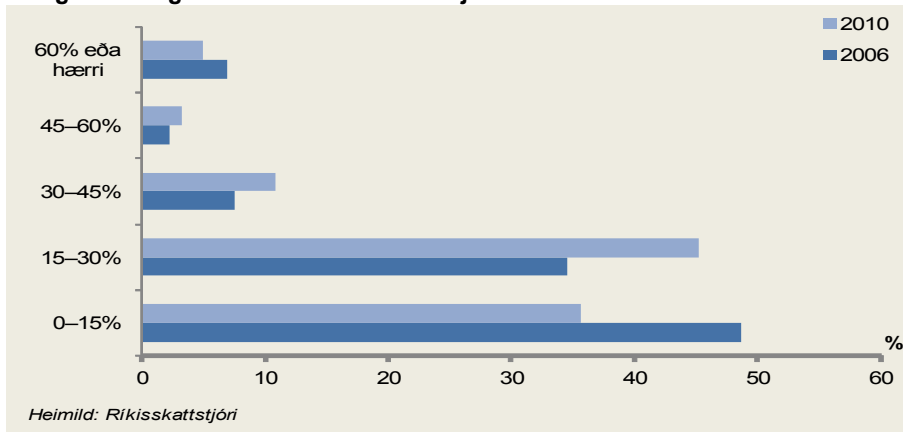
Mynd 29 sýnir hver meðalafborgun fasteignalána af ráðstöfunartekjum var hjá hjónum/sambúðarfólki árin 2006 og 2010.

Í töflu 11 kemur fram hvernig meðalafborganir fasteignalána dreifðust meðal einhleypa eftir kyni og hjóna/sambúðarfólks að teknu tilliti til ráðstöfunartekna með vaxtabótum og án þeirra árin 2006–2010.

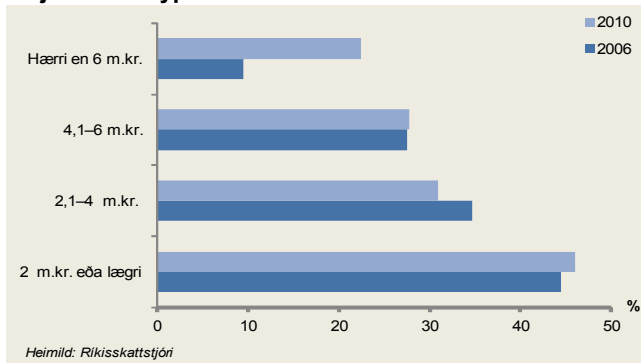

3.6 Greiðslubyrði heimila með fasteignaskuldir

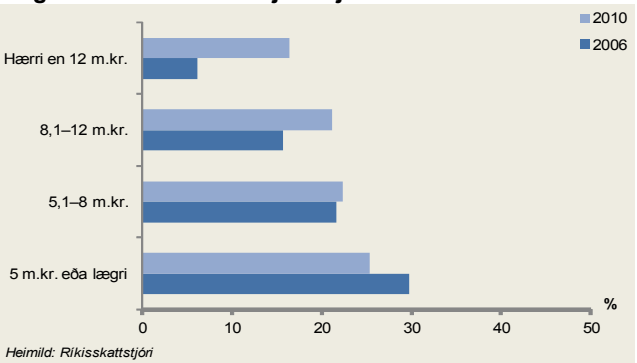
Mynd 27. Meðalafborgun fasteignalána af ráðstöfunartekjum

Mynd 28. Meðalafborgun fasteignalána af ráðstöfunartekjum einhleypna

Mynd 29. Meðalafborgun fasteignalána af samantöögðum ráðstöfunartekjum hjóna/sambúðarfólks

Tafla 11. Meðalafborgun fasteignalána af ráðstöfunartekjum eftir tekjubílum og hjúskaparstöðu, hlutfall

Ár	Tekjubíl 1			Tekjubíl 2			Tekjubíl 3			Tekjubíl 4		
	Einhleypir	Hjón		Einhleypir	Hjón		Einhleypir	Hjón		Einhleypir	Hjón	
	Karlar	Konur		Karlar	Konur		Karlar	Konur		Karlar	Konur	
2006	46,3	40,4	30,8	30,9	35,6	23,7	27,3	27,0	16,0	8,8	10,9	6,3
2007	47,5	38,2	29,4	29,0	30,3	20,4	25,2	24,1	15,3	8,3	7,8	5,0
2008	59,5	40,8	25,5	30,2	29,8	21,6	27,4	26,0	20,3	15,2	17,9	12,9
2009	60,9	46,0	25,7	29,9	27,1	19,1	25,2	24,8	16,7	13,5	12,5	10,9
2010	55,9	38,6	25,3	33,7	29,1	22,4	27,9	27,7	21,2	22,0	23,2	16,4
Án vaxtabóta												
2006	48,8	42,3	31,7	31,8	36,8	24,1	27,6	27,3	16,1	8,8	10,9	6,3
2007	50,6	40,3	26,0	30,0	40,3	20,7	25,6	25,6	15,4	8,4	7,8	5,0
2008	66,2	44,1	26,7	31,8	31,5	22,1	28,0	26,9	20,5	15,2	18,0	12,9
2009	68,9	51,2	27,4	30,7	28,7	20,1	25,9	25,7	17,8	5,3	12,6	10,5
2010	66,1	42,4	26,8	37,0	31,7	23,4	29,6	29,9	21,7	22,3	23,9	16,5

Heimild: Ríkisskattstjóri

3.7 Greiðsluvandi heimila

Upplýsingar um vanskil eru sóttar til Creditinfo, gjaldprot til dómstólaráðs og árangurslaust fjárnám og afsal/seld eign til Þjóðskrá Íslands.

Alvarlegt vanskil

Þegar skuldari hefur verið á vanskilaskrá í 60 daga eða lengur er hann skilgreindur í alvarlegum vanskilum samkvæmt upplýsingum frá Creditinfo. Í vanskilaskránni eru m.a. upplýsingar um innheimtuaðgerðir sem eiga sér stað eða eru yfirvofandi og komið hafa til kasta sýslumannsembætta eða héraðsdómstóla. Öll lán; fasteignalán og neyslulán hjá bönkum, íbúðalánasjóði og fjármögnunarfyrirtækjum, falla hér undir. Ekki var hægt að fá gögnin sundurliðuð eftir kyni.

Gjaldprot

Skuldari getur krafist að bú sitt verði tekið til gjaldprotaskipta ef hann getur ekki staðið í fullum skilum við lánveitanda þegar krafa fellur í gjalddaga og ekki verður talið sennilegt að greiðsluörðugleikar hans muni líða hjá innan skamms tíma. Að sama skapi getur lánveitandi að uppfylltum skilyrðum krafist að bú skuldara verði tekið til gjaldprotaskipta.

Árangurslaust fjárnám

Þegar skuldari er kominn í vanskil og innheimtuaðgerðir bera ekki árangur getur lánveitandi beðið um fjárnámsaðgerð hjá sýslumanni. Fjárnám má fara fram ef skuldari greiðir ekki skuld sína innan 15 daga frá því að greiðsluáskorun hefur borist honum.

Afsal/seld eign

Nauðungarsala fer fram með uppboði og er oftast sala eða ráðstöfun á eign til innlausnar á verðmæti hennar til greiðslu á skuldum sem á henni hvíla. Uppboðskaupandi fær afsal þegar kaupverðið hefur verið greitt að fullu. Afsal tekur til fasteigna en sala til annarra eigna, svo sem bíla og fjármuna.

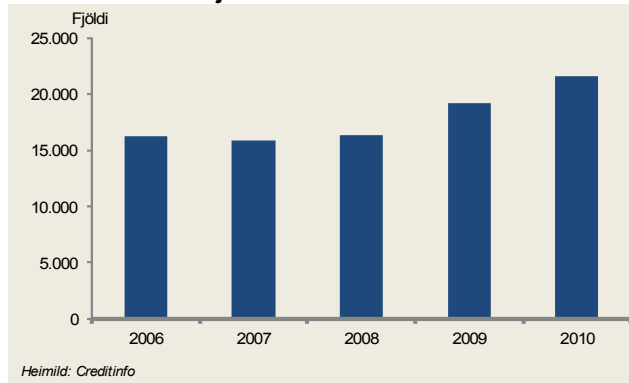
Mynd 30 sýnir hversu margir einstaklingar voru að meðaltali í alvarlegum vanskilum í hverjum mánuði árin 2006–2010. Meðalfjöldi í hverjum mánuði er notaður sem mælieining þar sem sami einstaklingur getur verið á vanskilaskrá í marga mánuði. Ekki voru fáanlegar tölur sem sýndu skiptingu milli kynja.

Mynd 31 sýnir fjölda gjaldþrotarárskuða á búum einstaklinga eftir kyni, samtala frá öllum héraðsdómstólum landsins árin 2000–2010.

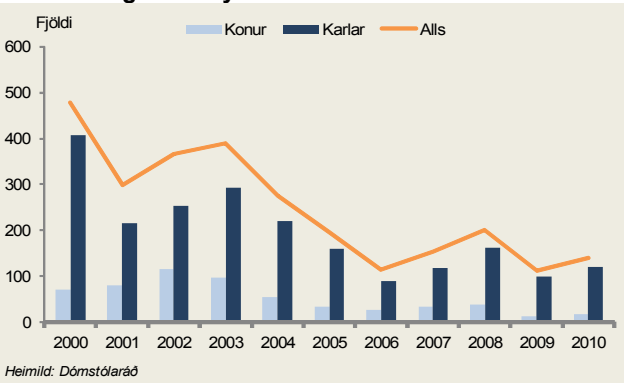
Í töflu 12 eru upplýsingar um fjölda árangurslausra fjárnáma og afsala/seldra eigna sem fram hafa farið hjá sýslumönnum á landinu öllu árin 2003–2010. Hægt er að leggja saman karla í hjónabandi/sambúð og konur í hjónabandi/sambúð til að fá fjölda afsala/seldra eigna en gæta verður að því að það gefur enga mynd af fjölda eigna. Í mörgum tilvikum eru karlar í hjónabandi/sambúð og konur í hjónabandi/sambúð með sömu eignina/eignirnar. Ef aðili er óþekktur er oftast átt við erlendan ríkisborgara og hjúskaparstaðan er óþekkt.

3.7 Greiðsluvandi heimila

Mynd 30. Einstaklingar í alvarlegum vanskilum að meðaltali í hverjum mánuði

Mynd 31. Fjöldi gjaldþrotáurskurða á búum einstaklinga eftir kyni

Tafla 12. Árangurslaus fjárnám og afsöl/seldar eignir

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Árangurslaust fjárnám, fjöldi	5.544	6.264	5.570	4.869	5.595	5.734	6.875	8.373
Einhleypir karlar	2.460	2.913	2.691	2.461	2.852	2.877	2.713	3.521
Einhleypar konur	870	1.133	950	766	806	852	910	1.406
Karlar í hjónabandi/sambúð	1.380	1.385	1.122	1.005	1.029	1.073	1.196	1.810
Konur í hjónabandi/sambúð	563	585	473	359	407	373	498	810
Óþekktir fjölskylduhagir, karlar	201	191	251	203	381	455	1.418	717
Óþekktir fjölskylduhagir, konur	70	57	83	75	120	104	140	109
18–25 ára	645	663	609	492	575	700	835	978
26–29 ára	524	662	549	441	603	613	737	880
30–39 ára	1.539	1.785	1.464	1.237	1.483	1.526	1.917	2.359
40–59 ára	2.438	2.707	2.515	2.293	2.460	2.458	2.932	3.526
60 ára og eldri	398	447	433	406	474	437	454	630
Afsal/eign seld, fjöldi	1.041	721	421	408	463	587	756	1.427
Einhleypir karlar	356	253	145	178	211	223	313	497
Þar af fasteign	124	78	33	38	66	110	138	367
Einhleypar konur	218	138	107	83	104	117	154	300
Þar af fasteign	98	49	24	18	37	61	83	239
Karlar í hjónabandi/sambúð	242	167	99	86	82	127	175	328
Þar af fasteign	135	76	43	30	32	72	106	262
Konur í hjónabandi/sambúð	182	124	52	45	47	91	89	247
Þar af fasteign	116	70	30	21	29	67	64	222
Óþekktir fjölskylduhagir, karlar	32	31	11	13	10	20	19	47
Þar af fasteign	16	14	7	4	3	11	9	23
Óþekktir fjölskylduhagir, konur	11	8	7	3	9	9	6	8
Þar af fasteign	7	4	3	0	5	6	4	4
18–25 ára	88	66	44	55	78	84	84	97
26–29 ára	102	66	38	53	52	69	87	167
30–39 ára	283	198	118	97	124	186	237	444
40–59 ára	492	337	181	170	178	219	303	618
60 ára og eldri	76	54	40	33	31	29	45	101

Heimild: Þjóðskrá Íslands

3.8 Mat á eigin fjárhagsstöðu

Upplýsingar um mat á eigin fjárhagsstöðu eru sóttar úr lífskjarakönnun Hagstofu Íslands. Hér er beint sjónum að þeim hluta lífskjararannsóknarinnar sem fjallar um fjárhagsstöðu heimilanna. Í könnuninni er spurt um getu heimilisins til að ná endum saman fjárhagslega, að standa í skilum með afborganir lána og mæta óvæntum útgjöldum. Viðmiðunarfjárhæð óvæntra útgjalda var 160 þúsund kr. árið 2011 og tekur mið af lágtekjumörkum einstaklings sem reiknuð eru úr lífskjararannsókn tveimur árum fyrr.

Börn á heimili

Til barna á heimili heyra allir þeir sem eru undir 18 ára aldri og þeir sem eru 18–24 ára, eru án vinnu og búa hjá að minnsta kosti öðru foreldri.

Húsnæðiskostnaður þung byrði

Fjárhagsleg byrði afborgana heildarhúsnæðiskostnaðar er skilgreind sem:

1. Þung byrði
2. Nokkur byrði
3. Engin byrði

Vanskil húsnæðislána eða leigu

Þau heimili sem segjast hafa verið í vanskilum á húsnæðislánum eða leigu vegna fjárskorts að minnsta kosti einu sinni á undanförunum 12 mánuðum falla undir þennan lið.

Vanskil annarra lána

Þau heimili sem segjast hafa verið í vanskilum á öðrum lánum vegna fjárskorts að minnsta kosti einu sinni á undanförunum 12 mánuðum falla undir þennan lið.

Önnur lán þung byrði

Fjárhagsleg byrði afborgana af öðrum lánum en húsnæðislánum eru skilgreind sem:

1. Þung byrði
2. Nokkur byrði
3. Engin byrði

Getur ekki mætt óvæntum útgjöldum

Þau heimili sem geta ekki mætt óvæntum útgjöldum að fjárhæð 140 þúsund krónum (fjárhæðin er breytileg milli ára en var 140 þúsund krónur í könnun 2010). Viðmiðunarfjárhæð óvæntra útgjalda tekur mið af lágtekjumörkum einstaklings sem reiknuð eru úr lífskjararannsókn.

Hvernig gengur heimilinu að ná endum saman

Þau heimili sem svara samkvæmt valkostum 1–3 falla undir að eiga „erfitt að ná endum saman“:

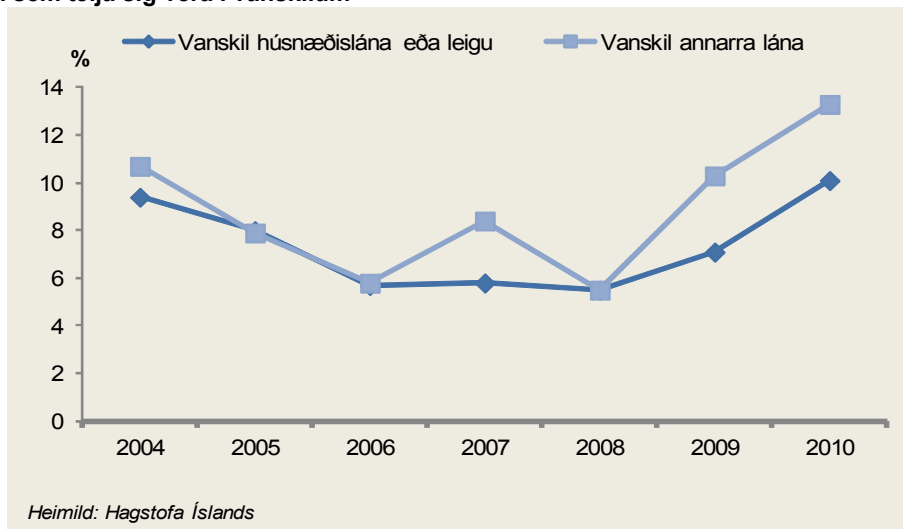
1. Mjög erfitt
2. Erfitt
3. Nokkuð erfitt
4. Nokkuð auðvelt
5. Auðvelt
6. Mjög auðvelt

Mynd 32 sýnir hlutfall heimila sem er með vanskil á húsnæðislánum eða leigu og hlutfall heimila sem er í vanskilum vegna annarra lána árin 2004–2010.

Tafla 13 sýnir mat á fjárhagsvanda heimila eftir fjölskyldugerð árin 2004–2010.

3.8 Mat á eigin fjárhagsstöðu

Mynd 32. Heimili sem telja sig vera í vanskilum

Tafla 13. Mat á fjárhagsvanda eftir fjölskyldugerð, hlutfall

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Húsnæðiskostnaður þung byrði	12,4	11,6	9,9	9,6	11,8	15,0	16,5
Heimili án barna	10,9	11,2	9,8	8,5	11,2	13,0	12,6
Heimili með börn	14,5	12,1	10,0	11,0	12,8	17,8	21,2
<i>þar af einstæðir foreldrar</i>	26,7	25,5	19,5	19,2	27,2	30,5	31,5
Vanskil húsnæðislána eða leigu	9,4	8,0	5,7	5,8	5,5	7,1	10,1
Heimili án barna	6,7	5,6	3,8	4,9	5,0	5,5	6,9
Heimili með börn	13,1	11,4	8,2	7,0	6,2	9,5	15,4
<i>þar af einstæðir foreldrar</i>	18,9	12,0	15,6	12,1	10,1	18,1	23,5
Vanskil annarra lána	10,7	7,9	5,8	8,4	5,5	10,3	13,3
Heimili án barna	7,9	5,9	3,5	5,7	4,5	9,0	9,2
Heimili með börn	14,7	10,6	9,0	12,2	7,1	12,4	20,3
<i>þar af einstæðir foreldrar</i>	19,5	9,7	12,4	14,9	10,4	17,7	27,4
Önnur lán þung byrði	9,7	9,7	7,6	11,5	10,3	15,5	19,2
Heimili án barna	10,1	8,0	5,3	9,4	8,4	12,5	14,5
Heimili með börn	9,1	12,3	10,7	14,3	13,0	19,9	26,0
<i>þar af einstæðir foreldrar</i>	8,7	23,0	18,6	26,4	22,0	26,9	35,8
Getur ekki mætt óvæntum útgjöldum	36,1	38,0	31,9	29,8	26,9	29,8	35,9
Heimili án barna	36,9	37,4	30,7	30,6	26,7	29,6	34,6
Heimili með börn	35,1	38,8	33,5	28,6	27,3	29,9	40,1
<i>þar af einstæðir foreldrar</i>	62,6	71,3	65,6	48,3	58,6	59,3	66,5
Erfitt að ná endum saman	46,2	36,8	34,8	28,4	30,1	39	49,3
Heimili án barna	41,4	35,1	32,8	27,9	27,5	35,3	43,0
Heimili með börn	53,3	39,4	37,4	29,2	34,1	44,6	60,0
<i>þar af einstæðir foreldrar</i>	77,9	62,6	60,7	57,6	58,0	56,2	77,0

Heimild: Hagstofa Íslands

3.9 Skynjun barna á fjárhagsstöðu foreldra

Upplýsingar um skynjun barna á fjárhagsstöðu foreldra eru sóttar til Rannsókna og greiningar sem framkvæmir reglulega rannsóknir undir nafninu Ungt fólk og er unnin fyrir mennta- og menningarmálaráðuneytið.

Rannsóknir um ungt fólk eru samanburðarhæfar rannsóknir milli ára þar sem sömu spurningar eru lagðar fyrir nemendur á ólíkum tímabilum. Gagnasöfnun fer fram í grunn- og framhaldsskólum um allt land meðal bekkjarárganga sem verið er að rannsaka á hverjum tíma. Niðurstöður sem hér eru birtar byggjast á svörum grunnskólanema 14 ára og 15 ára. Könnunin var lögð fyrir nemendurna í febrúar ár hvert.

Spurt er:

Hve vel á við: Foreldrar þínir eru illa staddir fjárhagslega?

Foreldrar þínir hafa varla næga peninga til að borga brýnustu nauðsynjar (t.d. mat, húsnæði, síma)?

Foreldrar þínir hafa ekki ráð á þeirri tómskundastarfsemi sem þú vilt helst stunda?

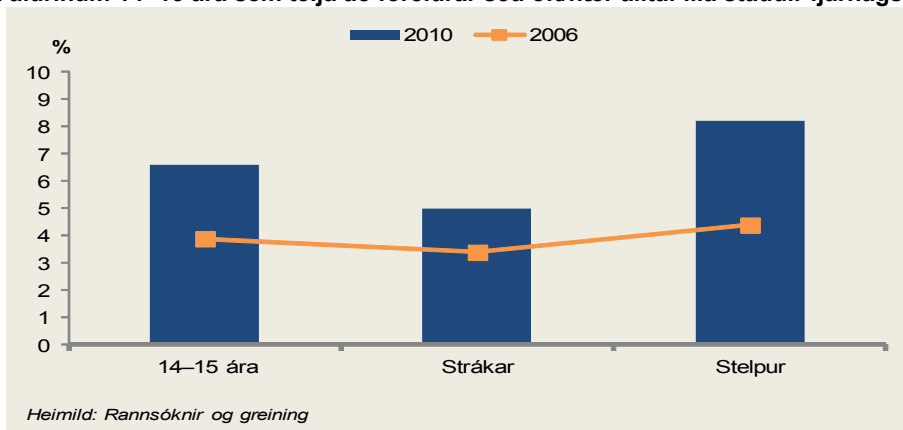
Mynd 33 sýnir hlutfall barna á aldrinum 14–15 ára sem svaraði að foreldrar væru oft/nær alltaf illa staddir fjárhagslega árin 2006 og 2010.

Mynd 34 sýnir hlutfall barna á aldrinum 14–15 ára sem svaraði að foreldrar eiga oft/nær alltaf varla peninga fyrir nauðsynjavörum árin 2006 og 2010.

Mynd 35 sýnir hlutfall barna á aldrinum 14–15 ára sem svaraði að foreldrar hefðu oft/nær alltaf ekki efni á að greiða fyrir tómskundastarf þeirra árin 2006 og 2010.

3.9 Skynjun barna á fjárhagsstöðu foreldra

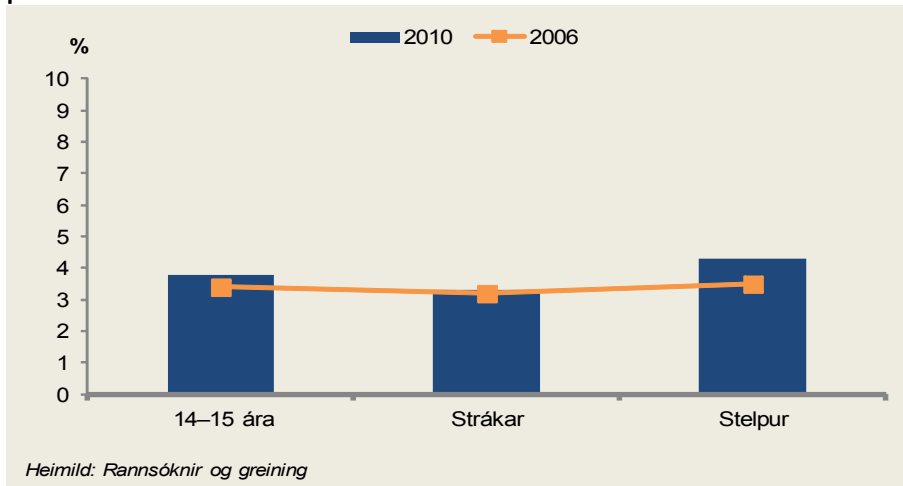
Mynd 33. Börn á aldrinum 14–15 ára sem telja að foreldrar séu oft/nær alltaf illa staddir fjárhagslega

Mynd 34. Börn á aldrinum 14–15 ára sem telja að foreldrar eigi oft/nær alltaf varla peninga fyrir nauðsynjavörum

Mynd 35. Börn á aldrinum 14–15 ára sem telja að foreldrar hafi oft/nær alltaf ekki efni á að greiða fyrir tómstunda-starf þeirra

Kafli 4. Sjálfbærni

4.1 Börn í leikskóla

Upplýsingar um börn í leikskóla eru sóttar til Hagstofu Íslands.

Leikskóli

Litið er á leikskóla sem sjálfstæða einingu sem hefur einn leikskólastjóra. Leikskóli getur verið í fleiri en einu húsi og á fleiri en einum stað, yfirleitt þó í einu sveitarfélagi. Eitt sveitarfélag eða fleiri geta séð um rekstur á einum og sama leikskólanum. Í nokkrum sveitarfélögum á sér stað samrekstur leikskóla og grunnskóla og í öðrum leikskóla, grunnskóla og tónlistarskóla.

Leikskólabörn

Hagstofa Íslands óskar eftir skýrslum frá leikskólum í janúar ár hvert og miðast upplýsingagjöf við fjölda barna þann 1. desember ár hvert.

Tafla 14 sýnir hlutfall leikskólabarna af heildarfjölda barna á sama aldri eftir kyni árin 2000–2010.

Mynd 36 sýnir hlutfall barna eftir kyni í 9 klukkustunda dvöl á leikskóla af öllum leikskólabörnum á landinu árin 2000–2010.

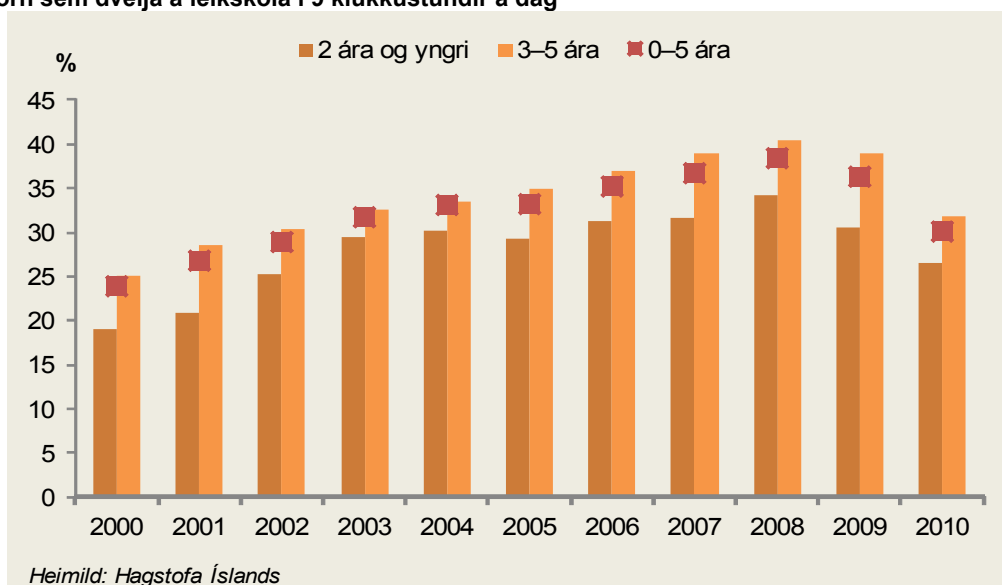
4.1 Börn í leikskóla

Tafla 14. Börn á leikskóla af mannfjölda á sama aldri

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Alls (0–5 ára)	56,5	60,3	63,5	66,1	66,5	67,0	67,8	68,6	69,7	68,9	68,6
2 ára og yngri %	22,0	28,6	35,6	37,5	39,3	40,3	42,2	41,7	44,2	43,6	43,3
Strákar %	22,3	27,9	36,0	37,4	39,8	40,4	42,0	41,6	44,5	43,9	43,3
Stelpur %	21,6	29,2	35,1	37,6	38,8	40,2	42,4	41,8	43,8	43,3	43,4
3–5 ára %	86,7	92,2	90,5	93,0	89,1	93,2	98,6	99,0	96,3	96,6	97,3
Strákar %	86,2	92,0	88,6	93,7	90,4	92,6	99,2	99,7	97,1	97,0	98,1
Stelpur %	87,3	92,4	92,4	93,6	87,8	93,8	97,9	97,9	95,3	96,2	96,4

Heimild: Hagstofa Íslands

Mynd 36. Börn sem dvelja á leikskóla í 9 klukkustundir á dag

4.2 Frammistaða grunnskólanema

Upplýsingar um frammistöðu barna á grunnskólaaldri eru sóttar til Námsmatsstofnunar.

Mat á frammistöðu

Tölur um mat á frammistöðu eru fengnar úr PISA-rannsókn sem er alþjóðleg rannsókn á hæfni nemenda í lestri, náttúrufræði, stærðfræði og þrautalausnum. Námsmatsstofnun sér um framkvæmd rannsóknarinnar hér á landi fyrir hönd mennta- og menningarmálaráðuneytisins. PISA-rannsóknin fer fram á þriggja ára fresti. Þátttakendur í PISA-rannsókninni eru nemendur á aldrinum 15 ára og 3 mánaða til 16 ára og 2 mánaða og hafa lokið sex árum af skyldunámi hið minnsta. Ekki skiptir máli við hvers konar skólastofnun nemandi stundar nám, hvort nem-andinn er í fullu námi eða ekki, hvort um er að ræða verknað eða starfsnám eða hvort hann er í einkaskóla eða ekki. Stærð úrtaks í þáttökulöndunum er frá innan við 4.000 nemendur á Íslandi til tæplega 40.000 nemenda í Mexíkó. Þáttökuríki þurfa að leggja könnunina fyrir á nákvæmlega sama hátt. Nemendur fá sömu leiðbeiningar og sömu prófaðstæður til að tryggja að hægt sé að bera saman niðurstöður milli landa.

Þáttökuríkin árið 2009 voru í heild 65 og mynda saman um 90% af efnahagskerfi heimsins. Í Austur- og Suðaustur Asíu: Sjanghæ, Hong Kong, héruðin Himachal Pradesh og Tamil Nadu á Indlandi, Indónesía, Makaó, Malasía, Singapúr, Tæpei, Taíland og Víetnam. Í Evrópu og Mið-Asíu: Albanía, Aserbaídsjan, Búlgaría, Króatía, Georgía, Kasakstan, Kyrgistan, Lettland, Liechtenstein, Litháen, Makedónía, Malta, Moldavía, Svartfjallaland, Rúmenía, Rússland og Serbía. Í Mið-Austurlöndum: Jórdanía, Katar og Sameinuðu arabísku furstadæmin. Í Mið- og Suður- Ameríku: Argentína, Brasilía, Kólumbía, Kosta Ríka, Hollensku Antíllur, Panama, Perú, Trínidad og Tóbago, Úrúgvæ og Míranda- hérað Venesúela. Í Afríku: Míritíus og Túnis.

Ríki sem hafa tekið þátt í PISA öll árin (2000, 2003 og 2006) eru samtals 31, þar af 24 í OECD- löndum og 7 utan þess. Þau eru: Austurríki, Ástralía, Belgía, Brasilía, Danmörk, Finnland, Frakkland, Grikkland, Hong Kong, Indónesía, Írland, Ísland, Ítalía, Japan, Kanada, Kórea, Lettland, Liechtenstein, Mexíkó, Noregur, Nýja-Sjáland, Portúgal, Pólland, Rússland, Spánn, Sviss, Svíþjóð, Taíland, Tékkland, Ungverjaland og Þýskaland.

Þegar frammistaða skólakerfis er metin er ekki nægjanlegt að skoða hvernig land eins og Ísland kemur út samanborið við önnur lönd, heldur er einnig mikilvægt að vita hvort heildarframmistaða landsins breytist. Þær mælingar á námi sem gerðar eru hér á landi, svo sem samræmd könnunarpróf gefa litlar upplýsingar um þetta atriði þar sem prófin eru endurgerð í hvert sinn og engin verkefni því endurtekin. Til þess að hægt sé að mæla breytingar má ekki breyta mælitækinu sem notuð er í PISA en öll lönd sem taka þátt í PISA nota sömu aðferðafræðina.

Meðaltal

Samkvæmt skilgreiningu OECD er meðaltal = 500 stig. Íslenskir nemendur eru yfir meðaltali ef þeir fá hærri en 500 stig en undir meðaltali ef þeir eru með færri stig en 500.

Breytileiki

Breytileiki segir til um hver er breytileiki í árangri nemenda innan skóla eða tengist mismunandi skólum. Ef hlutfallið er lágt þá er breytileikinn lítill sem þýðir að miðað við nemendur í öðrum löndum skiptir minna máli fyrir árangur nemenda í hvaða skóla þeir eru eða hvernig samsetningin er á nemendum innan skólans.

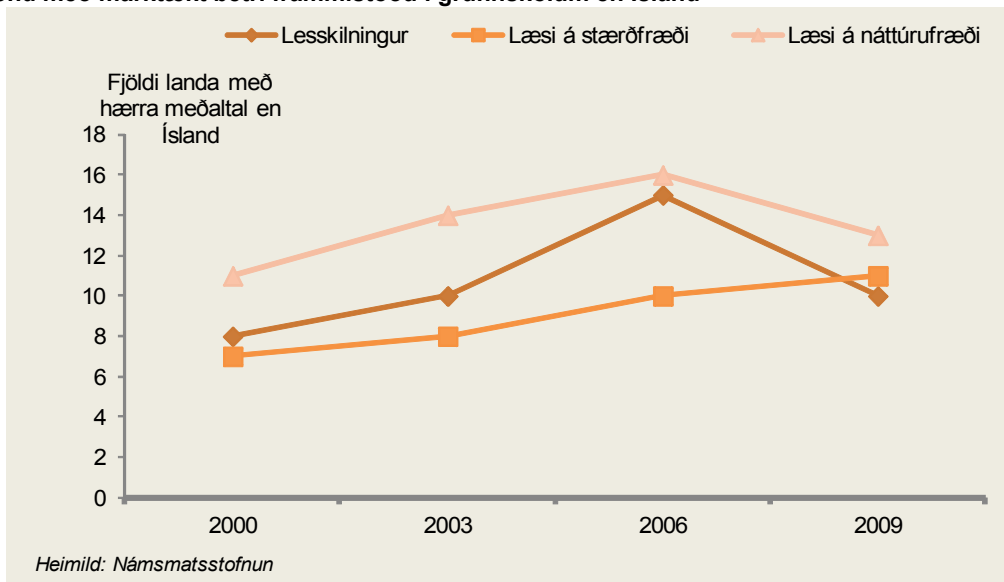
Mynd 37 sýnir hversu mörg lönd stóðu sig betur en Ísland í lesskilningi, náttúrufræði og stærðfræði árin 2000, 2003, 2006 og 2009. Taka ber fram að einungis er mögulegur áreiðanlegur samanburður í stærðfræði frá 2003 og í náttúrufræði frá 2010.

Tafla 15 sýnir frammistöðu nemenda eftir kyni í lesskilningi, náttúrufræði og stærðfræði árin 2000, 2003, 2006 og 2009.

Í töflu 16 má sjá hlutfall breytileika í lesskilningi nemenda sem hægt er að rekja til þess í hvaða skóla þeir eru annars vegar og til þess hve ólíkur hann er milli nemenda innan hvers skóla hins vegar.

4.2 Frammistaða grunnskólanema

Mynd 37. Lönd með marktækt betri frammistöðu í grunnskólum en Ísland

Tafla 15. Frammistaða íslenskra grunnskólanema í lestri, stærðfræði og náttúrufræði

	2000	2003	2006	2009
Lesskilningur, meðaltal = 500 stig	507	492	486	500
Strákar	488	464	460	478
Stelpur	528	522	509	522
Stærðfræði, meðaltal = 500 stig	514	515	507	507
Strákar	513	508	503	508
Stelpur	518	523	508	505
Náttúrufræði, meðaltal = 500 stig	496	495	491	498
Strákar	495	490	488	496
Stelpur	499	500	494	495

Heimild: Námsmatsstofnun

Tafla 16. Breytileiki í skólum eftir frammistöðu í lesskilningi barna í grunnskóla

	2000	2003	2006	2009
Innan skóla %	87,0	102,0	85,0	84,0
Milli skóla %	7,0	4,0	12,0	18,0

Heimild: Námsmatsstofnun

4.3 Skólasókn á framhaldsskólastigi

Upplýsingar um nemendur á framhaldsskólastigi eru sóttar til Hagstofu Íslands.

Skóli á framhaldsskólastigi

Litið er á skóla á framhaldsskólastigi sem sjálfstæða einingu þar sem nám fer fram. Skóli þarf ekki að vera bundinn húsnæði eða stað. Skóli getur til dæmis verið land eða stofnun og/eða embætti sem tekur að sér menntun. Skóli getur einnig verið form af námi, svo sem iðnnemar á samningi utan skóla. Oftast er skóli þó hefðbundin stofnun á einum stað með skólastjóra sem stjórnanda.

Tölurnar sem hér eru notaðar taka mið af öllum nemendum á framhaldsskólastigi og eru iðnnemar á samningi taldir með.

Nemendur

Hagstofa Íslands óskar eftir skýrslum frá viðurkenndum skólum og stofnunum um nemendur en einnig er fengin skrá um nemendur í framhaldsskólum sem tekin er beint úr miðlægu nemendakerfi. Gögnum er safnað á kennitölu um nemendur á hausti ár hvert með 15. október sem viðmiðunardag.

Skólasókn

Skilgreining á skólasókn er fólk sem er skráð í nám innanlands frá og með fyrsta ári framhaldsskólastigs með lögheimili á Íslandi. Í tölunum er hver nemandi aðeins skráður einu sinni, þannig að sé nemandi skráður í fleiri en einn skóla, í fleiri en eitt nám eða með fleiri en eitt kennsluform þá er hann aðeins talinn einu sinni, þ.e. þar sem hann stundar aðallega nám.

Mynd 38 sýnir hlutfall nemenda eftir aldri sem sótti nám á framhaldsskólastigi árin 2000–2010 með lögheimili á Íslandi af mannfjölda á sama aldri frá 1. desember ár hvert.

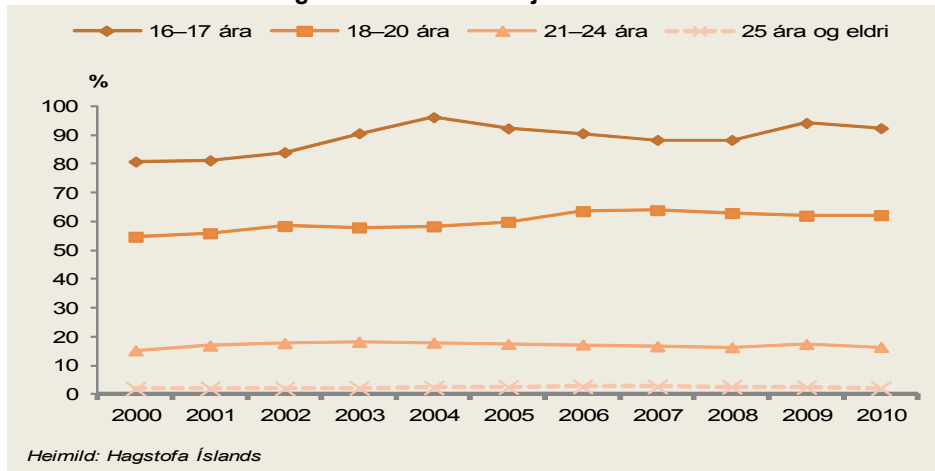
Tafla 17 sýnir hlutfall nemenda eftir aldri af mannfjölda á sama aldri frá 1. desember ár hvert sem sótti nám á framhaldsskólastigi árin 2000–2010, skipt eftir kyni og aldri.

Mynd 39 sýnir hlutfallslega skiptingu karlkyns nemenda sem stundaði bóklegt nám og verklegt nám árin 2000–2010.

Mynd 40 sýnir hlutfallslega skiptingu kvenkyns nemenda sem stundaði bóklegt nám og verklegt nám árin 2000–2010.

4.3 Skólasókn á framhaldsskólastigi

Mynd 38. Skólasókn á framhaldsskólastigi eftir aldri af mannfjölda á sama aldri

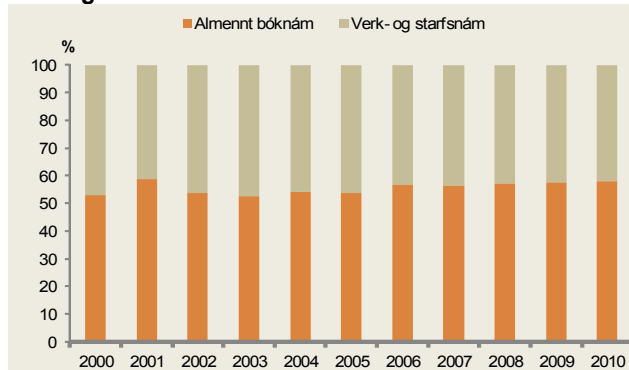

Tafla 17. Skólasókn á framhaldsskólastigi eftir aldri af mannfjölda á sama aldri

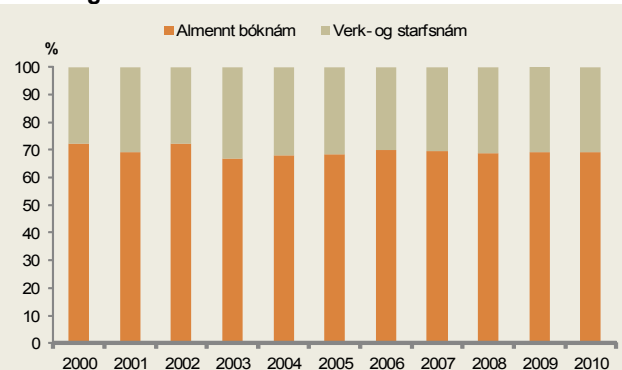
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
16-17 ára %	80,8	81,2	84	90,6	96,2	92,3	90,6	88,3	88,3	94,2	92,4
Karlar %	77,7	79,1	81,8	92,2	95,1	88,8	88,0	87,8	88,2	91,9	88,1
Konur %	84,1	83,4	86,2	88,9	97,4	96,1	93,3	88,9	88,5	96,7	92,4
18-20 ára %	54,7	55,9	58,4	57,9	58,3	59,9	63,4	63,7	62,7	61,7	62,2
Karlar %	53,6	53,6	56,1	55,6	57,4	58,7	61,5	61,3	59,7	60,3	60,5
Konur %	55,9	58,2	60,7	60,3	59,1	61,1	65,6	66,3	65,9	63,1	62,0
21-24 ára	15,2	16,9	17,7	18,2	17,9	17,4	17,2	16,6	16,3	17,4	16,4
Karlar %	16,3	18,0	19,5	19,7	19,2	18,5	17,4	16,5	16,9	17,7	17,4
Konur %	14,2	15,8	16,0	16,6	16,6	16,3	17,0	16,7	15,7	17,1	15,5
25 ára og eldri %	1,9	2,0	2,0	2,2	2,3	2,5	2,7	2,7	2,6	2,5	2,1
Karlar %	1,6	1,6	1,6	1,7	1,8	1,9	1,9	2,1	1,9	2,0	1,8
Konur %	2,2	2,4	2,5	2,6	2,8	3,1	3,5	3,4	3,4	3,0	2,5

Heimild: Hagstofa Íslands

Mynd 39. Karlkyns nemendur á framhaldsskólastigi eftir tegund náms

Mynd 40. Kvenkyns nemendur á framhaldsskólastigi eftir tegund náms

4.4 Brautskráningar á framhaldsskólastigi

Upplýsingar um brautskráningar á framhaldsskólastigi eru sóttar til Hagstofu Íslands.

Brautskráningar

Brautskráðir nemendur eru taldir fyrir hverja útskrift úr námi. Tölur um brautskráningar eru að jafnaði hærri en tölur yfir brautskráða nemendur því sumir nemendur útskrifast af fleiri námsbrautum en einni á ári. Þannig útskrifast til dæmis margir iðnnemar bæði með burtfararpróf og með sveinspróf á sama árinu. Stúdentar ljúka sumir námi af styttri námsbraut jafnhliða stúdentsprófi, eða ljúka stúdentsprófi af fleiri námsbrautum en einni og teljast því með tvær brautskráningar.

Útskriftarár

Tölur um útskrifaða nemendur eru gefnar upp miðað við útskriftarár sem nær yfir útskrifaða nemendur frá 1. nóvember til 31. október ár hvert.

Í töflu 18 er sýndur fjöldi brautskráninga eftir kyni, aldri og tegund náms, þ.e. stúdentspróf eða starfsnám árin 2000–2010. Eitthvað er um tvítalningar í fjölda brautskráðra þar sem nemandi getur útskrifast á sama tíma af tveimur brautum eða úr tveimur skólum, svo sem með stúdentspróf og eftir starfsnám.

Mynd 41 sýnir hlutfallslegan fjölda brautskráða stúdenta af öllum tvítugum á sama aldri samkvæmt mannfjölda frá 1. desember ár hvert árin 2000–2010. Hver brautskráður nemandi er eingöngu talinn einu sinni.

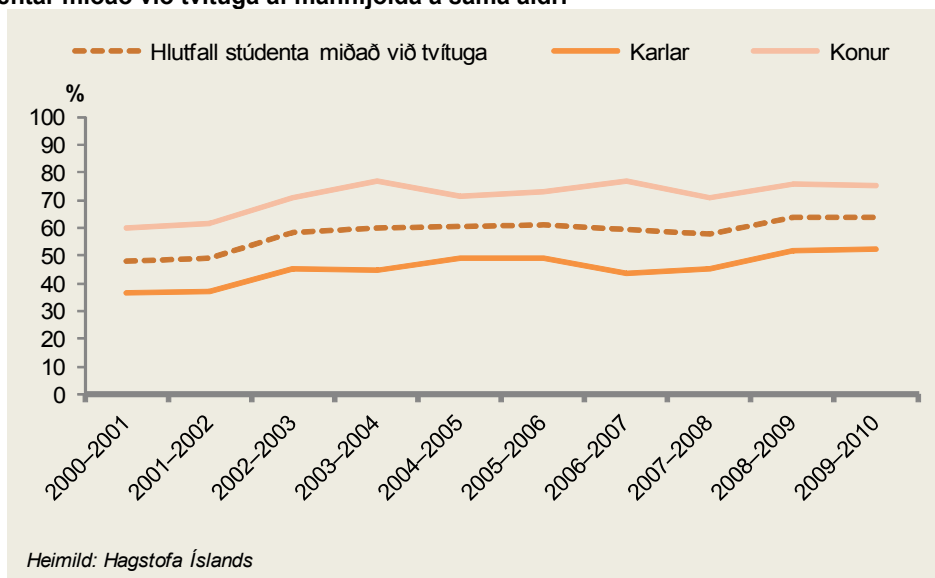
4.4 Brautskráningar á framhaldsskólastigi

Tafla 18. Brautskráningar á framhaldsskólastigi eftir próftegund, kyni og aldri

	2005–2006	2006–2007	2007–2008	2008–2009	2009–2010
Stúdentspróf	2.468	2.577	2.824	3.038	3.184
21 árs og yngri	1.797	1.849	2.099	2.186	2.330
Karlar	719	694	858	885	933
Konur	1.078	1.155	1.241	1.301	1.397
22-29 ára	525	543	503	594	630
Karlar	251	251	225	272	318
Konur	274	292	278	322	312
30 ára og eldri	146	185	222	258	224
Karlar	35	49	56	86	81
Konur	111	136	166	172	143
Önnur próf	2.829	3.024	3.330	3.362	3.331
21 árs og yngri	912	1.050	1.194	1.207	1.279
Karlar	525	592	723	694	713
Konur	387	458	471	513	566
22-29 ára	1.138	1.177	1.219	1.238	1.198
Karlar	714	761	767	839	717
Konur	424	416	452	399	481
30 ára og eldri	779	797	917	917	854
Karlar	380	329	394	432	426
Konur	399	468	523	485	428

Heimild: Hagstofa Íslands

Mynd 41. Stúdentar miðað við tvítuga af mannfjölda á sama aldri

4.5 Skólasókn á háskólastigi

Upplýsingar um skólasókn á háskólastigi eru sóttar til Hagstofu Íslands.

Skóli á háskólastigi

Litið er á skóla á háskólastigi sem sjálfstæða einingu þar sem nám fer fram. Skóli þarf ekki að vera bundinn húsnæði eða stað. Skóli getur til dæmis verið land eða stofnun og/eða embætti sem tekur að sér menntun. Tölurnar sem hér eru notaðar taka mið af öllum nemendum á háskólastigi.

Nemendur

Hagstofa Íslands óskar eftir skýrslum frá viðurkenndum skólum og stofnunum um nemendur. Gögnum er safnað á kennitölu um nemendur á hausti ár hvert með 15. október ár hvert sem viðmiðunardag.

Skólasókn

Skilgreiningin á skólasókn er fólk sem er skráð í nám innanlands frá og með fyrsta ári háskólastigs með lögheimili á Íslandi. Í tölunum er hver nemandi aðeins skráður einu sinni, þannig að sé nemandi skráður í fleiri en einn skóla, í fleiri en eitt nám eða með fleiri en eitt kennsluform þá er hann aðeins talinn einu sinni, þ.e. þar sem hann stundar aðallega nám.

Á mynd 42 er sýnt hlutfall nemenda eftir aldri sem sótti nám á háskólastigi árin 2000–2010 með lögheimili á Íslandi af mannfjölda á sama aldri frá 1. desember ár hvert.

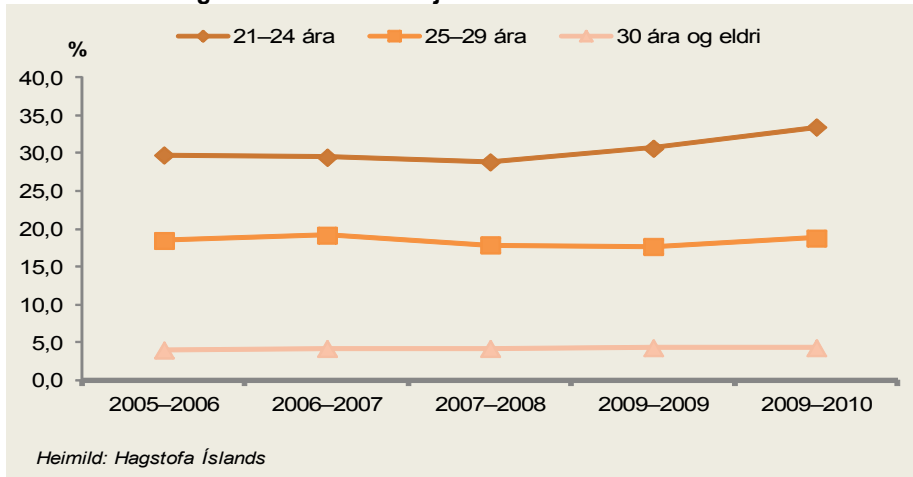
Tafla 19 sýnir hlutfall nemenda eftir aldri og kyni af mannfjölda á sama aldri frá 1. desember ár hvert sem sótti nám á háskólastigi árin 2000–2010.

Mynd 43 sýnir hlutfallslega skiptingu karlkyns nemenda sem stundaði nám árin 2000–2010 og á tilteknum námssviðum.

Mynd 44 sýnir hlutfallslega skiptingu kvenkyns nemenda sem stundaði nám árin 2000–2010 og á tilteknum námssviðum.

4.5 Skólasókn á háskólastigi

Mynd 42. Skólasókn á háskólastigi eftir aldri af mannfjölda á sama aldri

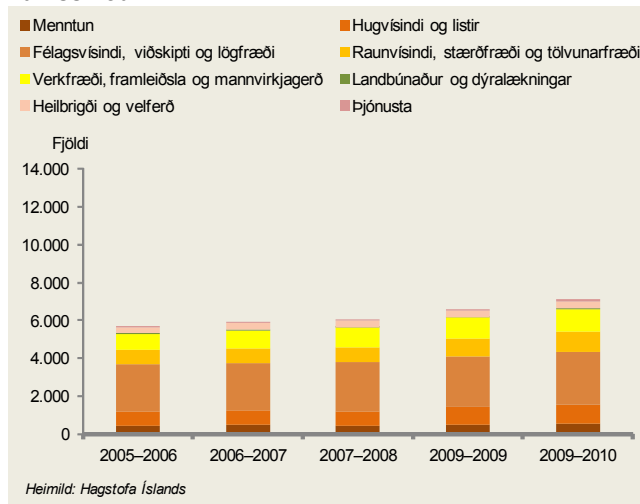

Tafla 19. Skólasókn á háskólastigi eftir aldri af mannfjölda á sama aldri

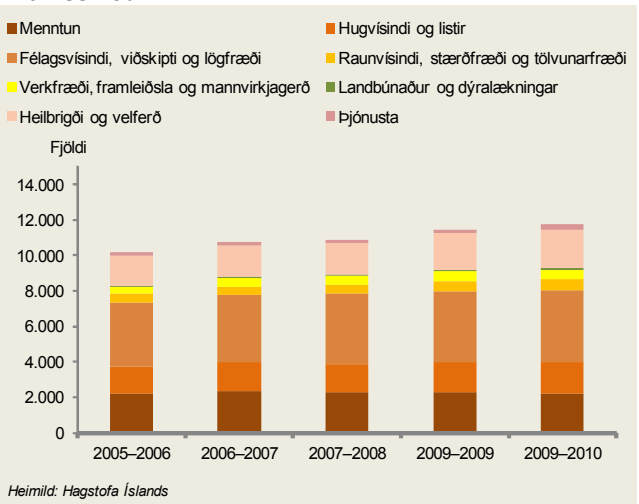
	2005–2006	2006–2007	2007–2008	2009–2009	2009–2010
21–24 ára %	29,8	29,5	28,9	30,7	33,5
Karlar %	22,8	23,2	23,1	24,5	27,7
Konur %	37,2	36,0	34,9	37,2	39,4
25–29 ára %	18,5	19,2	17,9	17,7	18,8
Karlar %	14,9	15,4	14,1	14,1	15,7
Konur %	22,1	23,2	22,1	21,6	22,1
30 ára og eldri %	4,0	4,2	4,2	4,3	4,3
Karlar %	2,7	2,8	2,7	2,8	2,9
Konur %	5,3	5,7	5,8	5,7	5,6

Heimild: Hagstofa Íslands

Mynd 43. Karlkyns nemendur á háskólastigi eftir námssviðum

Mynd 44. Kvenkyns nemendur á háskólastigi eftir námssviðum

4.6 Brautskráningar á háskólastigi

Upplýsingar um brautskráningu á háskólastigi eru sóttar hjá Hagstofu Íslands.

Brautskráningar

Tölur um brautskráningar eru að jafnaði hærri en tölur yfir brautskráða nemendur því sumir nemendur útskrifast af fleiri en einu námssviði eða einni námsbraut á ári.

Útskriftarár

Tölur um útskrifaða nemendur eru gefnar upp miðað við útskriftarár sem nær yfir útskrifaða nemendur frá 1. nóvember til 31. október ár hvert.

Tafla 20 sýnir fjölda nemenda sem útskrifaðist frá háskólum landsins árin 2000–2010 eftir kyni, aldri og námssviðum. Eitthvað er um tvítalningar í fjölda brautskráninga þar sem nemandi getur útskrifast á sama tíma af tveimur sviðum eða úr tveimur skólum.

4.6 Brautskráningar á háskólastigi

Tafla 20. Brautskráningar á háskólastigi eftir aldri, kyni og námssviðum

	2005–2006	2006–2007	2007–2008	2008–2009	2009–2010
Fjöldi	3.406	3.560	3.713	3.458	4.107
19–24 ára	535	547	547	515	612
Karlar	233	228	215	190	239
Konur	302	319	332	325	373
25–29 ára	1.182	1.292	1.345	1.274	1.453
Karlar	455	489	493	498	526
Konur	727	803	852	776	927
30–39 ára	972	953	985	938	1.189
Karlar	267	268	327	312	371
Konur	705	685	658	626	818
40 ára og eldri	717	768	800	732	853
Karlar	169	172	214	182	230
Konur	548	596	586	550	623
Námssvið, fjöldi					
Menntun	901	828	829	709	836
Karlar	145	129	132	118	145
Konur	756	699	697	591	691
Hugvísindi og listir	378	384	384	385	426
Karlar	133	122	133	136	131
Konur	245	262	251	249	295
Félagsvísindi, viðskipti og lögfræði	1.163	1.370	1.440	1.378	1.520
Karlar	476	541	597	529	628
Konur	687	829	843	849	892
Raunvísindi, stærðfræði og tölvunarfræði	251	245	236	223	269
Karlar	156	158	143	138	140
Konur	95	87	93	85	129
Verkfræði, framleiðsla og mannvirkjagerð	225	214	254	277	373
Karlar	143	144	175	180	222
Konur	82	70	79	97	151
Landbúnaður og dýralækningar	25	28	14	16	18
Karlar	17	13	8	11	7
Konur	8	15	6	5	11
Heilbrigði og velferð	404	434	492	418	617
Karlar	40	41	59	61	76
Konur	364	393	433	357	541
Þjónusta	59	57	64	52	48
Karlar	14	9	14	8	17
Konur	45	48	50	44	31

Heimild: Hagstofa Íslands

4.7 Starfandi á vinnumarkaði

Upplýsingar um starfandi á vinnumarkaði eru sóttar úr vinnumarkaðsrannsókn Hagstofu Íslands. Frá og með ársbyrjun 2003 hefur Hagstofan framkvæmt samfellda vinnumarkaðsrannsókn sem gefur niðurstöður fyrir hvern ársfjórðung. Rannsóknin er hluti af vinnumarkaðsrannsókn Hagstofu Evrópusambandsins (Eurostat) og byggist hún á alþjóðlegum stöðlum og skilgreiningum. Niðurstöður eru því samanburðarhæfar við vinnumarkaðsrannsóknir í löndum EES og víðar. Rannsóknin er úrtakskönnun þar sem gagna er aflað með viðtölum við þátttakendur í síma. Auk þess er aflað lýðfræðilegra gagna úr þjóðskrá.

Vinnuafli

Vinnuafli samanstendur af starfandi og atvinnulausu fólki á aldrinum 16–74 ára.

Atvinnuþátttaka

Atvinnuþátttaka er hlutfall vinnuaflsins af heildarmannfjöldanum.

Starfandi

Fólk telst vera starfandi (hafa atvinnu) ef það hefur unnið eina klukkustund eða lengur í viðmiðunarvikunni eða verið fjarverandi frá starfi sem það gegnir að öllu jöfnu. Einstaklingar í fæðingarorlofi teljast vera fjarverandi frá vinnu hafi þeir farið í leyfi úr launuðu starfi jafnvel þótt þeir hafi ekki hug á að hverfa aftur til sama starfs.

Starfandi í fullu starfi

Svarandi úr vinnumarkaðsrannsókn Hagstofu Íslands telst vera í fullu starfi ef hann vinnur að jafnaði 35 klukkustundir eða meira á viku.

Vinnutími

Vinnutími er skilgreindur sem heildarvinnutími í aðal- og aukastarfi í viðmiðunarvikunni samkvæmt svörum þátttakenda í vinnumarkaðsrannsókn Hagstofu Íslands.

Öryrkjar á vinnumarkaði

Öryrkar á vinnumarkaði eru allir þeir sem hafa varanlega og tímabundna örorku fyrir utan endurhæfingarlífeyri og gefa upp atvinnutekjur. Öryrkjar á vinnumarkaði mega hafa 109.600 kr. í laun áður en laun fara að skerða bætur samkvæmt ákvörðun frá 1. janúar 2009.

Mynd 45 sýnir hlutfall starfsfólks sem stundaði fulla vinnu af vinnuafli eftir kyni og aldri árin 2006 og 2010. Að auki eru upplýsingar um hver atvinnuþátttakan var á árinu 2010.

Mynd 46 sýnir meðalfjölda vinnustunda hjá starfsfólki í fullu starfi eftir kyni og aldri árin 2006 og 2010.

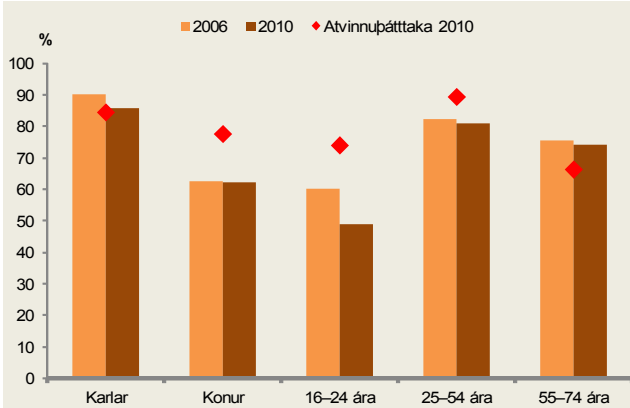
Mynd 47 sýnir menntun karla eftir menntunarstigi á vinnumarkaði árin 2006 og 2010.

Mynd 48 sýnir menntun kvenna eftir menntunarstigi á vinnumarkaði árin 2006 og 2010.

Mynd 49 sýnir hlutfall öryrkja sem gefur upp atvinnutekjur af öllu starfandi fólki á vinnumarkaði á aldrinum 16–66 ára árin 2006–2010.

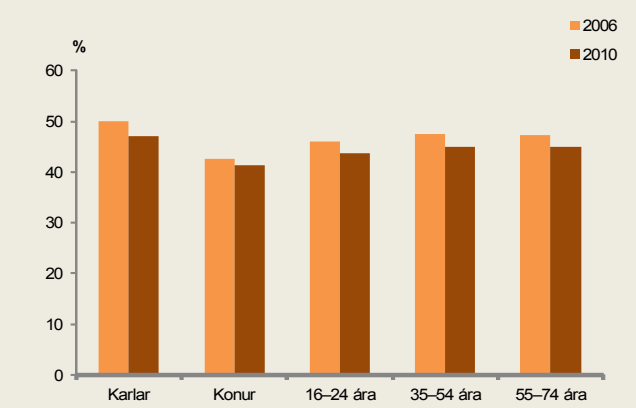
4.7 Starfandi á vinnumarkaði

Mynd 45. Starfandi í fullu starfi af vinnuafli eftir kyni og aldri ásamt atvinnuþátttöku

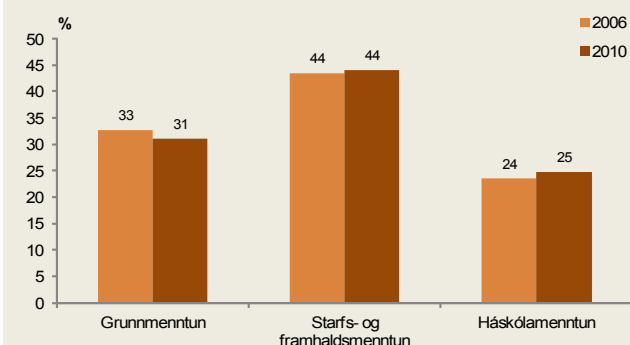
Heimild: Hagstofa Íslands

Mynd 46. Meðalvinnustundir á viku þeirra sem eru í fullu starfi eftir kyni og aldri

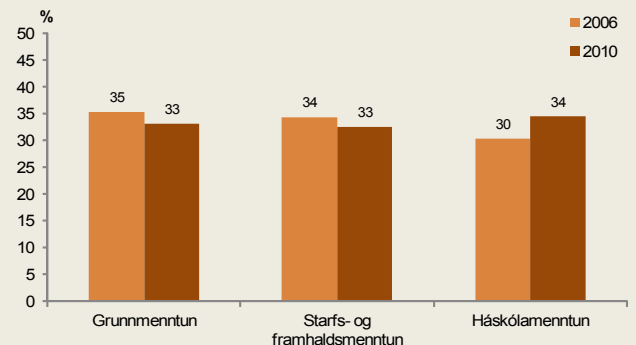
Heimild: Hagstofa Íslands

Mynd 47. Karlar á vinnumarkaði eftir menntunarstigi

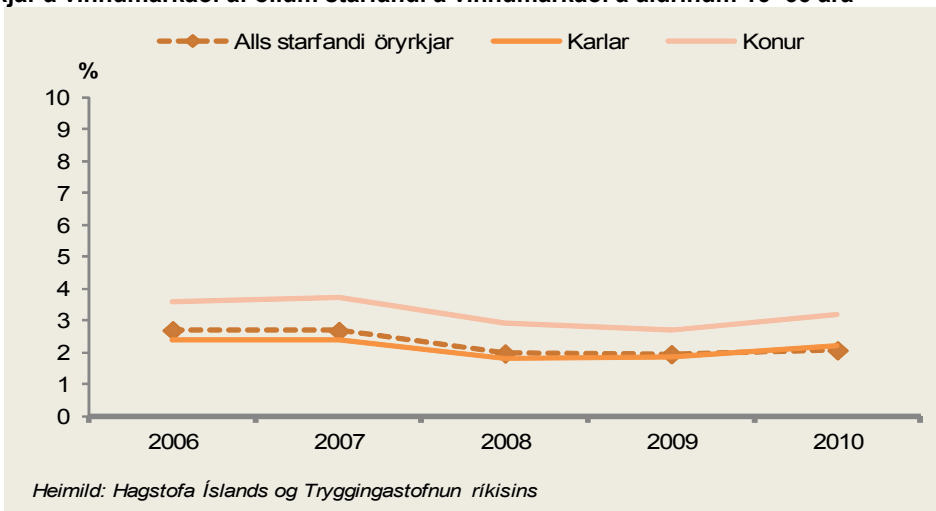
Heimild: Hagstofa Íslands

Mynd 48. Konur á vinnumarkaði eftir menntunarstigi

Heimild: Hagstofa Íslands

Mynd 49. Öryrkjar á vinnumarkaði af öllum starfandi á vinnumarkaði á aldrinum 16-66 ára

Heimild: Hagstofa Íslands og Tryggingastofnun ríkisins

4.8 Atvinnuleitendur

Upplýsingar um atvinnuleitendur eru sóttar úr vinnumarkaðsrannsókn Hagstofu Íslands. Frá og með ársbyrjun 2003 hefur Hagstofan framkvæmt samfellda vinnumarkaðsrannsókn sem gefur niðurstöður fyrir hvern ársfjórðung. Rannsóknin er hluti af vinnumarkaðsrannsókn Hagstofu Evrópusambandsins (Eurostat) og byggist hún á alþjóðlegum stöðlum og skilgreiningum. Niðurstöður eru því samanburðarhæfar við vinnumarkaðsrannsóknir í löndum EES og víðar. Vinnumarkaðsrannsóknin er úrtakskönnun þar sem gagna er aflað með viðtölum við þátttakendur í síma. Auk þess er aflað lýðfræðilegra gagna úr þjóðskrá. Upplýsingar um menntun atvinnuleitenda eru sóttar hjá Vinnumálastofnun sem fer með yfirstjórn vinnumiðlunar í landinu og daglega afgreiðslu Atvinnuleysisstryggingasjóðs, eins og að skrá atvinnuleitendur og greiða atvinnuleysisbætur.

Atvinnuleysi

Atvinnuleysi er hlutfall atvinnulausra á aldrinum 16–74 ára af vinnuafli.

Vinnuafli

Vinnuafli samanstendur af starfandi og atvinnulausu fólki á aldrinum 16–74 ára samkvæmt skilgreiningu Hagstofu Íslands.

Mannaflí

Mannaflí byggist á mannfjölda á aldrinum 16–74 ára frá 1. desember ár hvert með tilliti til áætlaðrar atvinnuþátttöku og árstíðarsveflu í atvinnuþátttöku samkvæmt skilgreiningu frá Vinnumálastofnun.

Atvinnuleitendur

Atvinnuleitendur teljast þeir sem ekki voru í starfi í viðmiðunarvikunni, geta hafið störf innan tveggja vikna frá því rannsóknin er gerð og uppfylla auk þess eitthvert eftirfarandi skilyrði:

- Hafa verið virkir í atvinnuleit síðastliðnar fjórar vikur að viðmiðunarviknu meðtalinni.
- Hafa fundið starf sem byrjar seinna, þó ekki síðar en innan þriggja mánaða.
- Bíða eftir að vera kallaðir til vinnu.

Skráð atvinnuleysi

Vinnumálastofnun reiknar út skráð atvinnuleysi á þann veg að fjöldi atvinnuleysisdaga er umreiknaður í meðalfjölda einstaklinga, þar sem allir dagar í hverjum mánuði eru taldir nema laugardagar og sunnudagar og útkomunni deilt í áætlaðan mannafla á vinnumarkaði í hverjum mánuði.

Atvinnuleysisbætur

Launafólk og sjálfstætt starfandi einstaklingar á aldrinum 16–70 ára sem eru atvinnulausir eiga rétt á atvinnuleysisbótum, að því tilskildu að hafa áunnið sér tryggingarétt og uppfylla ákveðin skilyrði.

Menntun

Menntun þeirra sem eru á atvinnuleysissskrá og fá atvinnuleysisbætur samkvæmt skráningu Vinnumálastofnunar.

Tafla 21 sýnir fjölda atvinnuleitenda eftir kyni árin 2006–2010 og hlutfall þeirra af vinnuafli skipt eftir kyni.

Mynd 50 sýnir hlutfall þeirra sem voru í atvinnuleit í 6–11 mánuði af vinnuafli árin 2006–2010 eftir kyni.

Mynd 51 sýnir hlutfall þeirra sem voru í atvinnuleit í 12 mánuði eða lengur af vinnuafli árin 2006–2010 eftir kyni.

Mynd 52 sýnir hlutfall karla sem fengu atvinnuleysisbætur reiknað af mannafla árin 2006–2010 eftir menntun þeirra.

Mynd 53 sýnir hlutfall kvenna sem fengu atvinnuleysisbætur reiknað af mannafla árin 2006–2010 eftir menntun þeirra.

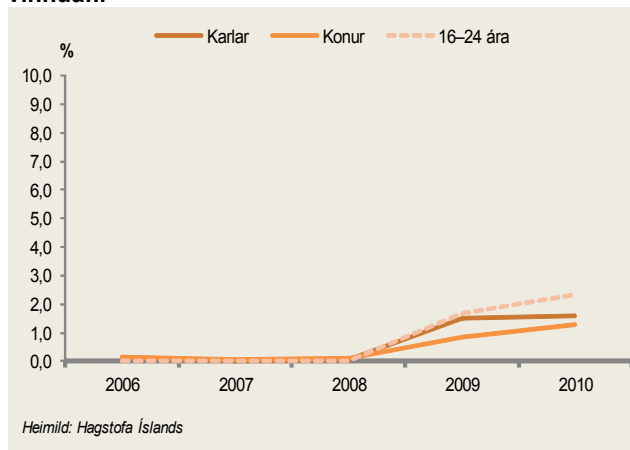
4.8 Atvinnuleitendur

Tafla 21. Atvinnuleitendur eftir kyni

	2006	2007	2008	2009	2010
Fjöldi atvinnuleitenda	5.000	4.200	5.500	13.100	13.700
Karlar	2.600	2.300	3.300	8.300	7.900
Konur	2.400	1.900	2.200	4.800	5.800
Atvinnuleitendur, hlutfall af vinnuafli	2,9	2,3	3,0	7,2	7,6
Karlar	2,7	2,3	3,3	8,6	8,3
Konur	3,1	2,3	2,6	5,7	6,7
16–24 ára	8,2	7,2	8,2	16,0	16,2

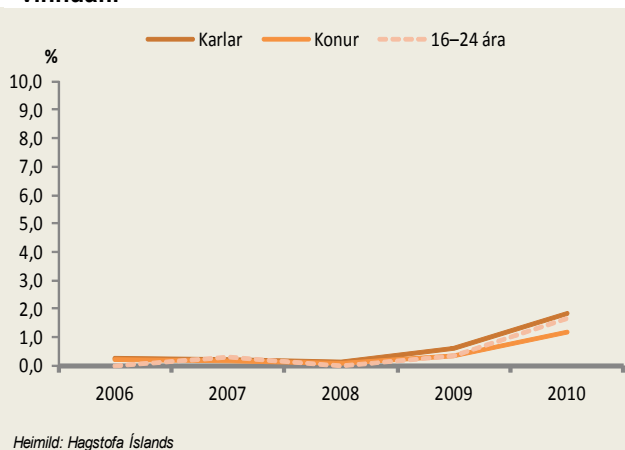
Heimild: Hagstofa Íslands

Mynd 50. Atvinnuleitendur í 6–11 mánuði af vinnuafli

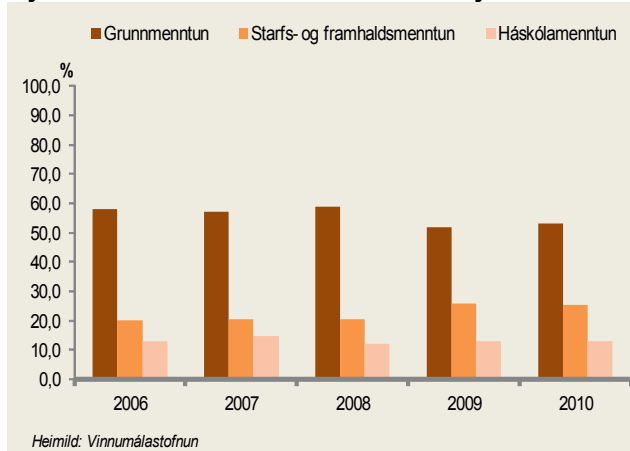
Heimild: Hagstofa Íslands

Mynd 51. Atvinnuleitendur í 12 mánuði eða lengur af vinnuafli

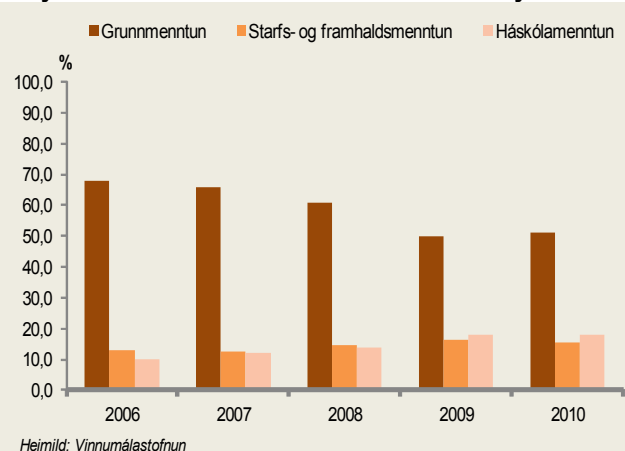
Heimild: Hagstofa Íslands

Mynd 52. Menntun karla sem fá atvinnuleysisbætur

Heimild: Vinnuálastofnun

Mynd 53. Menntun kvenna sem fá atvinnuleysisbætur

Heimild: Vinnuálastofnun

4.9 Atvinnuleysisbætur og vinnumarkaðsúrræði

Upplýsingar um atvinnuleysisbætur og vinnumarkaðsúrræði eru sóttar hjá Vinnumálastofnun sem fer með yfirstjórn vinnumiðlunar í landinu og daglega afgreiðslu Atvinnuleysisstryggingasjóðs, eins og að skrá atvinnuleitendur og greiða atvinnuleysisbætur.

Mannafli

Mannafli byggist á mannfjölda frá 1. desember ár hvert með tilliti til áætlaðrar atvinnupátttöku samkvæmt skilgreiningu frá Vinnumálastofnun.

Skráð atvinnuleysi

Vinnumálastofnun reiknar út skráð atvinnuleysi á þann veg að fjöldi atvinnuleysisdaga er umreiknaður í meðalfjölda einstaklinga, þar sem allir dagar í hverjum mánuði eru taldir nema laugardagar og sunnudagar og útkomunni deilt í áætlaðan mannafla á vinnumarkaði í hverjum mánuði.

Atvinnuleysisbætur

Launafólk og sjálfstætt starfandi einstaklingar á aldrinum 16–70 ára sem eru atvinnulausir eiga rétt á atvinnuleysisbótum, að því tilskildu að hafa áunnið sér tryggingarétt og uppfylla ákveðin skilyrði.

Vinnumarkaðsúrræði

Markmið vinnumarkaðsúrræða er að sporna gegn atvinnuleysi, auðvelda fólki í atvinnuleit að halda virkni sinni, stuðla að tengslum þess við atvinnulífið og skapa fólki leiðir til að bæta möguleika sína til atvinnupátttöku. Allir þeir sem eru á atvinnuleysissskrá geta sótt í vinnumarkaðsúrræði á vegum Vinnumálastofnunar.

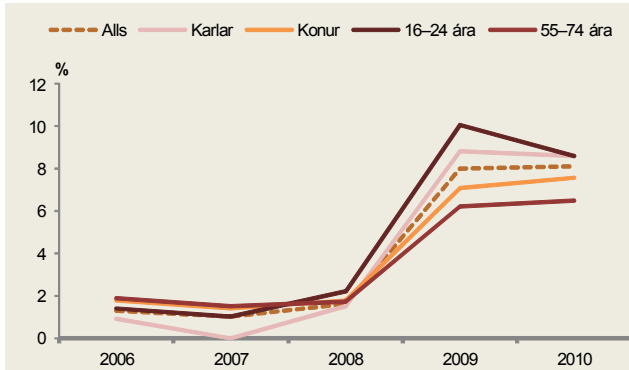
Mynd 54 sýnir hlutfall atvinnuleitenda á aldursbilinu 16–24 og 55–74 ára eftir kyni af mannafla sem var á atvinnuleysissskrá árin 2006–2010 og fékk atvinnuleysisbætur.

Mynd 55 sýnir hlutfall atvinnuleitenda sem tók þátt í vinnumarkaðsúrræði á vegum Vinnumálastofnunar árin 2006–2010 af öllum þeim sem voru á atvinnuleysissskrá og fengu atvinnuleysisbætur eftir kyni og aldri.

Í töflu 22 kemur fram hvernig þátttaka í vinnumarkaðsúrræðum skiptist hlutfallslega milli tegunda úrræðis og hversu margir af þeim sem þiggja atvinnuleysisbætur stunda vinnumarkaðsúrræði, skipt eftir kyni og úrræði árin 2006–2010. Athygli er vakin á því að þátttakendur geta verið í fleiri en einu úrræði og því er ekki hægt að leggja saman fjölda þátttakenda í mismunandi úrræðum eða innan hvers flokks þar sem hver flokkur sýnir sem dæmi hlutfall karla og kvenna sem fær atvinnuleysisbætur og stundar tiltekið úrræði. Hér er eingöngu verið að skoða hópa sem eru á aldrinum 34 ára eða yngri og 55 ára og eldri.

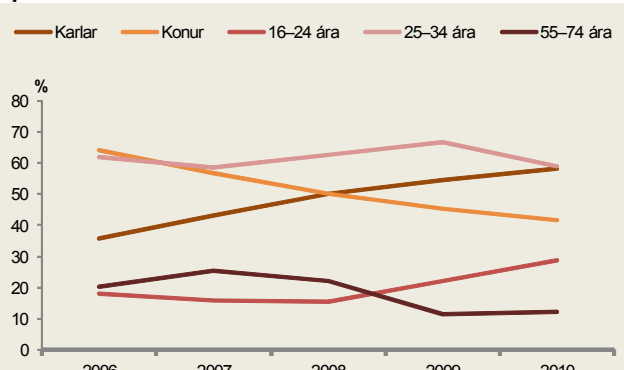
4.9 Atvinnuleysisbætur og vinnumarkaðsúrræði

Mynd 54. Atvinnuleitendur sem fá atvinnuleysisbætur af mannafla

Heimild: Vinnumálastofnun

Mynd 55. Atvinnuleitendur sem fá atvinnuleysisbætur og taka þátt í vinnumarkaðsúrræði af öllum þeim sem eru skráðir atvinnulausir

Heimild: Vinnumálastofnun

Tafla 22. Þátttaka atvinnuleitenda í úrræðum eftir aldurshópum 16–24 ára, 25–34 ára og 55 ára og eldri

	2006	2007	2008	2009	2010
Ráðgjöf og stuðningur við starfsleit	4,8	2,5	1,7	2,4	6,1
Karlar %	33,5	40,4	50,2	52,4	57,3
Konur %	66,5	59,6	49,8	47,6	42,7
16–24 ára %	17,5	15,2	20,8	31,3	28,6
25–34 ára %	60,5	56,7	59,6	56,7	55,1
55 ára og eldri %	22,0	28,1	19,6	12,0	16,3
Smiðjur, klúbbar og sjálfsefning	2,9	0,9	1,1	3,3	8,2
Karlar %	30,1	29,4	41,0	45,3	53,8
Konur %	69,9	70,6	59,0	54,7	46,2
16–24 ára %	23,8	41,2	13,9	25,3	28,9
25–34 ára %	63,7	39,7	49,1	58,4	47,5
55 ára og eldri %	12,5	19,1	37,0	16,3	13,6
Námskeið og námssamningar	4,7	5,1	3,4	10,9	22,2
Karlar %	39,1	45,6	51,7	54,7	59,2
Konur %	60,9	54,4	48,3	45,3	40,8
16–24 ára %	9,4	6,8	10,8	18,3	27,8
25–34 ára %	66,2	65,3	70,4	72,3	62,0
55 ára og eldri %	24,4	27,9	18,8	9,4	10,3
Starfstengd vinnumarkaðsúrræði:	1,0	0,8	0,5	3,9	6,4
Karlar %	48,9	51,9	59,4	63,3	62,3
Konur %	51,1	48,1	40,6	36,7	37,7
16–24 ára %	43,3	48,1	33,3	24,1	19,7
25–34 ára %	42,2	42,6	49,3	64,2	67,4
55 ára og eldri %	-	-	-	-	-

Heimild: Vinnumálastofnun

4.10 Félagsleg aðstoð

Upplýsingarnar um félagslega aðstoð eru sóttar hjá Hagstofu Íslands sem safnar árlegum upplýsingum frá sveitarfélögum með 250 eða fleiri íbúa. Upplýsingar sem Hagstofa Íslands safnar eru úr ársreikningum sveitarfélaga og frá félagsmálayfirvöldum þeirra.

Lög um félagsþjónustu sveitarfélaga, nr. 40/1991 tóku gildi í mars 1991. Í 20. gr. laganna er vikið að skyldu sveitarfélaga til aðstoðar, ef þörf er á. Í 21 gr. er fjallað um að félags-málanefnd meti þörf og ákveði fjárhagsaðstoð til einstaklinga í samræmi við reglur sem sveitarfélagið setur sér þar um.

Velferðarráðuneytið hefur sett leiðbeinandi reglur um fjárhæðir fjárhagsaðstoðar en það er á valdi hvers sveitarfélags að ákveða fjárhæð aðstoðar. Sem dæmi má nefna að fjárhagsaðstoð í Reykjavík til einstaklings getur verið allt að 157.493 kr. á mánuði og 236.240 kr. á mánuði til hjóna eða fólks í sambúð. Aðstoðin er óháð barnafjölda, þar sem reiknað er með að barnabætur, meðlög og barnalífeyrir mæti kostnaði vegna barna. Vaxtabætur og húsaleigubætur mæta mismunandi kostnaði vegna húsnæðis. Einnig er heimilt að veita einstaklingum og fjölskyldum aðstoð vegna sérstakra aðstæðna.

Tafla 23 sýnir hlutfall heimila sem naut fjárhagsaðstoðar af fjölda heimila (hverrar heimilisgerðar) í landinu árin 2004–2010 samkvæmt lífskjararannsókn Hagstofu Íslands.

Mynd 56 sýnir hlutfallslega skiptingu heimila sem fengu fjárhagsaðstoð eftir fjölskyldugerð árin 2004–2009. Hér vantar upplýsingar um árið 2010. Grunnurinn er til en sértæk keyrsla hefur ekki farið fram fyrir árið 2010. Síðast fór sértæk vinnsla fram fyrir árið 2009.

Tafla 24 sýnir hlutfallslega skiptingu heimila sem fengu fjárhagsaðstoð í 6 mánuði eða lengur á ári af heimilum sem fengu fjárhagsaðstoð eftir fjölskyldugerð árin 2004–2009. Hér vantar upplýsingar um árið 2010. Grunnurinn er til en sértæk keyrsla hefur ekki farið fram fyrir árið 2010. Síðast fór sértæk vinnsla fram fyrir árið 2009.

Mynd 57 sýnir hlutfall barna, 17 ára og yngri, af öllum börnum á sama aldri árin 2004–2010 sem býr á heimilum sem fá fjárhagsaðstoð (einhvern tíma á árinu).

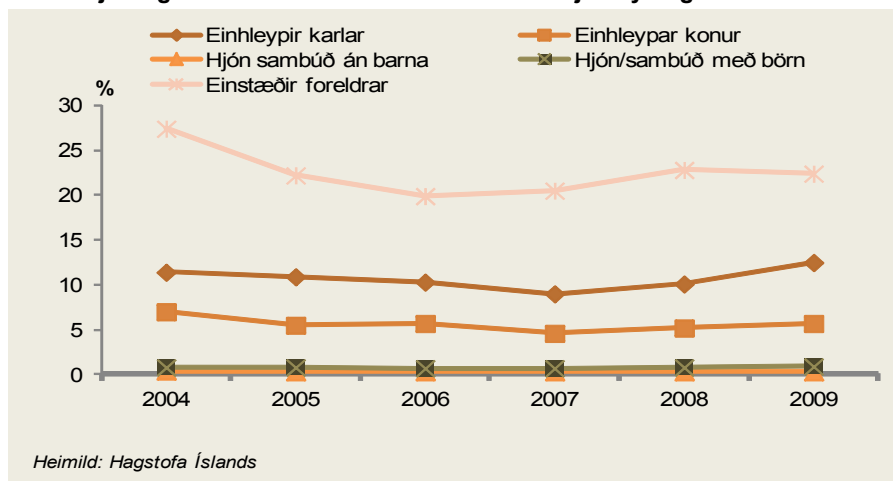
4.10 Félagsleg aðstoð

Tafla 23. Heimili sem fá fjárhagsaðstoð frá sveitarfélögum

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Fjöldi heimila sem fá fjárhagsaðstoð	5.613	4.825	4.579	4.280	5.029	5.994	6.910
Heimili sem fá fjárhagsaðstoð %	5,1	4,3	4	3,6	4,1	4,8	5,7

Heimild: Hagstofa Íslands

Mynd 56. Heimili sem fá fjárhagsaðstoð af heimilum í landinu eftir fjölskyldugerð

Tafla 24. Heimili sem fengu fjárhagsaðstoð í 6 mánuði eða lengur á ári af öllum heimilum sem fengu fjárhagsaðstoð eftir fjölskyldugerð

	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Einhleypir karlar %	32,9	32,4	31,6	29,7	27,3	33,3
Einhleypar konur %	29,6	30,5	29,2	25,5	25,7	29,8
Einstæðir foreldrar %	29,2	28,4	27,1	29,0	27,4	26,1
Hjón/sambúð með börn %	14,3	14,6	17,9	17,1	16,2	15,7
Hjón/sambúð án barna %	14,9	14,2	27,3	25,0	18,4	24,0

Heimild: Hagstofa Íslands

Mynd 57. Börn undir 18 ára aldri sem búa á heimili sem fá fjárhagsaðstoð

4.11 Fólk utan vinnumarkaðar

Upplýsingar um fólk utan vinnumarkaðar eru sóttar úr vinnumarkaðsrannsókn Hagstofu Íslands. Frá og með ársbyrjun 2003 hefur Hagstofan framkvæmt samfellda vinnumarkaðsrannsókn sem gefur niðurstöður fyrir hvern ársfjórðung. Rannsóknin er hluti af vinnumarkaðsrannsókn Hagstofu Evrópusambandsins (Eurostat) og byggist hún á alþjóðlegum stöðlum og skilgreiningum. Niðurstöður eru því samanburðarhæfar við vinnumarkaðsrannsóknir í löndum EES og víðar. Vinnumarkaðsrannsóknin er úrtakskönnun þar sem gagna er aflað með viðtölum við þátttakendur í síma. Auk þess er aflað lýðfræðilegra gagna úr þjóðskrá.

Fólk utan vinnumarkaðar

Fólk telst utan vinnumarkaðar ef það er hvorki í vinnu né fullnægir skilyrðum um að vera atvinnulaust.

Námsmaður

Sá aðili telst námsmaður sem er í skóla innan hins almenna skólakerfis, er á námssamningi eða í starfsþjálfun eða er í vinnu með námi í mánuðinum sem um ræðir.

Ellilífeyrisþegi

Sá aðili sem er á eftirlaunum og stundar ekki vinnu telst vera ellilífeyrisþegi.

Öryrkjar og fatlað fólk

Hér undir falla einstaklingar sem fá örorkubætur hjá TR og/eða búa við skerðingu á getu til þátttöku í daglegu lífi.

Atvinnulaus og ekki í vinnu

Sá aðili sem gefur upp að hann sé ekki í atvinnuleit og ekki tilbúinn að þiggja starf ef honum byðist það á næstu vikum telst vera atvinnulaus og ekki í vinnu.

Veikur

Sá aðili sem gefur upp að hann stundi ekki vinnu og sé ekki tilbúinn að þiggja starf ef honum byðist það á næstu vikum telst vera veikur.

Heimavinnandi

Sá aðili sem gefur upp að hann vinni heima og þiggur ekki laun á almennum vinnumarkaði og er ekki tilbúinn að þiggja starf ef honum byðist það á næstu vikum telst vera heimavinnandi.

Í fæðingarorlofi

Sá aðili sem gefur upp að hann sé í fæðingarorlofi. Sá sem er í fæðingarorlofi telst vera fjarverandi frá vinnu hafi hann farið í leyfi úr launuðu starfi jafnvel þótt hann hafi ekki hug á að hverfa aftur til sama starfs.

Annað

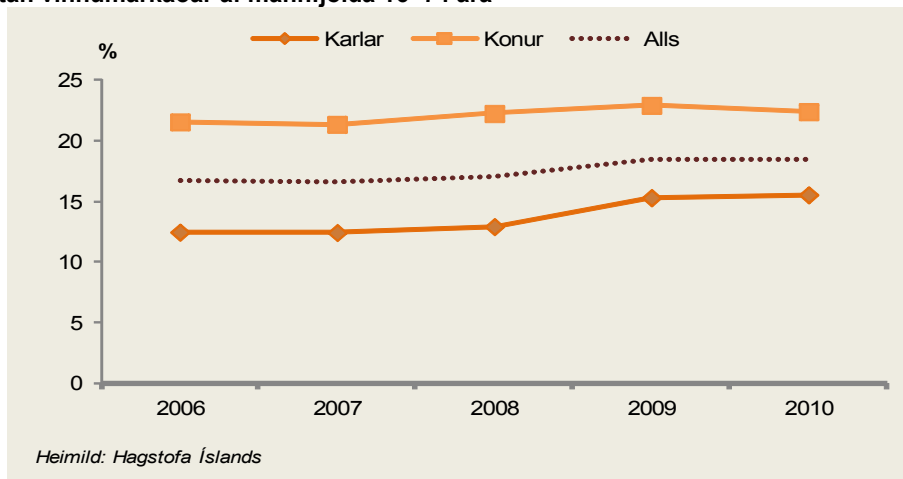
Þegar skráð er „annað“ þá hefur svarandi ekki gefið upp ástæðu og er hún því óskilgreind.

Mynd 58 sýnir hlutfall þeirra sem var utan vinnumarkaðar árin 2006–2010 af mannfjölda 16–74 ára.

Í töflu 25 kemur fram hvernig þeir sem voru utan vinnumarkaðar árin 2006–2010 skiptast hlutfallslega milli kynjanna og eftir ástæðum þess að vera utan vinnumarkaðar.

4.11 Fólk utan vinnumarkaðar

Mynd 58. Fólk utan vinnumarkaðar af mannfjölda 16–74 ára

Tafla 25. Fólk utan vinnumarkaðar 16–74 ára

	2006	2007	2008	2009	2010
Námsmaður %	27,4	28,4	29,3	31,6	31,5
Karlar %	35,2	33,0	35,9	38,8	38,1
Konur %	22,7	25,5	25,2	26,7	26,8
Eftirlaun %	26,8	26,7	26,0	24,7	25,7
Karlar %	30,2	30,3	29,9	27,8	27,2
Konur %	24,7	24,5	23,6	22,6	24,7
Öryrki eða fatlaður %	17,2	18,4	18,4	16,9	18,4
Karlar %	15,0	13,7	15,1	13,4	14,0
Konur %	18,6	21,3	20,4	19,3	21,5
Atvinnulaus og ekki í atvinnuleit %	3,3	3,9	3,3	7,0	8,8
Karlar %	3,9	5,9	5,6	9,0	9,8
Konur %	3,0	2,7	1,8	5,7	8,2
Veikur %	5,7	6,0	6,0	4,9	4,7
Karlar %	4,3	6,1	6,0	5,0	5,5
Konur %	6,6	5,9	6,0	4,9	4,1
Heimavinnandi %	7,2	6,7	7,9	6,8	4,6
Karlar %	0,3	1,2	1,1	1,3	0,6
Konur %	11,4	10,2	12,2	10,6	7,4
Í fæðingarorlofi %	3,4	3,5	4,4	3,4	2,9
Karlar %	0,3	0,4	0,2	0,3	0,0
Konur %	5,3	5,5	7,0	5,5	4,9
Annað %	8,9	6,4	4,7	4,5	3,4
Karlar %	10,8	9,5	6,2	4,4	4,8
Konur %	7,7	4,4	3,7	4,6	2,4

Heimild: Hagstofa Íslands

4.12 Lífeyrisþegar

Upplýsingar um fjölda lífeyrisþega eru sóttar til Hagstofu Íslands fyrir árin 2000–2008 en tölur fyrir árin 2009 og 2010 eru sóttar til Tryggingastofnunar ríkisins. Árið 2010 eru bráðabirgðatölur, tölur miða við fjölda lífeyrisþega í desember ár hvert.

Örorkulífeyrir

Tryggingastofnun greiðir örorkulífeyri til einstaklinga sem ekki geta unnið fulla vinnu vegna skertrar starfsgetu. Rétt til örorkulífeyris eiga 75% öryrkjar á aldrinum 18–67 ára. Réttur til lífeyris er jafnframt háður búsetu. Til að hægt sé að greiða út örorkulífeyri verður að liggja fyrir örorkumat. Örorkulífeyrir getur verið tímabundinn, oftast í nokkur ár og er um helmingur öryrkja er með varanlegt örorkumat.

Ellilífeyrir

Réttur til ellilífeyris myndast við 67 ára aldur. Sá sem náð hefur þeim aldri og hefur búið hér á landi í minnst þrjú ár á aldrinum 16–67 ára getur átt rétt á greiðslu ellilífeyris. fjárhæð lífeyris fer eftir aðstæðum og tekjum hvers og eins. Ellilífeyrisþegi getur einnig átt rétt á tekjutryggingu sem er greidd út ef tekjur viðkomandi eru undir tilteknum viðmiðunarmörkum. Þar að auki geta ellilífeyrisþegar átt rétt á uppbót á ellilífeyri, svo sem heimilisuppbót fyrir þá sem búa einir, uppbót vegna lyfjakaupa, umönnunar og vegna reksturs bifreiðar ef um líkamlega hreyfihömlun er að ræða. Þeir sem hafa ekki sótt um ellilífeyri, þ.e. fresta töku ellilífeyris, teljast ekki með í hópi ellilífeyrisþega sem fá greiðslur frá TR.

Hefja má lífeyristöku við 65 ára aldur hjá lífeyrissjóðum á almennum markaði og skv. 95 ára reglu hjá lífeyrissjóðum opinberra starfsmanna. Tæplega 1.400 einstaklingar tóku ellilífeyri fyrir 67 ára aldur árið 2009, árið 1999 voru tæplega 800 einstaklingar.

Sjómannalífeyrir

Almannatryggingar greiða sjómannalífeyri frá 60 ára aldri. Sjómenn geta farið á ellilífeyri á aldrinum 60–66 ára og þeir teljast til ellilífeyrisþega við 67 ára aldur með sama hætti og aðrir. Á bilinu 40–70 einstaklingar hafa fengið þennan lífeyri á síðastliðnum 10 árum. Þeir sem fá sjómannalífeyri teljast ekki með hér enda hafa þeir ekki náð 67 ára aldri.

Nýgengi

Nýgengi er sá fjöldi fólks sem ekki hefur fengið bætur áður í þeim bótaflokki sem um ræðir. Aukningin á nýgengi árið 2003 stafar meðal annars af því að þeir sem hafa tekjur umfram tekjuviðmið og fá því ekki greiddar bætur, teljast með á árinu.

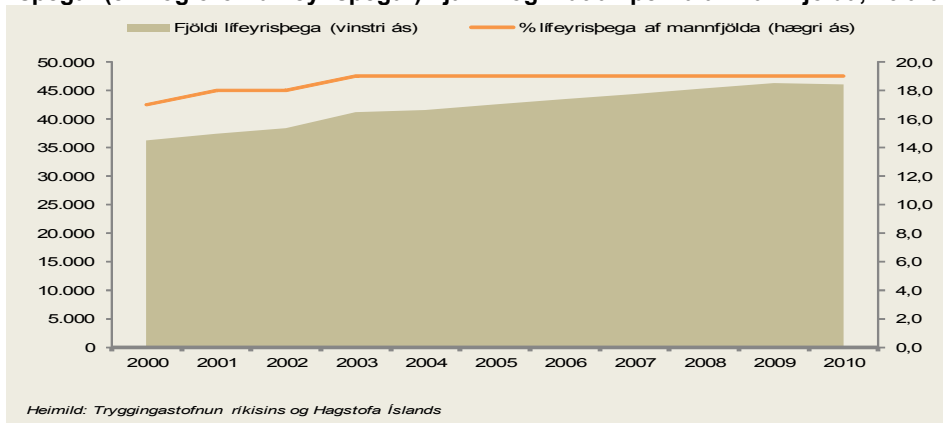
Mynd 59 sýnir fjölda lífeyrisþega sem fá tekjur úr almannatryggingakerfinu og hlutfall þeirra af mannfjölda, 16 ára og eldri árin 2000–2010.

Tafla 26 sýnir fjölda lífeyrisþega og hlutfallslega skiptingu lífeyrisþega eftir aldri og kyni árin 2000–2010.

Mynd 60 sýnir fjölda nýrra lífeyrisþega hjá TR og samtölu nýgengis árin 2000–2010.

4.12 Lífeyrisþegar

Mynd 59. Lífeyrisþegar (elli- og örorkulífeyrisþegar) hjá TR og hlutfall þeirra af mannfjölda, 16 ára og eldri

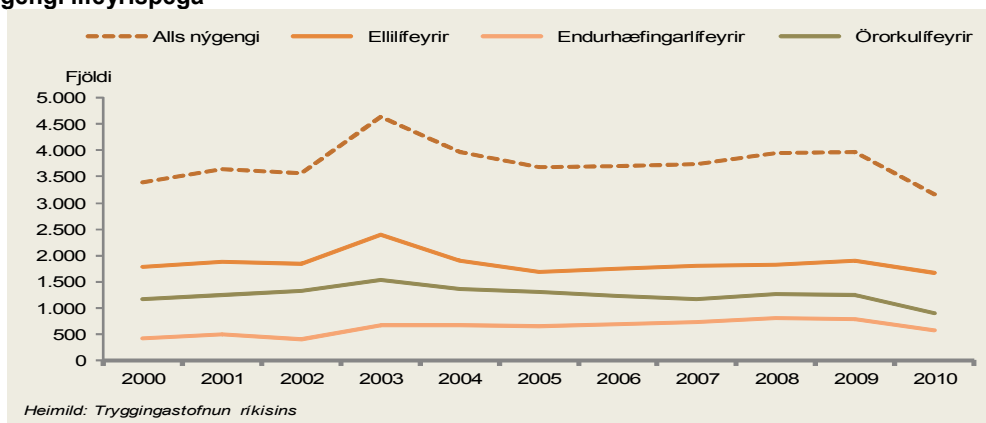

Tafla 26. Lífeyrisþegar eftir kyni og aldri

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Fjöldi karla	15.306	15.755	16.157	17.601	17.783	18.194	18.548	18.975	19.408	19.814	19.598
Yngri en 18 ára %	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
18–24 ára %	1,9	1,9	2,0	2,0	2,0	2,2	2,3	2,3	2,3	2,5	2,5
25–54 ára %	16,3	16,8	17,4	18,0	18,8	18,9	18,8	19,0	19,1	19,3	19,1
55–64 ára %	7,7	7,9	8,1	8,8	9,1	9,8	10,0	10,3	10,4	10,7	10,7
65–66 ára %	2,2	2,1	2,0	1,8	1,9	2,0	2,0	2,2	2,5	2,6	2,6
67–74 ára %	36,8	36,0	35,0	35,0	34,7	33,1	31,9	30,9	30,0	29,3	28,6
75–79 ára %	18,3	18,0	18,1	17,4	17,3	17,9	18,3	18,3	17,9	17,5	17,4
80 ára og eldri %	16,5	17,0	17,1	16,7	15,6	15,9	16,4	16,8	17,4	17,9	19,0
Fjöldi kvenna	20.946	21.651	22.233	23.587	23.781	24.348	24.957	25.421	25.966	26.454	26.466
Yngri en 18 ára %	0,3	0,1	0,2	0,1	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,1	0,0
18–24 ára %	1,3	1,4	1,4	1,6	1,7	1,6	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7
25–54 ára %	17,4	18,1	18,8	20,0	20,9	21,3	21,6	21,9	22,2	22,2	21,9
55–64 ára %	9,1	9,3	9,7	10,0	10,8	11,2	11,6	11,6	11,8	12,1	12,2
65–66 ára %	2,8	2,8	2,6	2,3	2,2	2,3	2,5	2,7	2,9	2,7	2,7
67–74 ára %	34,8	33,8	32,9	32,0	31,4	29,7	28,6	27,8	27,2	27,0	26,9
75–79 ára %	16,6	16,6	16,5	16,0	15,9	16,5	16,3	16,2	15,8	15,4	15,0
80 ára og eldri %	17,9	17,9	18,0	18,1	17,0	17,1	17,6	17,9	18,4	18,7	19,6

Heimild: Tryggingastofnun ríkisins

Mynd 60. Nýgengi lífeyrisþega

4.13 Örorku- og endurhæfingarlífeyrisþegar

Upplýsingar um fjölda og hlutfall örorkulífeyrisþega og skiptingu þeirra eftir greiðendum lífeyris eru sóttar til Hagstofu Íslands og byggjast á skráum TR og skattagögnum í desember ár hvert. Upplýsingar um fjölda örorkulífeyris- og endurhæfingarlífeyrisþega eru fengnar hjá TR. Árið 2006 og fyrr eru upplýsingar byggðar á upplýsingum Hagstofu Íslands úr skattagrunnskrá hvers árs. Árið 2010 eru bráðabirgðatölur.

Örorkulífeyrir

TR greiðir örorkulífeyri til einstaklinga sem ekki geta unnið fulla vinnu vegna skertrar starfsgetu. Rétt til örorkulífeyris eiga 75% öryrkjar á aldrinum 18–66 ára. Réttur til lífeyris er jafnframt háður búsetu. Til að hægt sé að greiða út örorkulífeyri verður að liggja fyrir örorkumat. Örorkulífeyrir getur verið tímabundinn, ofast í nokkur ár, en um helmingur öryrkja er með varanlegt örorkumat.

Endurhæfingarlífeyrir

Einstaklingar á aldrinum 18–66 ára geta fengið endurhæfingarlífeyri í allt að 18 mánuði þegar ekki er ljóst hver starfshæfni verður til frambúðar í kjölfar sjúkdóma eða slysa. Áður en til mats á endurhæfingarlífeyri kemur þarf umsækjandi að hafa nýtt sér rétt til veikindalauna frá atvinnurekanda, sjúkradagpeninga frá sjúkrasjóði stéttarfélags og eiga ekki rétt á atvinnuleysisbótum. Ef sérstakar ástæður eru fyrir hendi er hægt að lengja greiðslutímabilið um aðra 18 mánuði.

Meginskilyrði fyrir veitingu endurhæfingarlífeyris er að umsækjandi taki þátt í endurhæfingu með starfshæfni að markmiði. Tryggingastofnun metur hvort endurhæfingaráætlun telst fullnægjandi og hefur eftirlit með að henni sé framfylgt og önnur skilyrði uppfyllt. Athygli er vakin á að endurhæfingaráætlun skal vera unnin af lækni/meðferðaraðila eða ráðgjafa í samvinnu við umsækjanda. Eftirfylgni, stuðningur og eftirlit með framgangi endurhæfingar getur verið í höndum lækni/meðferðaraðila eða ráðgjafa sem jafnframt heldur utan um endurhæfinguna.

Örorkulífeyrir (vegna slyss)

Sá aðili sem hefur misst starfsorku vegna slyss. Grunnlífeyrir er ótekjutengdur og flokkast greiðslur undir slysatryggingar.

Tafla 27 sýnir hlutfall örorku- og endurhæfingarlífeyrisþega af mannfjölda 16–66 ára árin 2000–2010.

Mynd 61 sýnir örorkulífeyrisþega, hlutfallslega skiptingu milli kynja árin 2000–2010.

Mynd 62 sýnir endurhæfingarlífeyrisþega, hlutfallslega skiptingu milli kynja árin 2000–2010.

Mynd 63 sýnir hvaðan karlkyns örorkulífeyrisþegar fá tekjur sínar árin 2000–2009. Hér vantar upplýsingar um árið 2010. Grunnurinn er til en sértæk keyrsla hefur ekki farið fram fyrir árið 2010. Síðast fór sértæk vinnsla fram fyrir árið 2009.

Mynd 64 sýnir hvaðan kvenkyns örorkulífeyrisþegar fá tekjur sínar árin 2000–2009. Hér vantar upplýsingar um árið 2010. Grunnurinn er til en sértæk keyrsla hefur ekki farið fram fyrir árið 2010. Síðast fór sértæk vinnsla fram fyrir árið 2009.

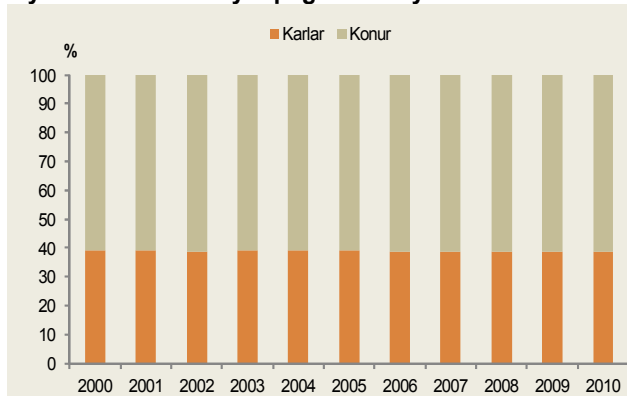
4.13 Örorku- og endurhæfingarlífeyrir

Tafla 27. Örorku- og endurhæfingarlífeyrisþegar af mannfjölda, 16–66 ára

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Örorkulífeyrir %	5,5	5,7	6,0	6,7	6,9	7,2	7,2	7,2	7,2	7,3	7,4
Endurhæfingarlífeyrir %	0,3	0,4	0,3	0,5	0,5	0,5	0,5	0,6	0,6	0,6	0,5
Örorkulífeyrir (vegna slyss) %	0,09	0,08	0,08	0,07	0,07	0,07	0,07	0,06	0,06	0,06	0,06

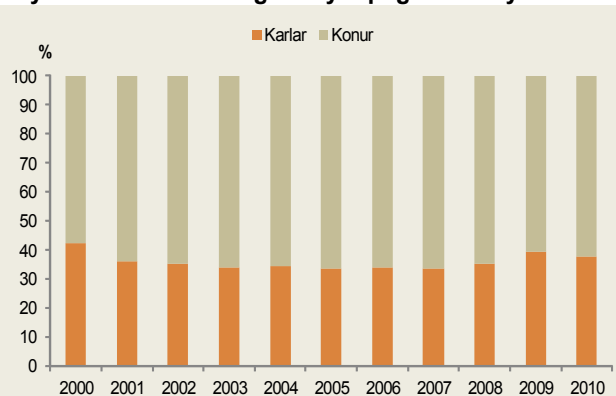
Heimild: Tryggingastofnun ríkisins

Mynd 61. Örorkulífeyrisþegar eftir kyni

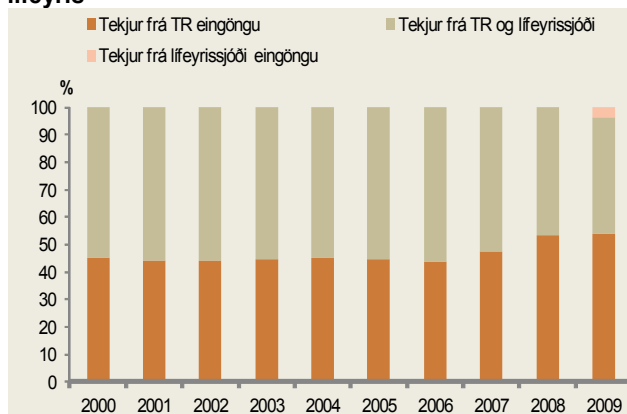
Heimild: Tryggingastofnun ríkisins

Mynd 62. Endurhæfingarlífeyrisþegar eftir kyni

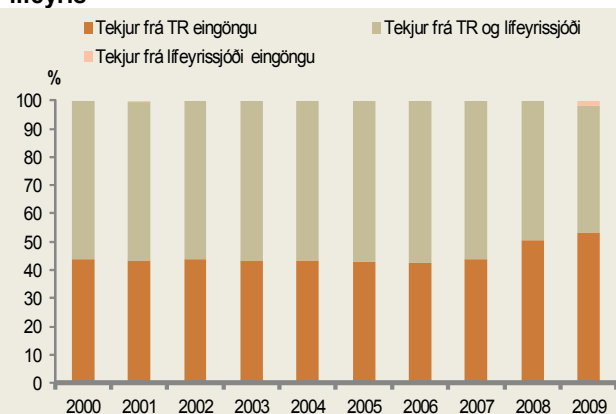
Heimild: Tryggingastofnun ríkisins

Mynd 63. Karlar með örorkulífeyri eftir greiðendum lífeyris

Heimild: Hagstofa Íslands

Mynd 64. Konur með örorkulífeyri eftir greiðendum lífeyris

Heimild: Hagstofa Íslands

4.14 Örorkumat

Upplýsingar um örorkumat eru sóttar hjá Tryggingastofnun ríkisins.

TR greiðir örorkulífeyri til einstaklinga sem ekki geta unnið fulla vinnu vegna skertrar starfs-getu. Rétt til örorkulífeyris eiga 75% öryrkjar á aldrinum 16–66 ára. Réttur til lífeyris er jafnframt háður búsetu. Til að hægt sé að greiða út örorkulífeyri verður að liggja fyrir örorkumat.

Örorkulífeyrir

TR greiðir örorkulífeyri til einstaklinga sem ekki geta unnið fulla vinnu vegna skertrar starfsgetu. Örorkulífeyrir getur verið tímabundinn, oftast í nokkur ár, en um helmingur öryrkja er með varanlegt örorkumat.

Mynd 65 sýnir hlutfall einstaklinga með 75% örorku af mannfjölda 16–66 ára, eftir kyni, árin 2000–2010. Tölur frá 2010 eru bráðabirgðatölur.

Mynd 66 sýnir hlutfall karlkyns örorkulífeyrisþega með 75% örorkumat eftir aldri af mannfjölda á sama aldri árin 2000 og 2010. Tölur frá 2010 eru bráðabirgðatölur.

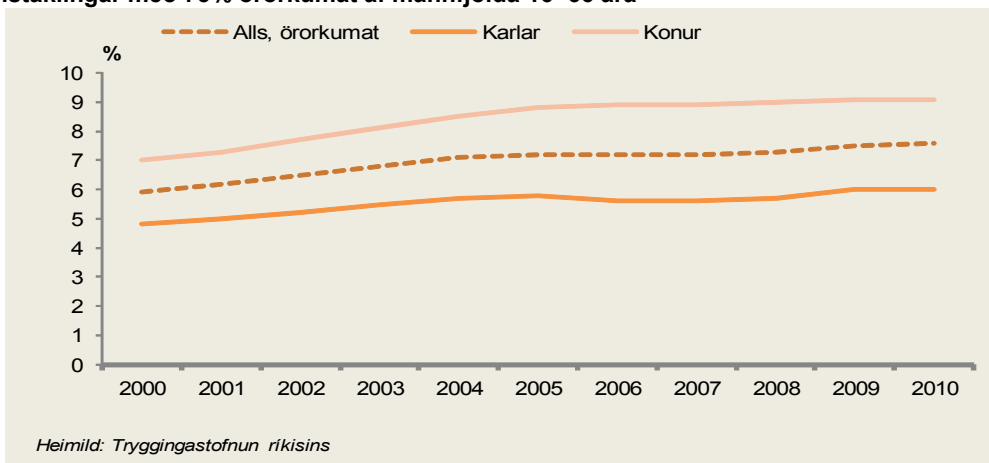
Mynd 67 sýnir hlutfall kvenkyns örorkulífeyrisþega með 75% örorkumat eftir aldri af mannfjölda á sama aldri árin 2000 og 2010. Tölur frá 2010 eru bráðabirgðatölur.

Mynd 68 sýnir hlutfall karlkyns örorkulífeyrisþega með 75% örorkumat eftir greiningu sem er ástæða örorkumatsins árin 2000–2010. Tölur frá 2010 eru bráðabirgðatölur.

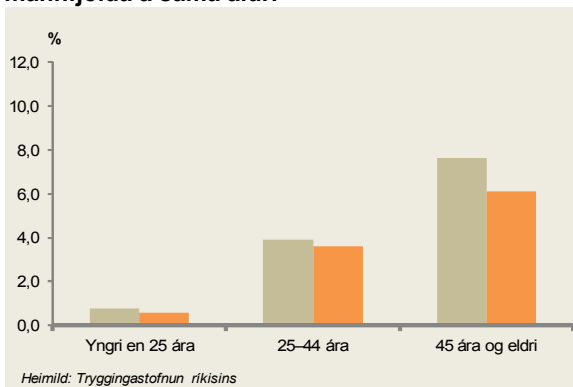
Mynd 69 sýnir hlutfall kvenkyns örorkulífeyrisþega með 75% örorkumat eftir greiningu sem er ástæða örorkumatsins árin 2000–2010. Tölur frá 2010 eru bráðabirgðatölur.

4.14 Örorkumat

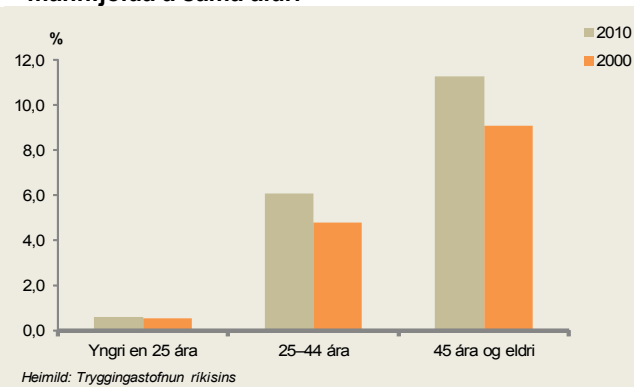
Mynd 65. Einstaklingar með 75% örorkumat af mannfjölda 16–66 ára

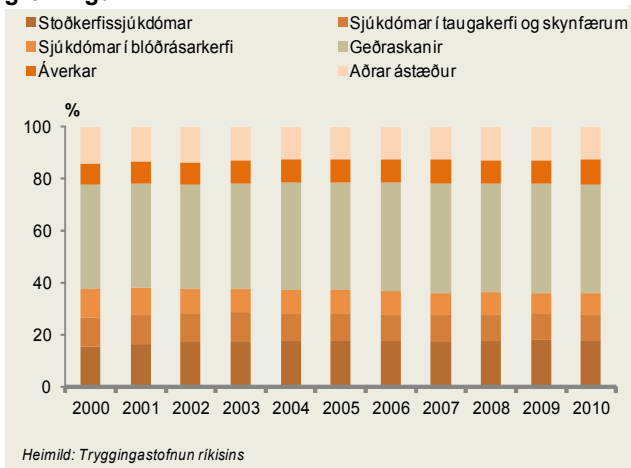
Mynd 66. Karlar með 75% örorkumat eftir aldri af mannfjölda á sama aldri

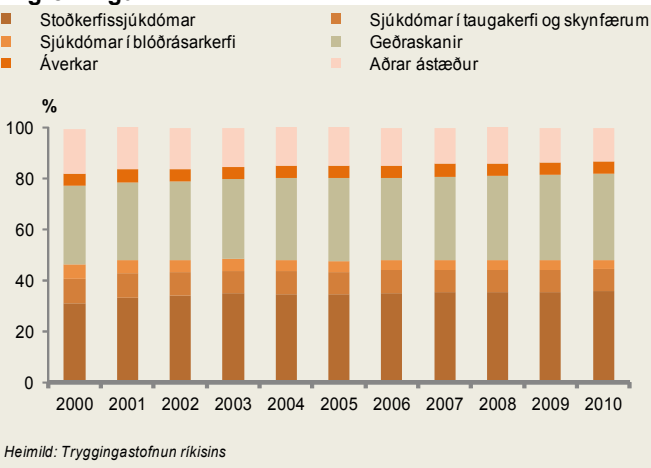
Mynd 67. Konur með 75% örorkumat eftir aldri af mannfjölda á sama aldri

Mynd 68. Karlar með 75% örorkumat eftir ástæðu greiningu

Mynd 69. Konur með 75% örorkumat eftir ástæðu greiningu

4.15 Umönnunarmat

Upplýsingar um umönnunarmat eru sóttar hjá Tryggingastofnun ríkisins.

Umönnunarmat

TR greiðir umönnunargreiðslur á grundvelli umönnunarmats. Umönnunargreiðslur er fjárhagsleg aðstoð til foreldra sem eiga fötluð börn eða börn sem glíma við alvarleg veikindi. Þetta eru ákveðnar mánaðarlegar skattlausar greiðslur til foreldra og eru hugsaðar sem fjárhagsleg aðstoð vegna tilfinnanlegs útlagðs kostnaðar foreldra sem kemur til vegna meðferðar barna. Þetta getur verið kostnaður vegna þjálfunar, meðferðar, heilbrigðisþjónustu, greiðslur til sérfræðinga/félagráðgjafa og fleira slíkt.

Greiðsla vegna umönnunar

Umönnunargreiðslur geta verið til 18 ára aldurs en í undantekningartilvikum til 20 ára aldurs. Árið 2009 var í hópi drengja sem greindist með geðraskanir um helmingur með greiningu sem tengdist einhverfurófsröskun og 1/6 hluti þeirra með greiningu sem tengdist þroskahömlun. Árið 2009 var í hópi stúlkna sem greindist með geðraskanir um þriðjungur með greiningu sem tengdist einhverfurófsröskun og annar þriðjungur með greiningu sem tengdist þroskahömlun.

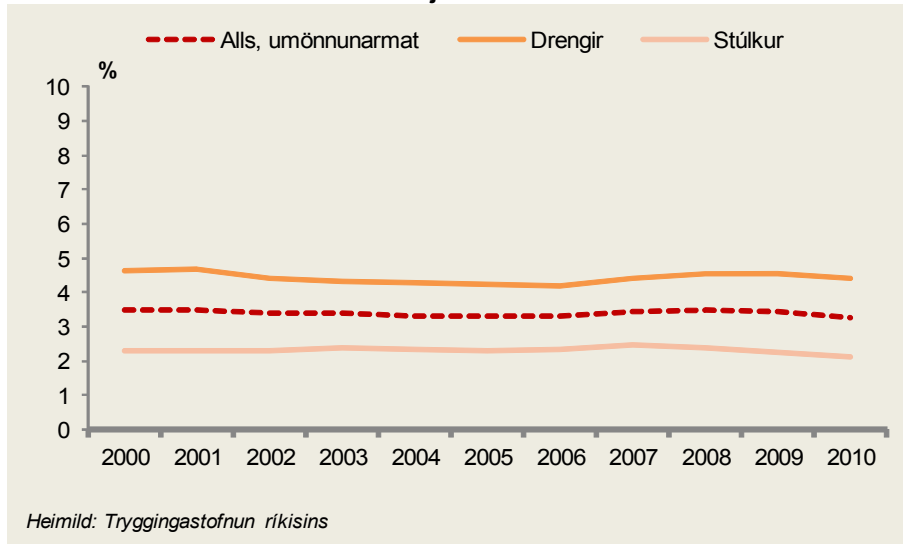
Mynd 70 sýnir fjölda barna 0–15 ára með umönnunarmat af mannfjölda á sama aldri árin 2000–2010. Fjöldi einstaklinga með umönnunarmat í desember hvert ár.

Mynd 71 sýnir hlutfallslega skiptingu stráka með umönnunarmat 0–15 ára eftir því hver staða mats er (sjúkdómsgreining) árin 2000–2010.

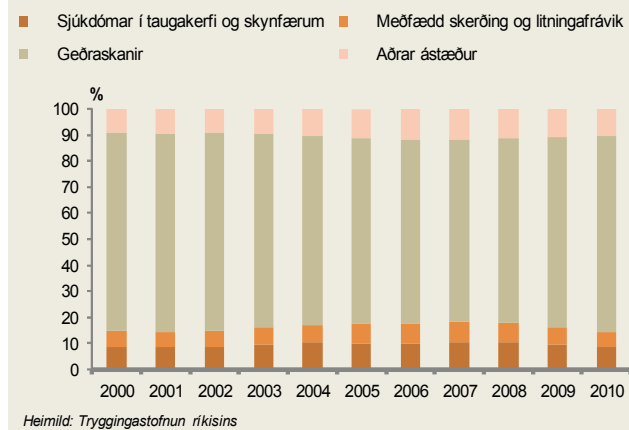
Mynd 72 sýnir hlutfallslega skiptingu stelpna með umönnunarmat 0–15 ára eftir því hver staða mats er (sjúkdómsgreining) árin 2000–2010.

4.15 Umönnunarmat

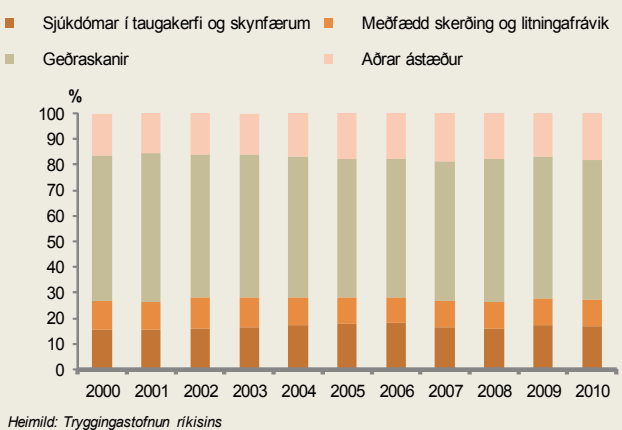
Mynd 70. Börn 0–15 ára með umönnunarmat af mannfjölda á sama aldri

Mynd 71. Drengir 0–15 ára með umönnunarmat

Mynd 72. Stúlkur 0–15 ára með umönnunarmat

4.16 Ellilífeyrisþegar

Upplýsingar um ellilífeyrisþega með réttindi hjá TR eru sóttar til TR og fjöldi ellilífeyrisþega og greiðendur lífeyris til Hagstofu Íslands. Tölur Hagstofunnar byggjast á skráum frá TR og skatta-gögnum í desember ár hvert. Árið 2006 og fyrr eru upplýsingar byggðar á úrvinnslu Hagstofu Íslands úr skattagrunnskrá hvers árs. Árið 2010 eru bráðabirgðatölur.

Fjölgun í hópi lífeyrisþega árið 2003 stafar meðal annars af því að þeir sem fá engar lífeyrisgreiðslur vegna of hárra tekna, teljast með í hópi lífeyrisþega á því ári.

Réttur til ellilífeyris myndast við 67 ára aldur. Sá sem náð hefur þeim aldri og hefur búið hér á landi í minnst þrjú ár á aldrinum 16–67 ára getur átt rétt á greiðslu ellilífeyris. fjárhæð lífeyris fer eftir aðstæðum og tekjum hvers og eins. Ellilífeyrisþegi getur einnig átt rétt á tekjutryggingu sem er greidd út ef tekjur viðkomandi eru undir ákveðnum viðmiðunarmörkum. Þar að auki geta ellilífeyrisþegar átt rétt á uppbótum á ellilífeyri, svo sem heimilisuppbót fyrir þá sem búa einir, uppbót vegna lyfjakaupa, umönnunar og vegna reksturs bifreiðar ef um líkamlega hreyfihömlun er að ræða. Tæplega 1.400 einstaklingar tóku ellilífeyri fyrir 67 ára aldur árið 2009, árið 1999 voru þetta tæplega 800 einstaklingar. Hefja má lífeyristöku við 65 ára aldur hjá lífeyrissjóðum á almennum markaði og skv. 95 ára reglu hjá lífeyrissjóðum opinberra starfsmanna. Þeir sem hafa ekki sótt um ellilífeyri, þ.e. fresta töku ellilífeyris, teljast ekki með í hópi ellilífeyrisþega sem fá greiðslur frá TR.

Sjómenn geta farið á ellilífeyri á aldrinum 60–66 ára. Sjómenn teljast til almennra ellilífeyrisþega við 67 ára aldur. Á bilinu 40–70 einstaklingar hafa fengið þennan lífeyri á síðastliðnum 10 árum.

Tafla 28 sýnir fjölda ellilífeyrisþega sem fá lífeyri hjá TR árin 2000–2010 og hlutfall þeirra af mannfjölda 67 ára og eldri.

Mynd 73 sýnir hlutfall ellilífeyrisþega sem fá greiddan lífeyri frá TR sem hlutfall af mannfjölda árin 2000–2010.

Mynd 74 sýnir hlutfallslega skiptingu tekna karla sem eru ellilífeyrisþegar eftir því hvaðan tekjurnar koma árin 2000–2009. Hér vantar upplýsingar um árið 2010. Grunnurinn er til en sértæk keyrsla hefur ekki farið fram fyrir árið 2010. Síðast fór sértæk vinnsla fram fyrir árið 2009.

Mynd 75 sýnir hlutfallslega skiptingu tekna kvenna sem eru ellilífeyrisþegar eftir því hvaðan tekjurnar koma árin 2000–2009. Hér vantar upplýsingar um árið 2010. Grunnurinn er til en sértæk keyrsla hefur ekki farið fram fyrir árið 2010. Síðast fór sértæk vinnsla fram fyrir árið 2009.

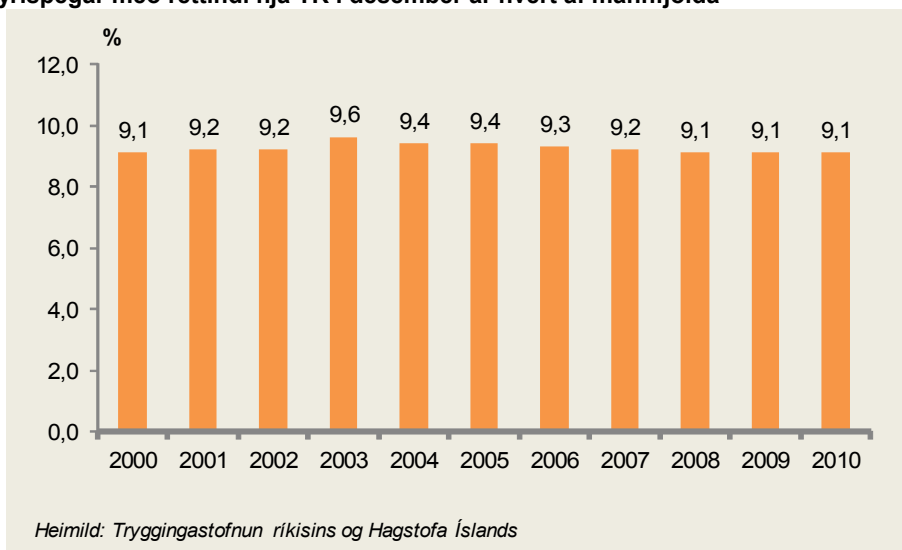
4.16 Ellilífeyrisþegar

Tafla 28. Ellilífeyrisþegar 67 ára og eldri og fjöldi þeirra sem eru með réttindi hjá TR í desember ár hvert

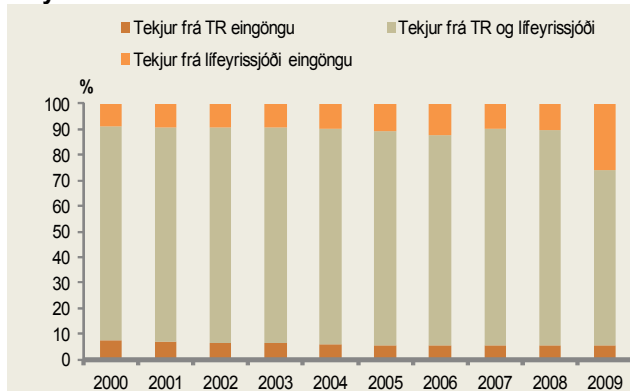
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Fjöldi ellilífeyrisþega TR	25.448	25.951	26.320	27.726	27.304	27.576	27.932	28.279	28.587	28.978	28.995
Hlutfall af mannfjölda 67 ára og eldri	89,3	89,5	89,1	92,4	89,8	89,4	89,5	89,3	89,3	89,4	87,6

Heimild: Tryggingastofnun ríkisins

Mynd 73. Ellilífeyrisþegar með réttindi hjá TR í desember ár hvert af mannfjölda

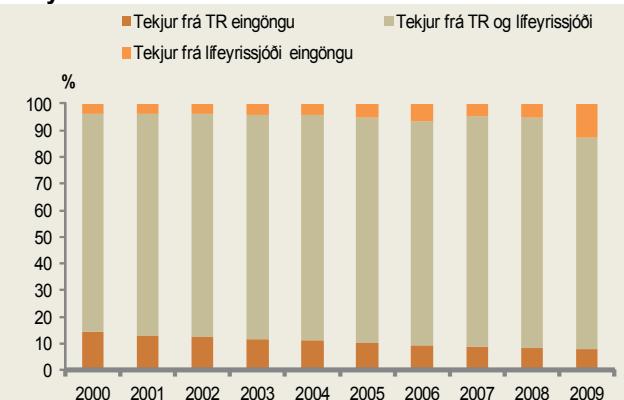

Mynd 74. Karlar með ellilífeyri eftir greiðendum lífeyris

Heimild: Hagstofa Íslands

Mynd 75. Konur með ellilífeyri eftir greiðendum lífeyris

Heimild: Hagstofa Íslands

4.17 Útgjöld

Upplýsingar um opinber útgjöld og útgjöld sveitarfélaga eru sóttar til Hagstofu Íslands. Útgjöldin eru flokkuð eftir málaflokkum með það í huga að sýna þátt hins opinbera á mismunandi málavíðum þess. Hér eru sýndar tölur um útgjöld til menntamála, atvinnuleysis, félagsaðstoðar, örorku/fötlunar og öldrunar. Sömuleiðis hefur hlutfall útgjalda af landsframleiðslu verið reiknað til þess að fá mat á opinberum umsvifum í samhengi við umsvif í efnahagslífinu hvað varða ofangreinda þætti.

Útgjöldin sýna verðlag hvers árs en að auki hefur talnaefni verið sett fram með ýmsum hætti til að gefa gleggri vísibendingar um raunþróun. Þannig hafa bæði vísitölur samneyslunnar og neysluverðs verið notaðar á útgjaldaliði til að nálgast raunbreytingar. Sömuleiðis hefur hlutfall útgjalda af landsframleiðslu verið reiknað til þess að fá mat á opinberum umsvifum í samhengi við umsvif í efnahagslífinu í heild.

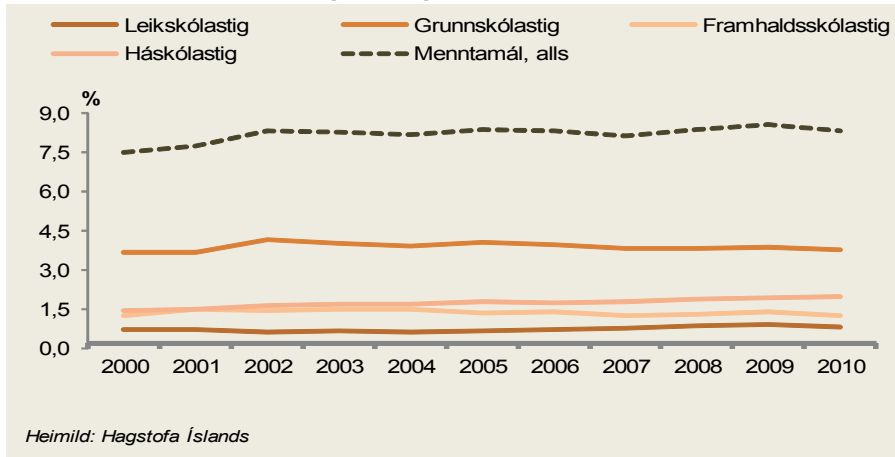
Mynd 76 sýnir útgjöld ríkisins til menntamála, skipt eftir skólastigi í hlutfalli af vergri landsframleiðslu árin 2000–2010.

Mynd 77 sýnir útgjöld félagsþjónustu sveitarfélaga sem eru með 250 eða fleiri íbúa árin 2000–2010 (hægri ás) og breytinga milli ára á föstu verðlagi (vinstri ás) á sama tímabili.

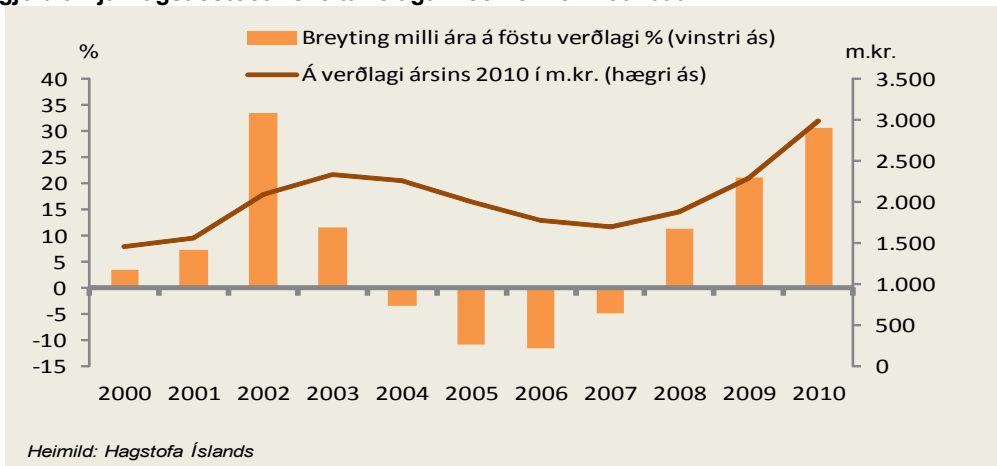
Mynd 78 sýnir útgjöld ríkisins til félagsverndar og sundurliðun eftir verkefnasviðum í hlutfalli af vergri landsframleiðslu árin 2000–2010.

4.17 Útgjöld

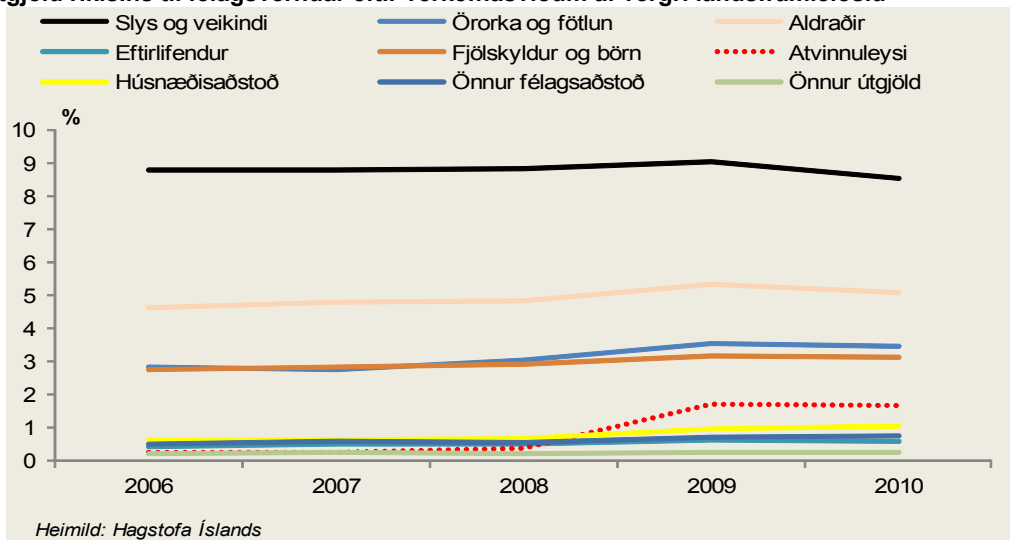
Mynd 76. Útgjöld til menntamála eftir skólastigi af vergri landsframleiðslu

Mynd 77. Útgjöld til fjárhagsaðstoðar sveitarfélaga með fleiri en 250 íbúa

Mynd 78. Útgjöld ríkisins til félagsverndar eftir verkefnasviðum af vergri landsframleiðslu

Kafli 5. Heilsa

5.1 Mat á eigin heilsu

Upplýsingar um mat fólks á eigin heilsu eru sóttar úr lífskjarakönnun Hagstofu Íslands. Könnunin er hluti af samræmdri lífskjararannsókn Evrópusambandsins og hefur hún verið framkvæmd árlega hér á landi frá árinu 2004.

Áhrif heilsufars á daglegt líf

Í könnuninni er spurt hvort fólki finnist það almennt vera við mjög góða, góða, sæmilega, slæma eða mjög slæma heilsu. Hér er tekið mið af svörum þeirra sem eru með góða eða mjög góða heilsu eftir kyni og tekjuhópum (lægsta/hæsta fimmtungi).

Færni í daglegu lífi.

Í könnuninni er spurt hvort heilsufar hafi, í 6 mánuði samfleytt eða lengur, hamlað eða takmarkað viðkomandi á einhvern hátt í einhverju sem reikna megi með að flest fólk geti gert og hvort þessar takmarkanir væru alvarlegar. Svörin eru skoðuð annars vegar eftir kyni og því hvort fólk telst til tekjuhóps í lægsta eða hæsta fimmtungi.

Langvarandi veikindi

Langvarandi veikindi eiga við þegar veikindi eða vandamál hafa varað eða reiknað er með að muni vara í 6 mánuði eða lengur. Svörin eru skoðuð annars vegar eftir kyni og því hvort fólk telst til tekjuhóps í lægsta eða hæsta fimmtungi.

Fimmtungastuðull

Fimmtungastuðull gefur til kynna hvað þeir sem tilheyra tekjuhæsta fimmtungnum hafa miklu hærri tekjur en þeir sem tilheyra tekjulægsta fimmtungnum. Stuðullinn mælir bilið milli heildarsummu þeirra ráðstöfunartekna á neyslueiningu sem 20% tekjuhæstu einstaklingarnir fá samanborið við þá 20% tekjulægstu (tekjur ársins á undan). Sem dæmi höfðu þeir sem tilheyrðu tekjuhæsta fimmtungnum 2010, 3,6 sinnum hærri tekjur en þeir sem tilheyrðu tekjulægsta fimmtungnum.

Mynd 79 sýnir hlutfall fólks á aldrinum 16–80 ára sem telur heilsu sína góða/mjög góða á móti þeim sem tilheyra hópi tekjuhæstu árin 2004–2010. Að auki má sjá hversu margir af þeim tekjulægstu telja heilsu sína góða á móti þeim sem tilheyra hópi tekjuhæstu.

Mynd 80 sýnir hlutfall fólks á aldrinum 65–80 ára árin 2004–2010 sem telur heilsu sína góða/mjög góða árin 2004–2010.

Mynd 81 sýnir hlutfall fólks á aldrinum 16–80 ára sem telur að heilsan takmarki/hafi takmarkað mjög daglegt líf árin 2004–2010. Að auki má sjá hversu margir af þeim tekjulægstu telja heilsu sína góða/mjög góða á móti þeim sem tilheyra hópi tekjuhæstu.

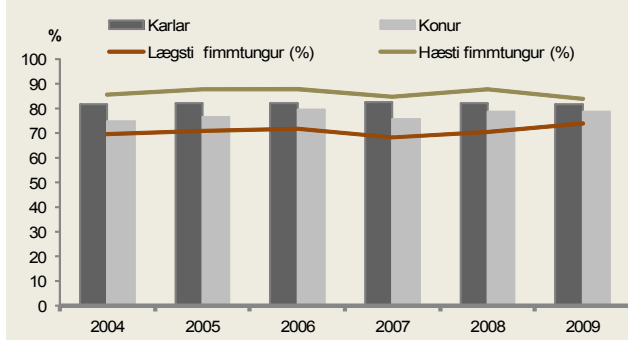
Mynd 82 sýnir hlutfall fólks á aldrinum 65–80 ára sem telur að heilsan takmarki/ hafi takmarkað mjög daglegt líf árin 2004–2010.

Mynd 83 sýnir hlutfall fólks á aldrinum 16–80 ára sem telur sig búa við langvarandi veikindi eða vandamál tengd þeim í 6 mánuði eða lengur, til samanburðar við aldurshópinn 65–80 ára árin 2004–2010. Að auki má sjá hversu margir af þeim tekjulægstu telja sig hafa átt við varanleg veikindi að stríða eða vandamál tengd þeim á móti þeim sem tilheyra hópi tekjuhæstu.

Mynd 84 sýnir hlutfall fólks á aldrinum 65–80 ára sem telur sig búa við langvarandi veikindi eða vandamál tengd þeim í 6 mánuði eða lengur árin 2004–2010.

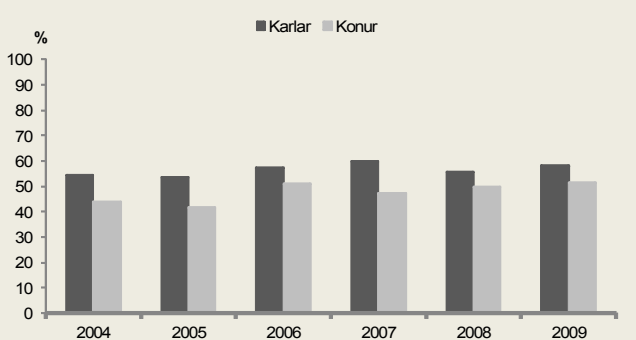
5.1 Mat á eigin heilsu

Mynd 79. Svarendur á aldrinum 16–80 ára sem telja heilsu sína góða/mjög góða

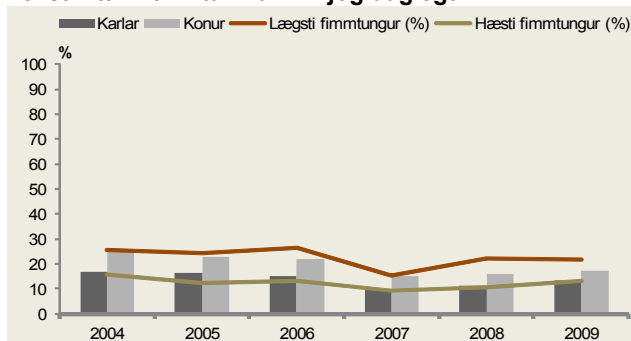
Heimild: Hagstofa Íslands

Mynd 80. Svarendur á aldrinum 65–80 ára sem telja heilsu sína góða/mjög góða

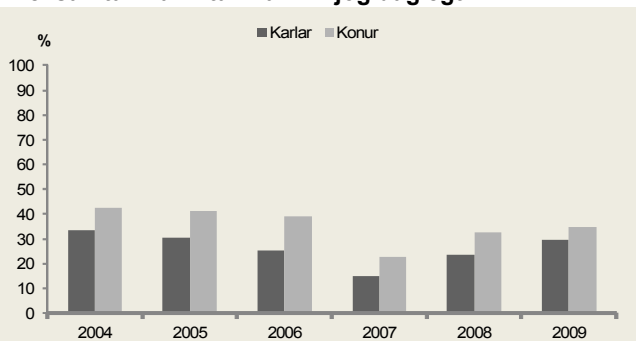
Heimild: Hagstofa Íslands

Mynd 81. Svarendur á aldrinum 16–80 ára sem telja að heilsan takmarki/takmarki mjög daglegt líf

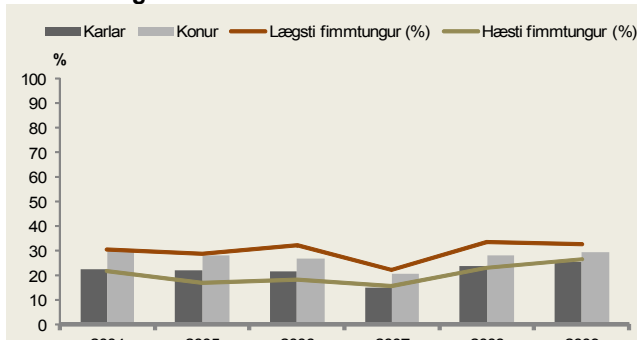
Heimild: Hagstofa Íslands

Mynd 82. Svarendur á aldrinum 65–80 ára sem telja að heilsan takmarki/takmarki mjög daglegt líf

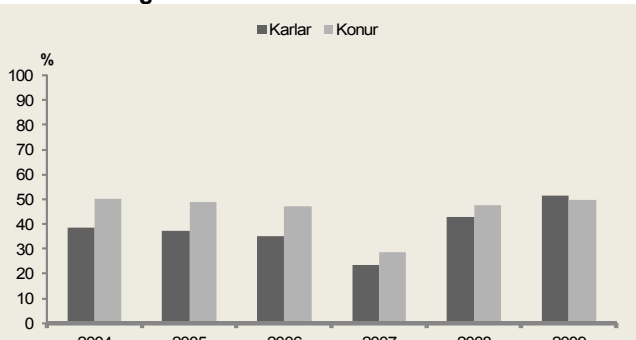
Heimild: Hagstofa Íslands

Mynd 83. Svarendur á aldrinum 16–80 ára sem telja sig búa við langvarandi veikindi

Heimild: Hagstofa Íslands

Mynd 84. Svarendur á aldrinum 65–80 sem telja sig búa við langvarandi veikindi

Heimild: Hagstofa Íslands

5.2 Heilsa barna

Upplýsingar um heilsu barna eru sóttar til Hagstofu Íslands, embættis landlæknis og Sjúkratrygginga Íslands. Upplýsingar um ofþyngd og offitu barna eru fengnar úr könnun Heilsugæslu höfuðborgarsvæðisins og framkvæmdar af skólahjúkrunarfræðingum.

Burðarmálsdauði

Burðarmálsdauði er skilgreindur sem samtala andvana fæddra og barna sem deyja innan viku frá fæðingu af 1.000 fæddum börnum.

Lifandi fædd börn undir 2.500 gr.

Lifandi fædd börn undir 2.500 gr. er hlutfall af lifandi fæddum börnum alls.

Börn sem fá ADHD- lyf

Skilgreiningin sem notuð er hér eru dagskammtar á 1000 börn á aldrinum 5–14 ára.

Umönnunarmat

TR greiðir umönnunargreiðslur á grundvelli umönnunarmats. Umönnunargreiðslur eru aðstoð til foreldra sem eiga fötluð börn eða börn sem glíma við alvarleg veikindi. Hér er um mánaðarlegar skattlausar greiðslur til foreldra að ræða, sem eru hugsaðar sem aðstoð vegna útlagðs kostnaðar sem kemur til vegna meðferðar barna. Þetta getur verið kostnaður vegna þjálfunar, meðferðar, heilbrigðisþjónustu, greiðslur til sérfræðinga og fleira. Umönnunargreiðslur geta verið til 18 ára aldurs en í undantekningartilvikum til 20 ára aldurs.

Ofþyngd og offita barna

Ofþyngt og offita barna er mæld samkvæmt líkamsþyngdarstuðlinum BMI (Body Mass Index), reiknaður með hæð og þyngd fólks, kg/m². Athygli er þó vakin á því að stuðullinn gerir ekki greinarmun á vöðvamassa og fitumassa né greinarmun á mismunandi líkamsbyggingu.

Endurgreiðslur vegna tannlæknaþjónustu við börn

Endurgreiðslur vegna tannlækninga við börn er sá hluti sem Sjúkratryggingar Íslands greiða af kostnaðarhluta sjúklings.

Mynd 85 sýnir burðarmálsdauða miðað við 1.000 fædd börn (lifandi og andvana) árin 2000–2010.

Mynd 86 sýnir hlutfall lifandi fæddra barna undir 2.500 gr. af lifandi fæddum alls árin 2000–2010.

Mynd 87 sýnir fjölda barna undir 18 ára aldri með umönnunarmat eftir kyni árin 2000–2010 í desember ár hvert.

Mynd 88 sýnir fjölda barna á aldrinum 5–14 ára eftir kyni sem fá ADHD-lyf og/eða tauga- og geðlyf, dagskammtar á 1.000 börn árin 2006–2010.

Tafla 29 sýnir hlutfall barna í offitu eftir kyni á aldrinum 6, 12 og 14 ára árin 2004–2010.

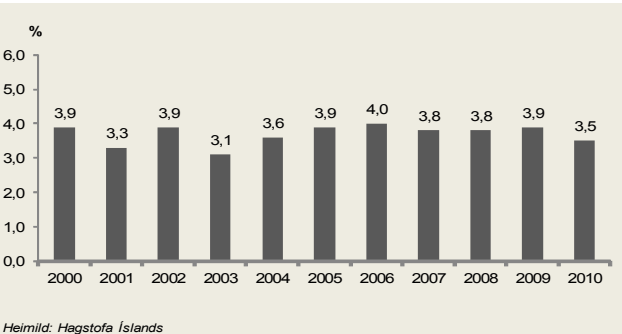
Tafla 30 sýnir endurgreiðslur vegna tannlækninga barna undir 18 ára árin 2000–2010.

5.2 Heilsa barna

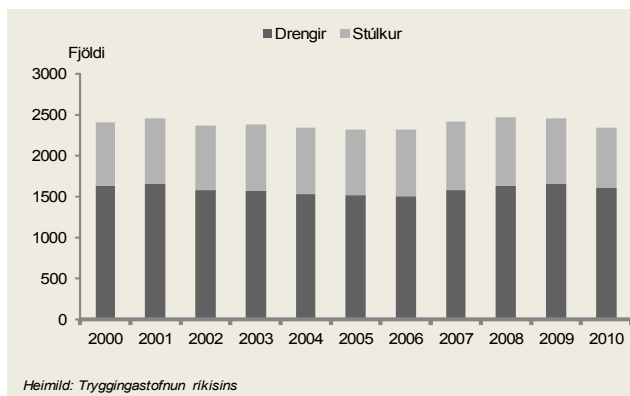
Mynd 85. Burðarmálsdauði af 1.000 fæddum börnum (lifandi og andvana)

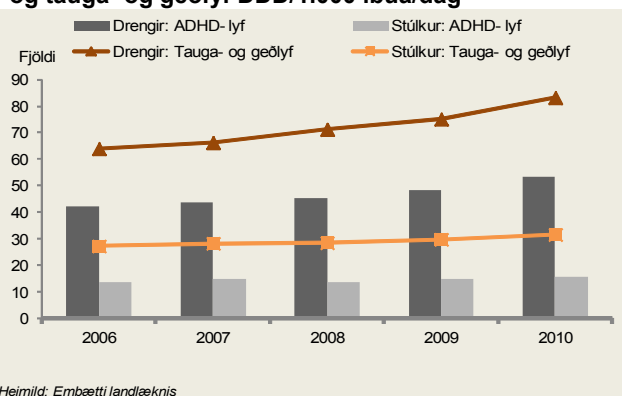
Mynd 86. Börn sem fæðast undir 2.500 gr., hlutfall af lifandi fæddum alls

Mynd 87. Börn undir 18 ára aldri með umönnunarmat

Mynd 88. Börn á aldrinum 5–14 ára sem fá ADHD- lyf og tauga- og geðlyf DDD/1.000 íbúa/dag

Tafla 29. Offita og ofþyngd 6, 12 og 14 ára barna

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
	Offita							Ofþyngd						
Stelpur														
6 ára	5,5	5,3	4,8	3,4	4,9	4,5	3,6	14,4	18,0	16,7	13,5	13,6	14,1	12,3
12 ára	3,7	4,4	4,0	3,0	3,8	4,8	5,2	14,2	16,5	16,7	17,6	19,6	17,5	16,4
14 ára	2,7	4,0	4,6	4,1	4,4	4,3	3,9	14,3	13,8	12,8	16,3	16,2	15,7	17,5
Strákar														
6 ára	3,0	3,8	3,3	3,6	3,6	3,9	2,8	12,2	11,5	12,1	11,2	12,2	12,8	10,7
12 ára	4,1	5,5	5,0	5,1	5,3	7,3	4,8	20,1	15,6	18,7	20,0	19,1	17,0	17,7
14 ára	5,0	4,8	6,0	6,1	6,7	6,8	6,7	15,0	17,0	17,9	16,2	20,0	18,1	16,0

Heimild: Embætti landlæknis og Heilsugæsla höfuðborgarsvæðisins

Tafla 30. Endurgreiðsla vegna tannlækninga barna undir 18 ára aldri

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	
Fjöldi barna með endurgreiðslu	47.930	47.778	48.891	49.449	47.958	47.075	46.160	47.184	49.223	48.476	47.194	
Hlutfall barna %		61,3	61,1	62,6	63,0	60,8	59,3	58,1	58,8	60,9	60,1	58,7

Heimild: Sjúkratryggingar Íslands

5.3 Heilsugæsla

Upplýsingar um heilsugæslu eru fengnar úr samskiptaskrá heilsugæslustöðva hjá embætti landlæknis, þróunarstofu heilsugæslunnar og heilsugæslu höfuðborgarsvæðisins.

Viðtal við lækni

Viðtöl við lækna taka til allra koma til lækna á öllum heilsugæslustöðvum og á læknavaktinni en ekki til sjálfstætt starfandi heimilislækna.

Skólahjúkrun

Skólahjúkrun tekur til allra koma barna á grunnskólaaldri til skólahjúkrunarfræðinga innan Heilsugæslu höfuðborgarsvæðisins.

Mynd 89 sýnir fjölda viðtala við lækni í heilsugæslunni á hvern íbúa árin 2006–2010.

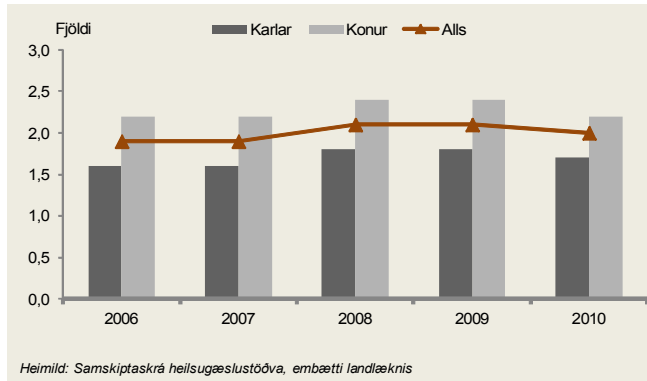
Mynd 90 sýnir fjölda viðtala barna á grunnskólaaldri hjá skólahjúkrunarfræðingi í heilsugæsluumdæmi höfuðborgarsvæðisins á hvern íbúa á sama aldri (6–15 ára) á svæðinu árin 2006–2009. Tölur fyrir árið 2010 liggja ekki fyrir.

Tafla 31 sýnir fjölda viðtala við lækni á hvern íbúa, skipt eftir aldri og kyni árin 2006–2010.

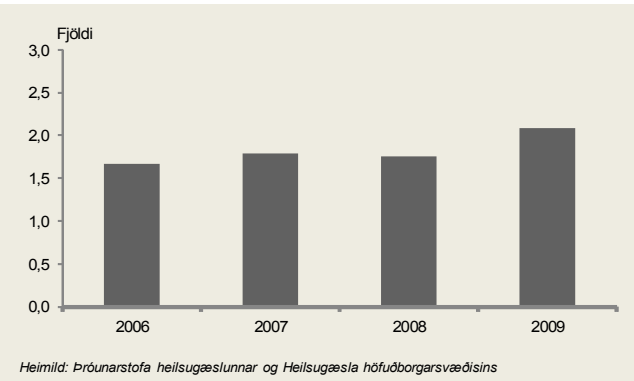

5.3 Heilsugæsla

Mynd 89. Viðtöl við lækna í heilsugæslunni og á læknavaktinni á hvern íbúa

Mynd 90. Viðtöl við skólahjúkrunarfræðinga í grunnskólum á höfuðborgarsvæðinu á hvern nemanda 6–15 ára á svæðinu

Tafla 31. Viðtöl við lækni í heilsugæslunni og á læknavaktinni á hvern íbúa eftir kyni og aldri

	2006	2007	2008	2009	2010
Karlar	1,6	1,6	1,8	1,8	1,7
Yngri en eins árs	2,6	2,9	2,8	2,8	3,2
1–4 ára	3,3	3,6	4	3,9	3,9
5–14 ára	1,1	1,2	1,4	1,4	1,3
15–24 ára	1,3	1,3	1,4	1,5	1,3
25–44 ára	1,2	1,2	1,3	1,4	1,3
45–64 ára	1,7	1,6	1,7	1,8	1,6
65–74 ára	2,7	2,6	2,6	2,6	2,3
75–84 ára	3,5	3,3	3,4	3,4	3,1
85 ára eða eldri	3,4	3,2	3,3	3,3	3,2
Konur	2,2	2,2	2,4	2,4	2,3
Yngri en eins árs	2,5	2,8	2,7	2,6	3,0
0–4 ára	3,1	3,4	3,7	3,7	3,8
5–14 ára	1,2	1,3	1,6	1,6	1,4
15–24 ára	2,0	2,1	2,3	2,3	2,1
25–44 ára	1,9	2,0	2,3	2,2	2,1
45–64 ára	2,4	2,3	2,4	2,4	2,2
65–74 ára	3,2	3,0	3,1	3,0	2,8
75–84 ára	3,6	3,3	3,4	3,4	3,2
85 ára eða eldri	2,6	2,5	2,6	2,5	2,2

Heimild: Samskiptaskrá heilsugæslustöðva og embætti landlæknis

5.4 Lyfjanotkun

Upplýsingar um lyfjanotkun eru sóttar til embættis landlæknis.

Lyfjanotkun, skilgreindir dagskammtar

Skilgreindir dagskammtar (e. *defined daily dose, DDD*) eru stöðluð mælieining sem gefin er út af Alþjóða heilbrigðismálastofnuninni (WHO) og byggist á norrænni lyfjanotkun. DDD er meðalskammtur aðal-ábendingar lyfs og miðast við 70 kg einstakling. Það gefur því ekki raunsanna mynd þegar börn eru skoðuð. Þá tekur DDD ekki tillit til meðferðarhaldni þeirra er taka lyfin. Við flokkun lyfja er notað ATC- flokkunarkerfi sem er 5 þrepa flokkunarkerfi þar sem lyf eru flokkuð eftir því í hvaða líffærakerfi þeim er aðallega ætlað að hafa áhrif.

Mynd 91 sýnir skilgreinda dagskammta af hjarta- og æðasjúkdómalyfjum (ATC-flokkur C) á hverja 1.000 íbúa á dag eftir kyni árin 2006–2010.

Mynd 92 sýnir skilgreinda dagskammta af tauga- og geðlyfjum (ATC-flokkur N) á hverja 1.000 íbúa á dag, skipt eftir kyni árin 2006–2010.

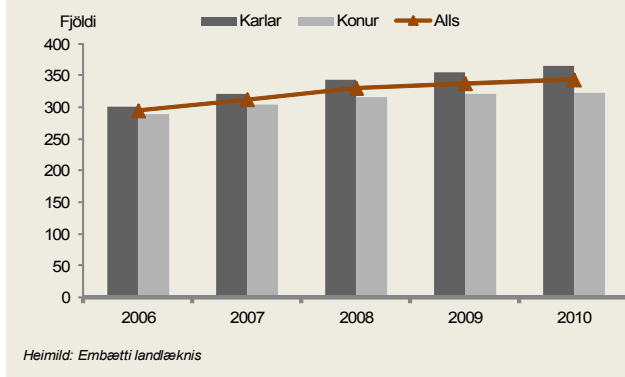
Mynd 93 sýnir skilgreinda dagskammta af svefnlyfjum og róandi lyfjum (ATC-flokkur N05C) á hverja 1.000 íbúa á dag eftir kyni árin 2006–2010.

Mynd 94 sýnir skilgreinda dagskammta af þunglyndislyfjum (ATC-flokkur N06A) á hverja 1.000 íbúa á dag, skipt eftir kyni árin 2006–2010.

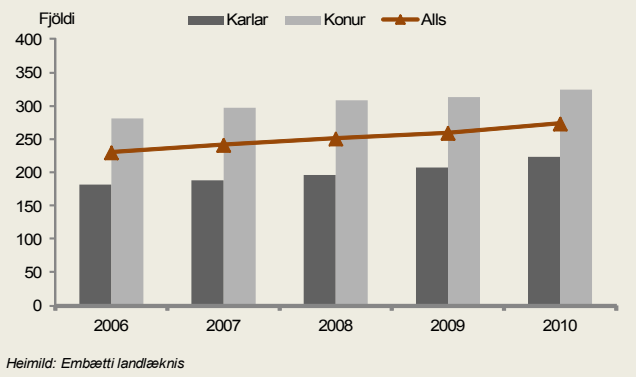
Mynd 95 sýnir skilgreinda dagskammta af methylphenidat lyfjum sem notuð eru við ADHD (ATC-flokkur N06BA04) á hverja 1.000 íbúa á dag eftir kyni árin 2006–2010.

5.4 Lyfjanotkun

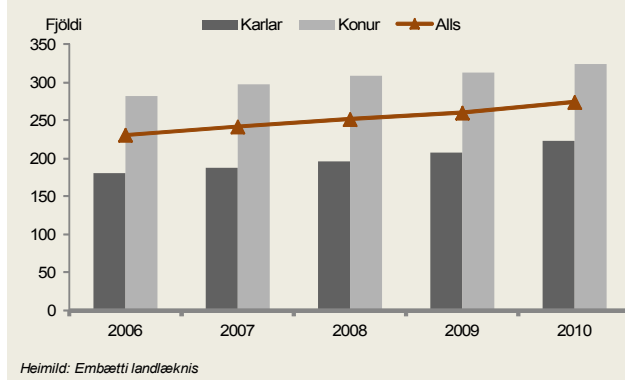
Mynd 91. Notkun hjarta- og æðasjúkdómalyfja eftir kyni, DDD/1.000 íbúa/dag

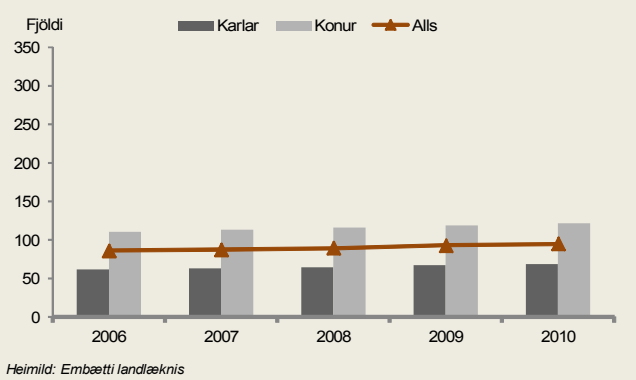
Mynd 92. Notkun tauga- og geðlyfja, eftir kyni DDD/1.000 íbúa/dag

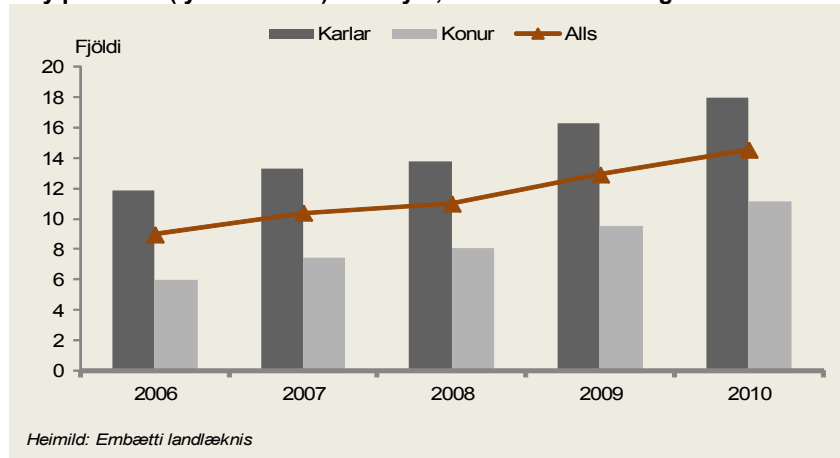
Mynd 93. Notkun svefnlyfja og róandi lyfja eftir kyni, DDD/1.000 íbúa/dag

Mynd 94. Notkun þunglyndislyfja eftir kyni, DDD/1.000 íbúa/dag

Mynd 95. Notkun methylphenidat (lyf við ADHD) eftir kyni, DDD/1.000 íbúa/dag

5.5 Bráðamóttaka

Upplýsingar um komur á bráðamóttökur og slysadeild, bráðamóttöku geðlækninga og bráðamóttöku fíkní- og fjölkvilladeildar á Landspítala eru sóttar til embættis landlæknis og komur á göngudeildir- og dagdeildarmeðferð til embættis landlæknis og Sjúkrahússins á Akureyri (FSA).

Mynd 96 sýnir komur á slysadeild G-2 (bráðavakt) annars vegar og slysadeild G2/G3 (gönguvakt) hins vegar eftir kyni á hverja 1.000 íbúa á árinu 2010. Ekki var hægt að fá eldri tölur.

Mynd 97 sýnir komur á bráðamóttöku geðlækninga annars vegar og bráðamóttöku vegna fíkní- og fjölkvilla hins vegar eftir kyni á hverja 1.000 íbúa á árinu 2010. Ekki var hægt að fá eldri tölur.

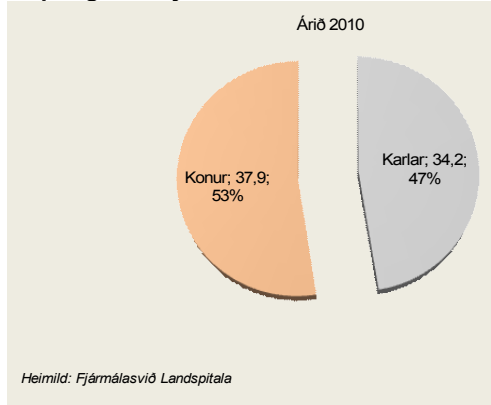
Mynd 98 sýnir fjölda koma á bráðamóttöku geðlækninga eftir kyni á árinu 2010 á hverja 1.000 íbúa. Ekki var hægt að fá eldri tölur.

Mynd 99 sýnir fjölda koma á bráðamóttöku vegna fíkní- og fjölkvilla eftir kyni á árinu 2010 á hverja 1.000 íbúa. Ekki var hægt að fá eldri tölur.

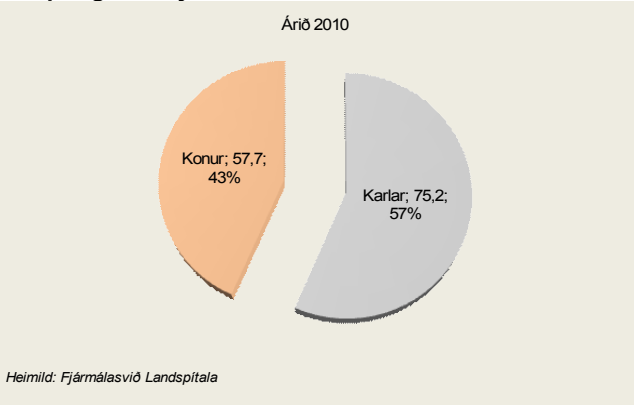
Tafla 33 sýnir fjölda einstaklinga eftir kyni og koma í göngudeildarmeðferð á Landspítalann og Sjúkrahúsið á Akureyri vegna vímuefnavanda árin 2007–2010.

5.5 Bráðamóttaka

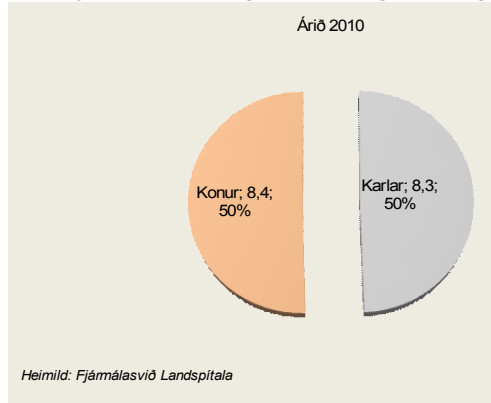
Mynd 96. Komur á slysadeild G-2 (bráðavakt) á hverja 1.000 íbúa og hlutfallsleg skipting eftir kyni

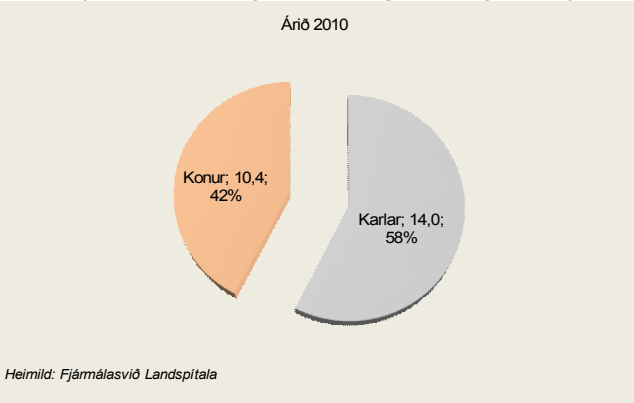
Mynd 97. Komur á slysadeild G-2/G-3 (gönguvakt) á hverja 1.000 íbúa og hlutfallsleg skipting eftir kyni

Mynd 98. Komur á bráðamóttöku geðlækninga á hverja 1.000 íbúa og hlutfallsleg skipting eftir kyni

Mynd 99. Komur á bráðamóttöku fikni- og fjölkvilla á hverja 1.000 íbúa og hlutfallsleg skipting eftir kyni

Tafla 33. Komur á göngudeildar- og dagdeildarmeðferð vegna vímuefnavanda

	2007	2008	2009	2010	2007	2008	2009	2010
	Fjöldi einstaklinga				Fjöldi koma			
Göngudeild áfengis 32E á Landspítala	883	968	1.007	906	4.153	6.956	6.787	7.752
Karlur	557	621	586	502	2.731	4.405	3.891	4.460
Konur	326	347	421	404	1.422	2.551	2.896	3.292
Göngudeild Barna- og unglingsgeðdeildar Landspítala	2	3	16	16	2	11	28	25
Drengir	1	1	9	6	1	1	12	11
Stúlkur	1	2	7	10	1	10	16	14
Dagdeild Teigs á Landspítala v/Hringbraut	215	242	279	236	4.672	5.556	4.894	4.002
Karlur	108	129	143	124	2.401	2.903	2.610	2.263
Konur	107	113	136	112	2.271	2.653	2.284	1.739
Dag- og göngudeild Sjúkrahússins á Akureyri (FSA)	-	-	-	-	594	695	510	424

Heimild: Embætti landlæknis

5.6 Reykingar, sala áfengis og innlagnir vegna vímuefnavanda

Upplýsingar um reykingar eru sóttar til Hagstofu Íslands. Þær byggja á árlegum úrtaksathugunum sem gerðar hafa verið á vegum Lýðheilsustöðvar, nú embætti landlæknis. Upplýsingar um sölu áfengis byggjast á sölutölum frá ÁTVR. Upplýsingar um innlagnir vegna vímuefnavanda eru sóttar til embættis landlæknis, SÁÁ, Landspítalans og sSjúkrahússins á Akureyri (FSA). Ekki var hægt að fá upplýsingar um kyn og aldur frá FSA.

Reykingar

Þeir einstaklingar, 15–79 ára, sem reykja daglega falla undir skilgreiningu á reykingum.

Áfengissala

Heildaráfengissala frá vínbúðum ÁTVR falla undir áfengissölu. Leyfishafar annast innflutning og sölu áfengis til ÁTVR og annarra. Hér vantar áfengissölu leyfishafa til annarra en ÁTVR til dæmis veitingahúsa.

Innlagnir vegna vímuefnavanda

Allir einstaklingar sem leggjast inn á á sjúkrahús vegna vímuefnavanda falla hér undir. Sumir einstaklingar leggjast oftár en einu sinni inn á sjúkrahús á sama ári og er því taldir með inn í fjölda koma á sjúkrahús.

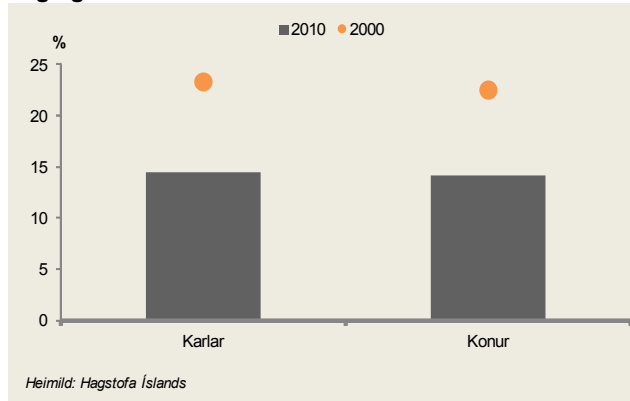
Mynd 100 sýnir hlutfall einstaklinga 15–79 ára eftir kyni sem reyktu daglega árin 2000 og 2010.

Mynd 101 sýnir sölu áfengis hjá ÁTVR í alkóhólítrum á hvern íbúa árin 2001–2010.

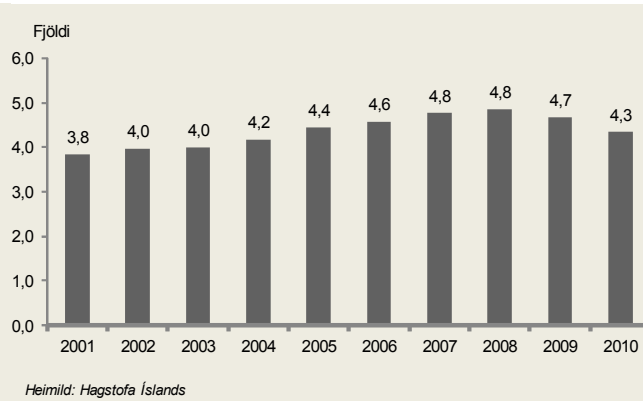
Tafla 34 sýnir fjölda einstaklinga eftir kyni og aldri, og fjölda koma á sjúkrahúsinu Vogu, móttökudeild fíkniefnameðferðar á Landspítalanum, Barna- og unglingsgeðdeild Landspítalans og í fíkniefnameðferð á FSA árin 2007–2010.

5.6 Reykingar, sala áfengis og innlagnir vegna vímuefnavanda

Mynd 100. Einstaklingar 15–79 ára sem reykja daglega

Mynd 101. Sala áfengis hjá ÁTVR í alkóhóllítrum á hvern íbúa

Tafla 34. Innlagnir vegna vímuefnavanda

	2007	2008	2009	2010	2007	2008	2009	2010
	Fjöldi einstaklinga				Fjöldi lega			
Sjúkrahúsið Vogur, SÁÁ	1.800	1.765	1.714	1.676	2.240	2.207	2.219	2.085
þar af undir 18 ára	85	98	78	102	114	137	121	146
Karlar	1.235	1.265	1.208	1.116	-	-	-	-
þar af undir 18 ára	39	63	42	63	-	-	-	-
Konur	565	500	506	560	-	-	-	-
þar af undir 18 ára	46	34	36	39	-	-	-	-
Móttökugeðdeild fíkniefnameðferðar, Landspítali	365	352	353	376	470	477	510	558
þar af undir 18 ára	5	3	2	0	5	3	3	0
Karlar	222	244	232	229	284	315	329	317
þar af undir 18 ára	4	1	1	0	4	1	1	0
Konur	143	108	121	147	186	162	181	241
þar af undir 18 ára	1	2	1	0	1	2	2	0
Barna- og unglingsgeðdeild, Landspítali	8	4	4	5	10	4	4	5
Drengir	6	0	2	1	7	0	2	1
Stúlkur	2	4	2	4	3	4	2	4
Sjúkrahúsið á Akureyri (FSA)	-	-	-	-	70	87	81	79

Heimild: Embætti landlæknis, SÁÁ, Landspítali og FSA

5.7 Aldraðir í hjúkrunarrými

Upplýsingar um aldraða í hjúkrunarrými eru sóttar til Hagstofu Íslands.

Hjúkrunarrými

Hjúkrunarrými eru á hjúkrunarheimilum og heilbrigðisstofnunum, ætluð öldruðu fólki sem er of lasburða til að geta búið heima með þeim stuðningi sem er í boði, svo sem heimaþjónustu, heimahjúkrun, dagvist, hvíldarinnlögn eða vistun í dvalarrými. Í hjúkrunarrými er veitt hjúkrunar- og lækniþjónusta auk endurhæfingar og annarrar þjónustu sem skilgreind er í lögum um málefni aldraða, nr. 125/1999 og reglugerð um stofnaþjónustu við aldraða, nr. 1112/2006. Sótt er um hjúkrunarrými hjá vistunarmatsnefnd í heilsugæsluumdæmi umsækjanda. Vistunarmatsnefnd annast mat á þörf fyrir vistun í hjúkrunarrými. Yfirumsjón með framkvæmd vistunarmats er á hendi embættis landlæknis.

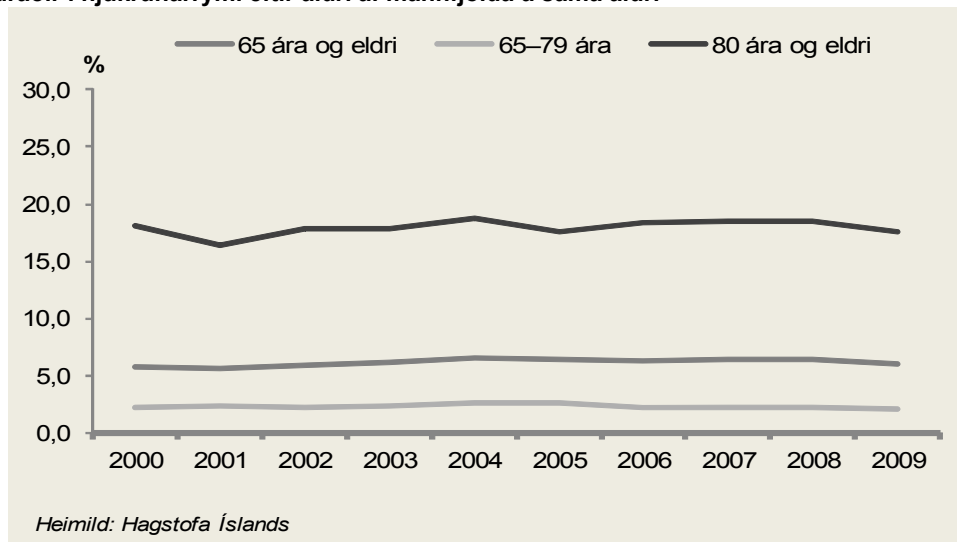
Mynd 102 sýnir aldraða í hjúkrunarrými eftir aldri sem hlutfall af mannfjölda á sama aldri árin 2000–2009. Tölurnar vísa til vistmanna í desember ár hvert samkvæmt upplýsingum rekstraraðila sem hlutfall af mannfjölda á sama aldri 31. desember hvert ár. Upplýsingar vantar fyrir árið 2010. Hér er um sérkeyrslu að ræða sem síðast var unnin fyrir árið 2009.

Tafla 35 sýnir fjölda aldraða í hjúkrunarrými eftir kyni og aldurshópum árin 2000–2009. Upplýsingar vantar fyrir árið 2010. Hér er um sérkeyrslu að ræða sem síðast var unnin fyrir árið 2009.

5.7 Aldraðir í hjúkrunarrými

Mynd 102. Aldraðir í hjúkrunarrými eftir aldri af mannfjölda á sama aldri

Tafla 35. Aldraðir í hjúkrunarrými eftir kyni og aldri

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Í hjúkrunarrými, alls	1.984	1.962	2.106	2.200	2.380	2.361	2.384	2.479	2.557	2.482
Karlar	657	646	687	768	807	795	813	834	858	853
Konur	1.327	1.315	1.419	1.432	1.572	1.566	1.571	1.645	1.699	1.628
65–79 ára, fjöldi	579	626	607	646	696	733	617	624	661	620
Karlar	237	255	259	290	294	291	274	267	271	264
Konur	342	371	348	356	402	442	343	357	390	356
80 ára og eldri, fjöldi	1.405	1.336	1.499	1.554	1.684	1.628	1.768	1.855	1.986	1.862
Karlar	420	391	428	477	514	504	539	567	588	590
Konur	985	945	1.071	1.076	1.170	1.124	1.228	1.288	1.308	1.273

Heimild: Hagstofa Íslands

5.8 Útgjöld til heilbrigðismála

Upplýsingar um útgjöld til heilbrigðismála eru fengnar hjá Hagstofu Íslands. Heildarútgjöld til heilbrigðismála skiptast í opinber útgjöld og útgjöld einkaaðila (heimila). Heilbrigðisútgjöld eru sundurliðuð eftir meginþjónustuflokkum. Eru útgjöldin reiknuð á verðlagi hvers árs en eru einnig reiknuð á föstu verðlagi, þ.e. staðvirt með verðvísitölum. Þá eru heilbrigðisútgjöld reiknuð á mann og einnig sem hlutfall af vergri landsframleiðslu.

Upplýsingar um endurgreiðslu vegna tannlæknisþjónustu eru sóttar til TR.

Mynd 103 sýnir heilbrigðisútgjöld skipt niður á heilbrigðisútgjöld hins opinbera og heilbrigðisútgjöld einkaaðila (heimila) í hlutfalli af vergri landsframleiðslu árin 2000–2010.

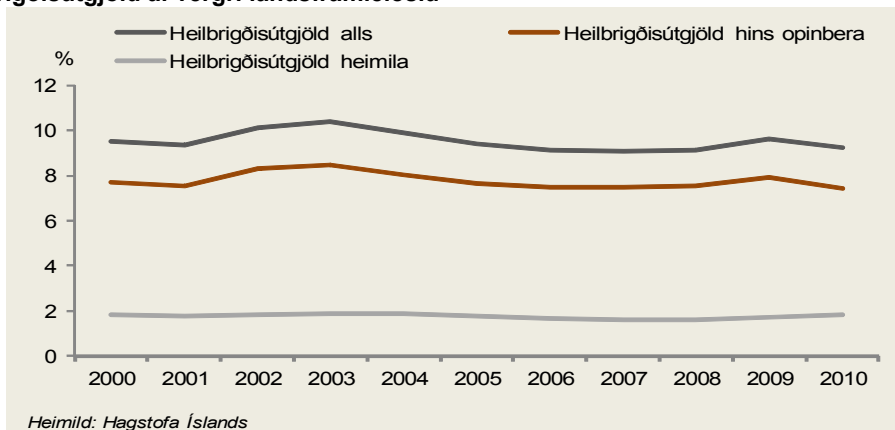
Mynd 104 sýnir heilbrigðisútgjöld til ferliþjónustu, þ.e. almennrar heilsugæslu og sérfræðilækna, tannlækna, sjúkraþjálfunar og iðjuþjálfunar, í hlutfalli af vergri landsframleiðslu árin 2000–2010.

Mynd 105 sýnir heilbrigðisútgjöld til sjúkrahúsaþjónustu, þ.e. almennrar sjúkraþjónustu, sérhæfðrar sjúkrahúsaþjónustu, öldrunar-, hjúkrunar- og endurhæfingarstofnana, í hlutfalli af vergri landsframleiðslu árin 2000–2010.

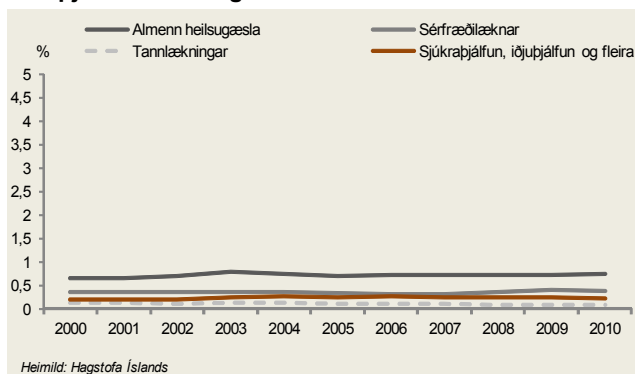
Tafla 36 sýnir fjölda barna undir 18 ára aldri sem liggja að baki endurgreiðslu vegna tannlæknisþjónustu og meðalfjárhæð endurgreiðslu á hvert barn á verðlagi 2009 árin 2000–2010.

5.8 Útgjöld til heilbrigðismála

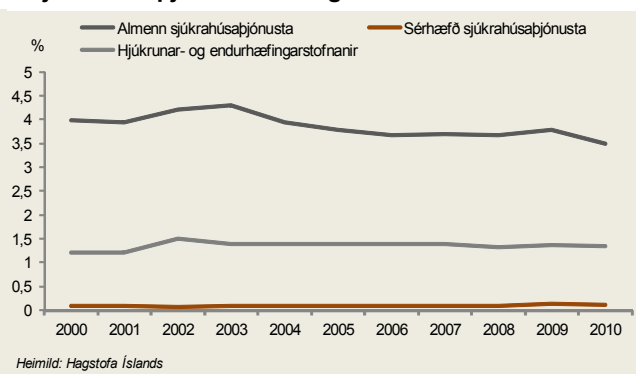
Mynd 103. Heilbrigðisútgjöld af vergri landsframleiðslu

Mynd 104. Opinber heilbrigðisútgjöld: Ferilþjónusta af vergri landsframleiðslu

Mynd 105. Opinber heilbrigðisútgjöld: Sjúkrahúsaþjónusta af vergri landsframleiðslu

Tafla 36. Endurgreiðsla á tannlæknaþjónu og meðalfjárhæð á hvert barn undir 18 ára aldri

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Fjöldi barna undir 18 ára	47.930	47.778	48.891	49.449	47.958	47.075	46.160	47.184	49.223	48.476	47.194
Meðalfjárhæð á hvert barn (verðlag í júlí 2009)	18.400	16.735	16.153	16.607	16.695	15.768	14.367	14.149	13.218	11.611	10.802

Heimild: Tryggingastofnun ríkisins

Kafli 6. Samheldni

6.1 Ánægja og væntingar fólks til samfélagsins

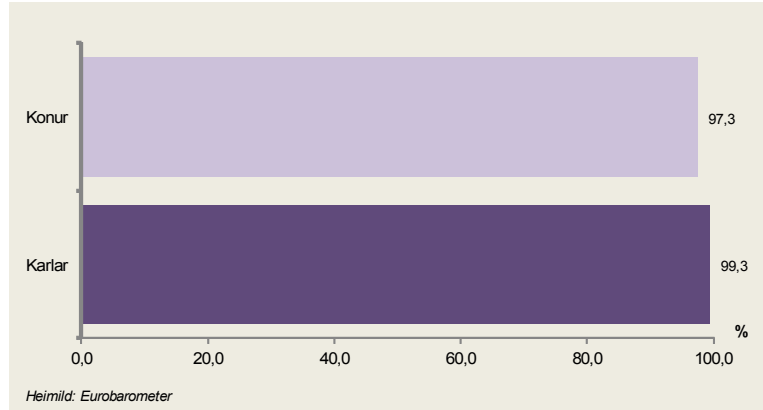
Upplýsingar um ánægju og væntingar fólks til samfélagsins eru sóttar af heimasíðu Eurobarometer sem annast kannanir fyrir Framkvæmdastjórn Evrópusambandsins. Capacent Gallup á Íslandi annast gagnaöflun fyrir Ísland. Fjöldi svarenda í hverri könnun eru um 500 manns.

Ánægja og væntingar fólks til efnahagslífsins, atvinnulífsins, atvinnustöðu og eigin fjárhags eru mælingar á því hvernig fólk metur ástandið í samfélaginu og hjá sjálfu sér ári síðar.

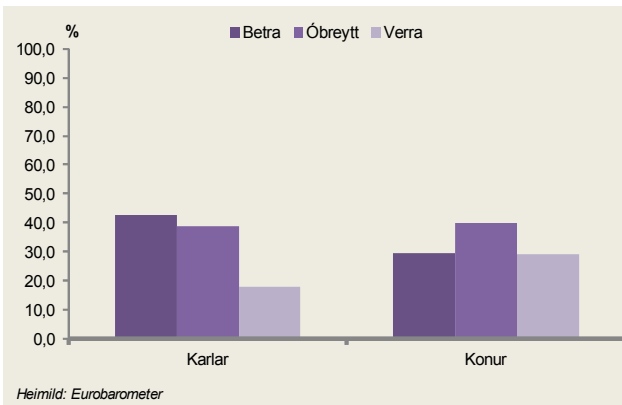
Myndir 106–110 sýna hlutfall og svörun einstaklinga sem tóku þátt í Eurobarometer- könnun vorið 2010. Niðurstöðurnar sýna hvernig svarendur meta stöðuna á árinu 2011.

6.1 Ánægja og væntingar fólks til samfélagsins

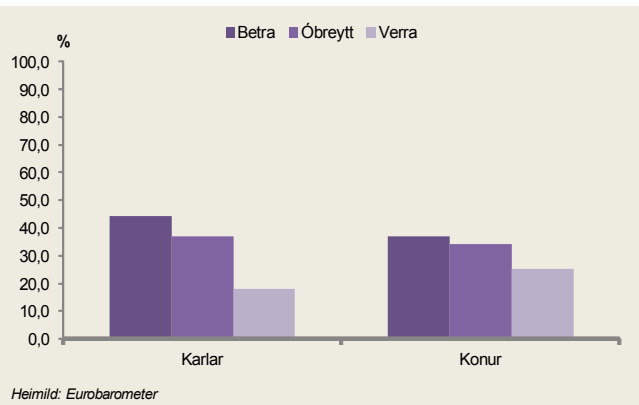
Mynd 106. Svarendur sem segjast vera mjög ánægðir/frekar ánægðir með lífið þessa dagana

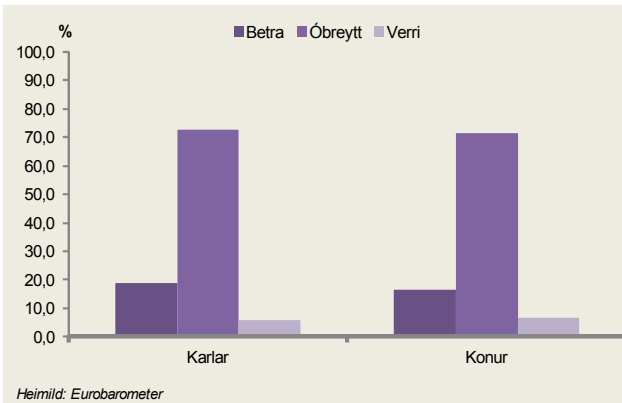
Mynd 107. Væntingar til efnahagslífsins á árinu 2011

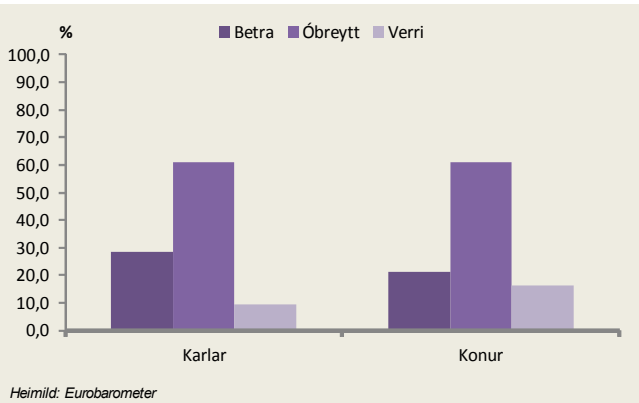
Mynd 108. Væntingar til atvinnulífsins á árinu 2011

Mynd 109. Væntingar til eigin atvinnustöðu á árinu 2011

Mynd 110. Væntingar til fjárhagsstöðu heimilisins á árinu 2011

6.2 Traust fólks til stjórnvalda og stjórnmaflokka

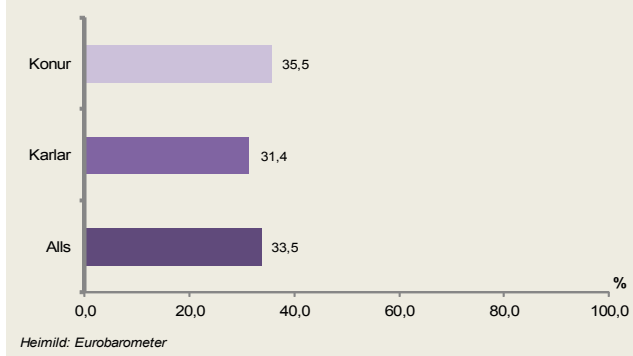
Upplýsingar um traust fólks til stjórnvalda og stjórnmaflokka eru sóttar af heimasíðu Eurobarometer sem annast kannanir fyrir Framkvæmdastjórn Evrópusambandsins. Capacent Gallup á Íslandi annast gagnaöflun fyrir Ísland. Fjöldi svarenda í hverri könnun er um 500 manns.

Traust fólks til stjórnvalda og stjórnmaflokka eru mælingar á viðhorfi fólks til æðstu stjórnvalda og stjórnmaflokka.

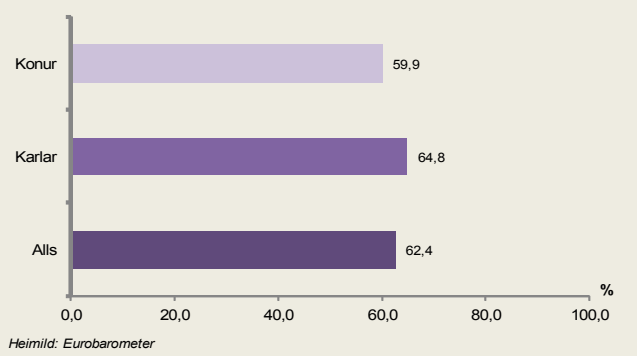
Myndir 111–116, sýna hlutfall og svörun einstaklinga sem tóku þátt í Eurobarometer- könnun vorið 2010. Niðurstöðurnar sýna hvernig svarendur meta stöðuna á árinu 2011.

6.2 Traust fólks til stjórnvalda og stjórnmálaflokka

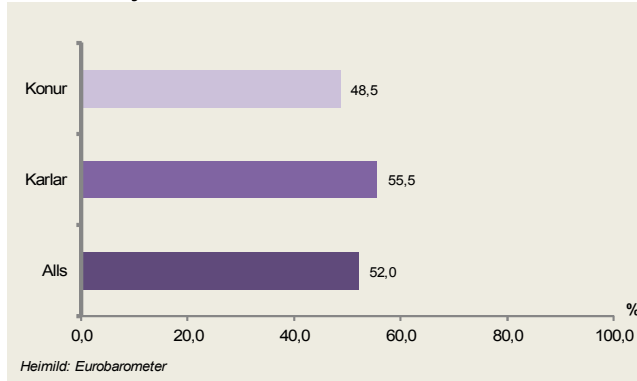
Mynd 111. Svarendur sem segjast treysta ríkisstjórninni

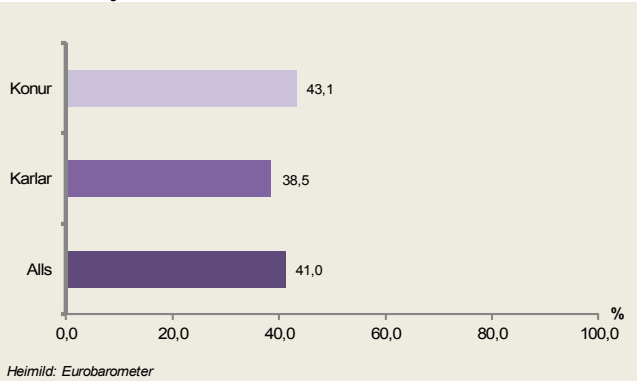
Mynd 112. Svarendur sem segjast ekki treysta ríkisstjórninni

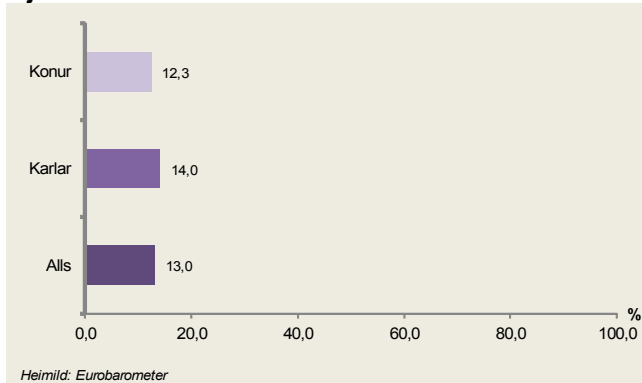
Mynd 113. Svarendur sem segjast bera traust til sveitarstjórnar

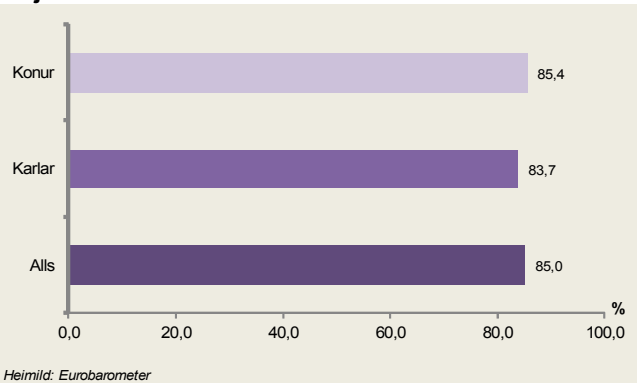
Mynd 114. Svarendur sem segjast ekki bera traust til sveitarstjórnar

Mynd 115. Svarendur sem segjast bera traust til stjórnmálaflokka

Mynd 116. Svarendur sem segjast ekki bera traust til stjórnmálaflokka

6.3 Samvera barna við foreldra og þátttaka barna í íþróttum

Upplýsingar um samveru barna við foreldra og þátttöku þeirra í íþróttum eru sóttar til Rannsóknna og greiningar sem framkvæmir reglulega rannsóknir undir nafninu Ungt fólk og er unnin fyrir mennta- og menningar-málaráðuneytið.

Rannsóknir um ungt fólk eru samanburðarhæfar rannsóknir milli ára þar sem sömu spurningarnar eru lagðar fyrir nemendur milli tímabila. Gagnasöfnun fer fram í grunn- og framhaldsskólum um allt land meðal bekkjar-árganga sem verið er að rannsaka á hverjum tíma. Niðurstöður sem hér eru birtar byggjast á svörum 14-15 ára grunnskólanema. Könnunin er lögð fyrir nemendur í febrúar ár hvert.

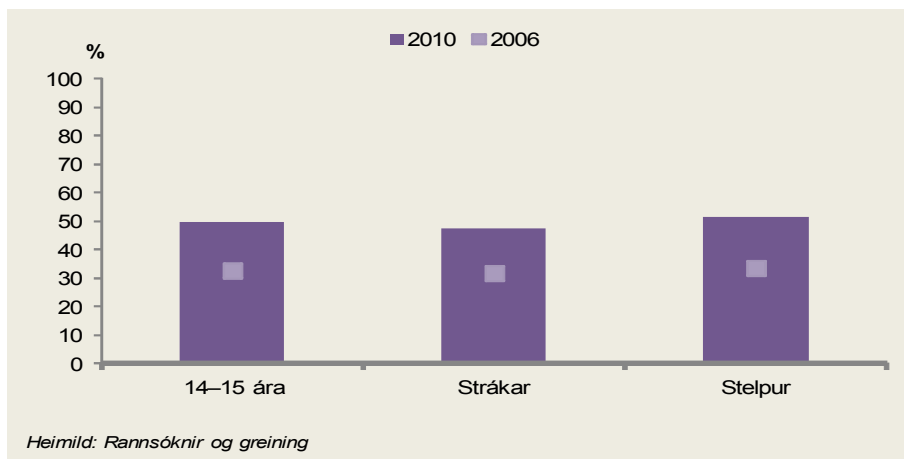
Mynd 117 sýnir hlutfall og svör grunnskólanema á aldrinum 14–15 ára um tengsl þeirra við foreldra árin 2006 og 2010.

Mynd 118 sýnir hlutfall og svör grunnskólanema á aldrinum 14–15 ára um tíma sem þau eyddu með foreldrum sínum árin 2006 og 2010.

Mynd 119 sýnir hlutfall og svör grunnskólanema á aldrinum 14–15 ára um þátttöku þeirra í íþróttum árin 2006 og 2010.

6.3 Samvera barna við foreldra og þátttaka barna í íþróttum

Mynd 117. Börn á aldrinum 14–15 ára sem segja tengsl þeirra við foreldra séu oft/nær alltaf utan skóla, virka daga

Mynd 118. Börn á aldrinum 14–15 ára sem segjast eyða oft/nær alltaf tíma með foreldrum um helgar

Mynd 119. Börn á aldrinum 14–15 ára sem segjast stunda íþróttir fjórum sinnum í viku eða oftar

6.4 Áhættu hegðun barna

Upplýsingar um áhættu hegðun barna eru sóttar til Rannsókna og greiningar sem framkvæmir reglulega rannsóknir undir nafninu Ungt fólk og er unnin fyrir mennta- og menningarmálaráðuneytið.

Rannsóknir um ungt fólk eru samanburðarhæfar rannsóknir milli ára þar sem sömu spurningar eru lagðar fyrir nemendur milli tímabila. Gagnasöfnun fer fram í grunn- og framhaldsskólum um allt land meðal bekkjar-árganga sem verið er að rannsaka á hverjum tíma. Niðurstöður sem hér eru birtar byggjast á svörum 13 og 15 ára grunnskólanema. Könnunin er lögð fyrir nemendur í febrúar ár hvert.

Myndir 120–125 sýna hlutfall og svör 13 og 15 ára grunnskólanema sem segjast hafa reykt sígarettur, neytt áfengis og notað hass árin 2006 og 2010.

6.4 Áhættu hegðun barna

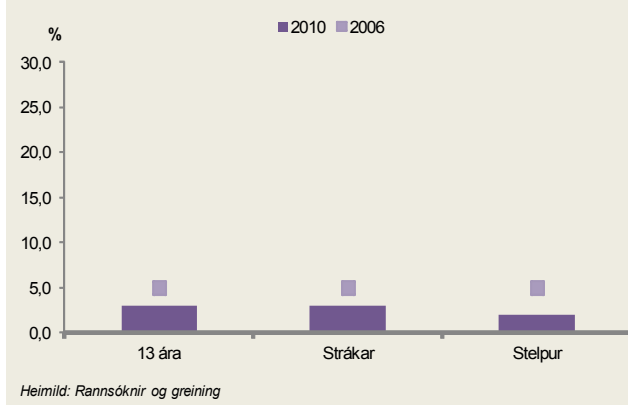
Mynd 120. 13 ára börn sem segjast reykja eina sígarettu á dag eða fleiri

Mynd 121. 15 ára börn sem segjast reykja eina sígarettu á dag eða fleiri

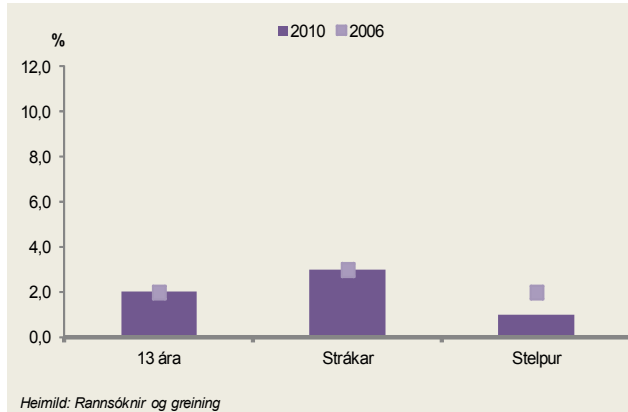
Mynd 122. 13 ára börn sem segjast hafa orðið ölvuð síðustu 30 daga

Mynd 123. 15 ára börn sem segjast hafa orðið ölvuð síðustu 30 daga

Mynd 124. 13 ára börn sem segjast hafa notað hass einu sinni eða oftari um ævina

Mynd 125. 15 ára börn sem segjast hafa notað hass einu sinni eða oftari um ævina

6.5 Tilkynningar til barnaverndar

Upplýsingar um tilkynningar til barnaverndar eru sóttar til Barnaverndarstofu sem annast gagnaöflun hjá barnaverndarnefndum á landsvísu. Við skráningu er aðeins merkt við eina aðalástæðu fyrir hverja tilkynningu. Hins vegar má merkja við fleiri aðrar ástæður. Samanlagður fjöldi aðalástæðna sem eru fjórir stemmir því við fjölda tilkynninga en fjöldi innan hvers aðalástæðu þarf ekki að stemma við heildartöluna.

Á árinu 2009 var byrjað að flokka sérstaklega tilkynningar vegna áfengis- og fíkniefnavanda foreldra og heimilisofbeldis. Tölur fyrir þessa tvo liði eru þar af leiðandi ekki til fyrir þann tíma. Þá voru börn eftir kyni ekki flokkuð sérstaklega fyrr en á árinu 2010 en kynjaskipting eftir ástæðu tilkynninga verða aðgengilegar fyrir tilkynningar á árinu 2012.

Í töflu 37 kemur fram hversu margar tilkynningar bárust til barnavernda árin 2004–2010 miðað við 1.000 íbúa. Barnaverndarstofa hóf að greina fjölda tilkynninga eftir kyni á árinu 2010 og eru tölur birtar fyrir það ár og svo framvegis. Í töflunni er sýnt hlutfall tilkynninga eftir eðli þeirra af heildartilkynningum.

6.5 Tilkynningar til barnaverndar

Tafla 37. Tilkynningar til barnaverndarnefnda og ástæður tilkynninga

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Fjöldi tilkynninga til barnaverndarnefnda á hverja 1.000 íbúa	19,1	20,3	23,0	27,3	26,1	29,3	29,1
Strákar	-	-	-	-	-	-	- 2.901
Stelpur	-	-	-	-	-	-	- 2.353
Ástæður tilkynninga							
Vanræksla %	34,4	30,2	29,1	29,6	29,0	34,7	30,7
Líkamleg vanræksla %	2,6	1,2	1,4	1,2	1,3	1,7	1,6
Vanræksla varðandi umsjón og eftirlit %	27,2	25,5	25,0	25,8	24,0	28,5	26,1
<i>þar af foreldrar í áfengis- og fíkniefnaneyslu %</i>						8,7	7,5
Vanræksla varðandi nám %	1,6	1,2	0,6	0,5	1,2	1,2	1,0
Tilfinningaleg vanræksla %	2,9	2,9	2,7	2,7	3,2	4,1	2,8
Ofbeldi %	14,5	15,5	16,3	18,9	18,5	18,5	21,6
Tilfinningalegt/sálrænt ofbeldi %	4,4	4,2	5,4	8,3	6,9	8,2	11,6
<i>þar af heimilisofbeldi %</i>						2,9	4,1
Líkamlegt ofbeldi %	5,6	5,6	6,0	5,8	5,8	5,7	5,6
Kynferðislegt ofbeldi %	4,5	5,8	4,9	5,2	5,8	4,8	4,8
Áhættuhegðun %	50,9	54,2	54,0	51,2	51,9	46,3	47,1
Neysla barns á vímuefnum %	10,2	9,7	11,5	9,7	7,3	7,3	9,0
Barn stefnir eigin heilsu og þroska í hættu %	12,8	15,8	15,2	13,3	12,6	11,4	9,8
Afbrot barns %	22,7	22,9	21,7	22,6	24,8	21,2	21,0
Barn beitir ofbeldi %	2,8	3,5	3,5	4,4	4,5	4,3	5,6
Erfiðleikar barns í skóla/skólasókn áfátt %	2,4	3,0	3,4	2,6	2,9	2,7	2,2
Heilsa eða líf ófædds barns í hættu %	0,6	0,4	0,6	0,3	0,5	0,2	0,6

Heimild: Barnaverndarstofa

6.6 Afbrot og öryggi í samfélaginu

Tölur um afbrot eru sóttar til ríkislögreglustjóra og sýna fjölda skráðra afbrota á landsvísu. Athygli er vakin á því að einn og sami einstaklingur getur verið skráður fyrir fleiri en einu broti. Ekki er mögulegt að kyngreina skráð afbrot þar sem um er að ræða talningu brota. Til að mynda geta tveir aðilar, karl og kona, verið kærðir fyrir eitt og sama brotið. Þá er ekki alltaf vitað hver er ábyrgur fyrir brotinu.

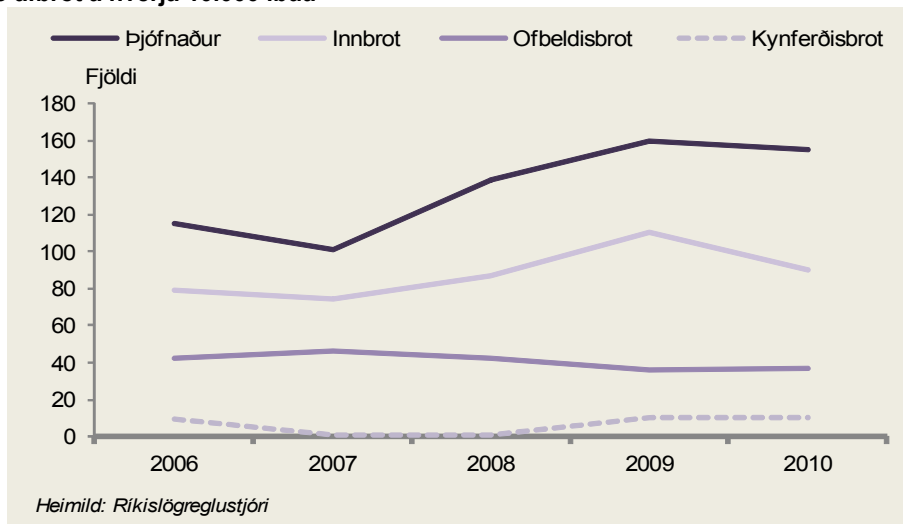
Tölur um öryggi í samfélaginu eru sóttar til ríkislögreglustjóra og lögreglustjórans á höfuðborgarsvæðinu. Tölurnar byggjast á könnun um reynslu landsmanna af afbrotum. Kannanir voru lagðar fyrir landsmenn á árunum 2008–2009 hjá ríkislögreglustjóra. Fyrir árið 2010 er stuðst við könnun lögreglustjórans á höfuðborgarsvæðinu sem lögð var fyrir allt landið.

Mynd 126 sýnir fjölda skráðra afbrota eftir eðli brots á hverja 10.000 íbúa árin 2006–2010. Undir ofbeldisbrot heyra líka tilraunir til manndráps og manndráp.

Tafla 38 sýnir hlutfall svarenda sem segist vera frekar/mjög öruggt í hverfinu sínu þegar myrkur er skallið á annars vegar og í miðborg Reykjavíkur hins vegar.

6.6 Afbrot og öryggi í samfélaginu

Mynd 126. Skráð afbrot á hverja 10.000 íbúa

Tafla 38. Svarendur sem segjast vera mjög/frekar öruggir í samfélaginu

	2008	2009	2010
Öryggur í eigin hverfi þegar myrkur er skolið á (mjög/frekar) %	91,5	91,6	92,4
Karlar	97,2	97,9	97,2
Konur	86,1	85,4	87,4
Öryggur í miðborg Reykjavíkur þegar myrkur er skolið á eða eftir miðnætti um helgar (mjög/frekar) %	32,4	32,6	35,6
Karlar	47,2	48,7	49,5
Konur	18,3	17,3	17,3

Heimild: Ríkislögreglustjóri fyrir árið 2008–2009 og lögreglustjórinn á höfuðborgarsvæðinu fyrir árið 2010

6.7 Þolendur afbrota, lögreglan og útgjöld

Tölur um þolendur afbrota eru sóttar til ríkislögreglustjóra og lögreglustjórans á höfuðborgarsvæðinu. Tölurnar byggjast á könnun um reynslu landsmanna af afbrotum. Kannanir voru lagðar fyrir landsmenn árin 2008–2009 hjá ríkislögreglustjóra. Fyrir árið 2010 er stuðst við könnun lögreglustjórans á höfuðborgarsvæðinu sem lögð var fyrir allt landið þar sem ekki var framkvæmd könnun á vegum ríkislögreglustjóra. Í könnuninum var spurt um hvort þátttakandi hafi orðið þolandi afbrots á árinu áður.

Tölur um fjölda lögreglumanna á hverja 10.000 íbúa eru sóttar til ríkislögreglustjóra.

Útgjöld til lögreglumála eru sóttar til Hagstofu Íslands.

Mynd 127 sýnir hlutfall svarenda sem segist hafa orðið fyrir innbroti/þjófnaði, ofbeldi eða kynferðisbroti á árinu á undan samkvæmt könnunum sem gerðar voru árin 2008–2010.

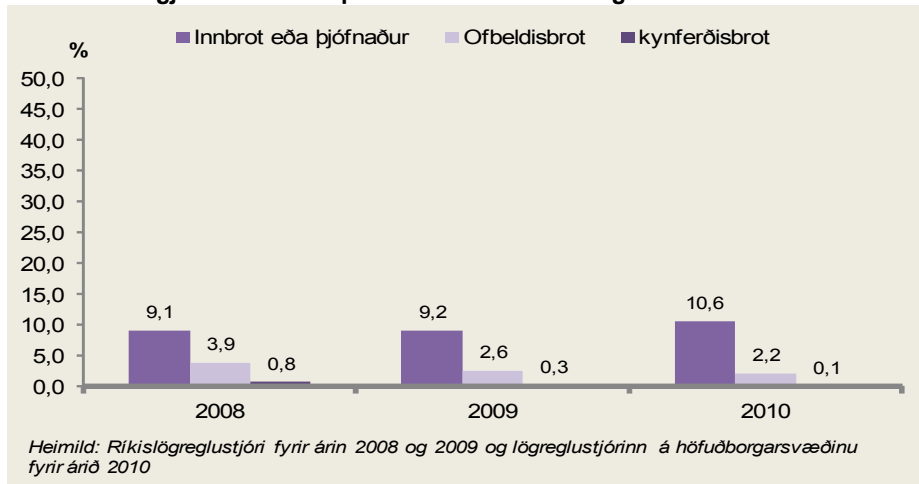
Tafla 39 sýnir hlutfall svarenda sem segist hafa tilkynnt afbrot af þeim sem sögðust hafa orðið þolendur afbrots á árinu áður samkvæmt könnunum sem gerðar voru árin 2008–2010. Niðurstöðurnar voru ekki kyngreindar hjá rannsóknaraðilum en það verður gert í framtíðinni.

Mynd 128 sýnir hversu margir lögreglumenn voru starfandi á hverja 10.000 íbúa árin 2006–2010.

Mynd 129 sýnir útgjöld til löggæslu í hlutfalli af vergri landsframleiðslu árin 2006–2010.

6.7 Þolendur afbrota, lögreglan og útgjöld

Mynd 127. Svarendur sem segjast hafa orðið þolendur afbrots eftir tegund afbrots

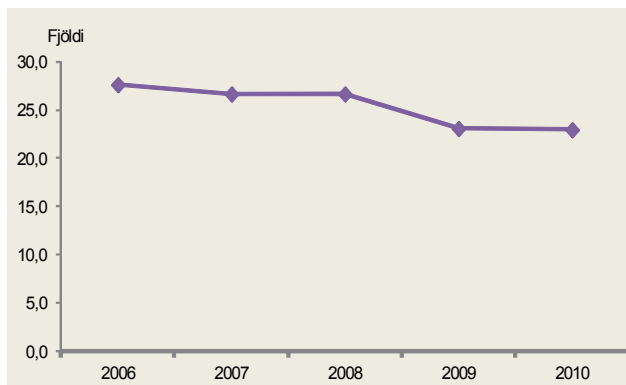

Tafla 39. Svarendur sem segjast hafa tilkynnt afbrot eftir tegund afbrots af þolendum afbrots

	2008	2009	2010
Innbrot eða þjófnaður %	59,6	72,3	69,1
Karlar %	64,1	69,8	66,7
Konur %	56,0	74,0	72,2
Ofbeldisbrot %	38,5	42,2	45,9
Karlar %	34,5	36,0	52,2
Konur %	42,4	66,7	35,7
Kynferðisbrot %	38,9	28,6	0,0
Karlar %	40,0	0,0	0,0
Konur %	28,6	66,7	0,0

Heimild: Ríkislögreglustjóri fyrir árið 2008 og 2009 og lögreglustjórnin á höfuðborgarsvæðinu fyrir árið 2010.

Mynd 128. Lögreglumenn á hverja 10.000 íbúa

Mynd 129. Útgjöld til löggæslu af vergri landsframleiðslu

